

MEDEDELINGEN

HEEMKRING OKEGEM

Als gij dat d'el-g'elot v'nd
z'el had n'ar Lyle put d'el
v'nd d'el g'elot v'nd d'el
van g'el d'el d'el van d'el d'el
d'el d'el v'nd d'el d'el d'el

voore
Jacob Boeckman
P'elip Exvoontmeester
Jacquie Gijndric
God van g'el d'el d'el
d'el d'el d'el d'el d'el
d'el d'el d'el d'el d'el

31ste Jaargang, 2006, nr. 1

VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS

Afgiftekantoor Ninove 1

1e trimester 2006

BESTUURSLEDEN

Voorzitter: Herman Van Isterdael, Idevoordelaan 27, Okegem
(054/32.23.02)

Secretaris: Patrick Praet, Kievitlaan 25, Ninove
(054/32.71.58)

Penningmeester: Suzanne Van der Speeten, Hazeleerstraat 19,
Okegem
(053/66.76.89)

Bestuursleden:

Jozef Van der Speeten, Guldenboom 12, Okegem
(054/33.55.75)

Godelieve De Deyn, Kouterbaan 34, Okegem
(054/33.48.70)

André Segers, Bievegemstraat 18, Roosdaal
(054/33.65.68)

Herman Brantegem, Hazeleerstraat 24, Okegem
(053/68.04.51)

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Ninove.

Verantwoordelijke uitgever: Herman Van Isterdael Idevoorde-
laan 27, 9400 Okegem-Ninove

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Een jaarabonnement op Mededelingen Heemkring Okegem kost
amper 4 Euro. Erelid wordt men vanaf 6 Euro. Lid worden
kan door de som te storten op rekeningnummer
850-8193434-36 van Heemkring Okegem.

Voorzijde: Afsluiting van een dorpsrekening op 20 december
1684. Meier, baljuw, burgemeester en schepenen tekenen het
slot van de rekening. De meier Joos Beeckman naamtekent
eerst.

HET BESTUUR VAN DE HEERLIJKHEID OKEGEM¹

Herman Van Isterdael

Okegem was een *'s-graven-propre* dorp. Dit is een heerlijkheid die behoorde tot de eigen bezittingen van de graven van Vlaanderen en later de landsvorsten. Vanaf 1638 werd de heerlijkheid Okegem door de vorst, uit geldnood, in leenpand gegeven. Dit is een formule waardoor de vorst de mogelijkheid had om mits terugbetaling van het pand het geleende terug aan zich te trekken. In 1638 werden de rechten van de nieuwe heer duidelijk omschreven. Maar hoe werd Okegem bestuurd in de voorgaande eeuwen?

De oudste expliciete vermelding van de schepenbank van Okegem dateert van 1374 toen Jan Huusman een boete kreeg omdat hij niet verscheen toen hij gedaagd werd voor de schepenen van Okegem². Tevoren was ongetwijfeld reeds een schepenbank actief, maar er zijn geen sporen van haar activiteit meer bewaard.

In de eerste helft van de 15e eeuw vinden we de eerste gegevens over het bestuur van de heerlijkheid Okegem.

Binnen den lande van Aelst so heeft min heere de propre dorpen hier naer ghenoeemt daerup de heerlijcheden hem toebehoeren ende heeft zyne baillius ende scepenen die wet van sinen weggen doen

Okeghem daer es een bailliu van myns heeren weggen, een erfachtich meyere dats de heere van nieneve, ende VII scepenen die de bailliu stelt, de welke wet doen van allen saken daer

---

¹ Deze bijdrage is een ingekorte versie uit mijn manuscript over de geschiedenis van Okegem vóór 1796.

² Algemeen Rijksarchief Brussel, Rolrekening nr. 1581, rekening van Jan Oliviers, baljuw van Ninove, 17.09.1374 - 07.01.1375.

boete an cleeft ende in elke boete heeft de meyere X scellinghen³.

De graaf van Vlaanderen benoemde er door tussenkomst van de soeverein-hoogbaljuw van het Land van Aalst de baljuw van Okegem en 7 schepenen of zoals het in de voormelde tekst staat "*daer es een bailliu van myns heeren wegghen ende VII scepenen die de bailliu stelt*". In totaal benoemde de hoogbaljuw in het Land van Aalst negen baljuws in de grafelijke eigen bezittingen. Het waren de baljuws van Burst, Erembodegem, Hofstade, Lede, Merelbeke, Moorsel, Okegem, Sint-Antelinks en Sint-Martens-Lierde. Ze waren bevoegd om de schepenen te manen (dit is samen te roepen) en om aanhoudingen te verrichten, maar ze mochten geen overeenkomsten over het afkopen van straffen met de beklaagde (composities in de toenmalige terminologie) afsluiten. Indien ze iemand arresteerden, moesten ze verslag uitbrengen bij de baljuw van Aalst en hem de nodige beslissingen laten nemen. Afgezien van hun taak als maner hadden ze dus dezelfde bevoegdheden als de sergeanten van de hoogbaljuw⁴. Van deze benoemingen zijn geen schriftelijke sporen bewaard gebleven.

---

³ Rijksarchief Ronse, Archief stad Geraardbergen nr. 40 f° 42v° en 43v°; in: Stadsarchief Aalst, nr. 4 "Boeck metten haire" f° 183 v° staat er "*een ervachtich meyere dat es de meyere van nieneve*".

In het Land van Aalst heeft mijn heer [de graaf van Vlaanderen] de propre dorpen hierna genoemd waarvan hij heer is en hij heeft er baljuws en schepenen die in zijn naam recht spreken. In Okegem is een baljuw door mijn heer [de graaf van Vlaanderen] benoemd, een erfelijk meier die de heer van Ninove of de meier van Ninove is en 7 schepenen benoemd door de baljuw. Deze spreken recht in alle zaken waarop een boete staat en van die boete krijgt de meier 10 schellingen.

⁴ VANROMPAEY Jan, *Het grafelijk baljuwsambt in Vlaanderen tijdens de Boergondische periode*, Brussel, 1967, 701 p. (Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, nr. 62.), p. 201.

Onrechtstreeks vinden we wel een aanwijzing naar de benoeming door de hoogbaljuw. In 1414 kreeg schepen Heine Gosins een boete van de hoogbaljuw omdat hij geld aanvaardde bij de uitoefening van zijn taak. De hoogbaljuw verminderde de boete omdat hij een schepen was van de graaf van Vlaanderen⁵.

Nadat Glaude de Boussu de heerlijkheid Okegem in 1638 verwierf was zij uiteraard bevoegd om baljuw, burgemeester en schepenen en griffier van de schepenbank te benoemen.

1. Reglementen voor de benoeming van schepenen

Voor de Middeleeuwen beschikken we over geen gegevens. Naar mijn oordeel kunnen we zonder enig bezwaar verwijzen naar de voorschriften die te Aalst gangbaar waren. De schepenbank van Aalst was de plaats waar de schepenen van Okegem advies gingen inwinnen bij moeilijke juridische zaken. De schepenen van Aalst hadden een zekere rechtsmacht over de inwoners van Okegem. Aalst was ook de hoofdplaats van het Land van Aalst en de gebruiken aldaar zullen ongetwijfeld in de plattelandsdorpen de norm zijn geweest en in de mate van het mogelijke nagevolgd.

Men mag gerust aannemen dat vóór 1276 de graaf de schepenen van Aalst voor het leven benoemde en deze koos uit de aanzienlijkste families van de stad.

Volgens het privilege op 19 oktober 1276, door gravin Margareta van Vlaanderen aan de inwoners van Aalst verleend, werd het schepenambt voorbehouden aan de hogere klasse.

---

⁵ Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer nr. 13549, rekening Pieter Boudins 07.05.1414 - 01.08.1414 "*quil est subgiet et eschevin de monseigneur*".

Schepenen mochten geen handenarbeid verrichten. Dit laatste voorschrift zal op het platteland, waaronder Okegem, zeker niet van toepassing geweest zijn. Verder werden bastaarden, woekeraars, meinedige personen en klerken uitgesloten van het schepenambt. Familieleden tot twee volle neven en dichter mochten niet samen zetelen. Schepenen werden benoemd voor één jaar⁶.

Vanaf 1540 vaardigde de vorst in Vlaanderen allerlei reglementen uit met benoemingsvoorwaarden voor schepenen. Zo verordende keizer Karel V in 1540 dat zijn commissarissen die de wethouders benoemden, evenals alle personen die de macht bezaten om ontvangers en schepenen te benoemen, daartoe de "*nutste*", dit zijn de bekwaamste personen die ze kunnen vinden, moesten benoemen. Strikt uitgesloten van het schepenambt waren misdadigers, personen die openlijk overspel pleegden, aanhangers van sekten en notoire dronkaards. Indien dergelijke personen reeds zetelden werd hun onmiddellijke afzetting geëist⁷.

In 1627 werd door de vorst het verkopen of verpachten van ambten zoals baljuw, meier, schepen of griffier verboden. Vanaf dat ogenblik moest ieder die een ambt bediende "de grote eed" zweren. Ze verklaarden in deze eed dat ze om het ambt te verkrijgen op geen enkele wijze enige gift aan wie ook hadden geboden, gegeven of beloofd. Het werd eveneens verboden om zonder toestemming van de vorst zijn functie door een plaatsvervanger te laten bedienen⁸.

---

⁶ DE DONCKER E., *De strafrechtbanken te Aalst, van de XIVde tot de XVIIIde eeuw*, in: *Het Land van Aalst*, jaargang XXXVIII, 1986, p. 204-243, p. 220.

⁷ *Placcaetboeken van Vlaenderen*, deel I, f° 775.

⁸ Idem, deel II, f° 774, anno 02.05.1627.

In 1654 vaardigde de Raad van Vlaanderen een ordonantie uit waarin verordend werd dat de dorpsheren, dorpsvrouwen, en allen die de macht bezaten om schepenen te benoemen, verplicht werden om vóór de bekendmaking van de namen van de nieuwe schepenen, de lijst voor te leggen aan de plaatselijke pastoor. Bedoeling was om goede katholieke en eerlijke personen te laten benoemen tot schepenen. Ketteren en personen "*van quaet en schandeleus leven*" moesten uit de schepenbank worden geweerd⁹.

In 1655 verordende de vorst de onverenigbaarheid van het ambt van schepenen, pensionaris en griffier in de stad met de bediening van kapitein van de burgerwacht, belastingontvanger van stad en land en met de functie van baljuw of griffier buiten de steden¹⁰.

De belangrijkste wetgeving op het vlak van de benoeming van schepenen, in het bijzonder voor de plattelandsdorpen, werd in 1672 uitgevaardigd door het "Reglement van den platten lande van Vlaenderen"¹¹. Tot het einde van het Ancien Regime is dit reglement op velerlei vlakken de norm gebleven al werden de voorschriften niet altijd nageleefd. We citeren hier de voornaamste bepalingen op het gebied van de benoeming van schepenen.

- De dorpsheren en -vrouwen moeten elk jaar op een vaste dag de schepenbank vernieuwen (art. 1).
- De heren en vrouwen moeten zich informeren over het gedrag van de personen die ze tot schepenen willen benoemen. Ze zullen altijd de meest gegoede inwoners kiezen. Ze mogen naar aanleiding van de aanstelling van nieuwe schepenen geen enkele gift ontvangen. De schepenen moeten daarom de eed

---

⁹ Idem, deel III, f° 103, anno 14.11.1654.

¹⁰ Idem, deel III, f° 104, anno 28.04.1655.

¹¹ Idem, deel III, f° 353-367, anno 30.07.1672.

afleggen, zoals voorgeschreven in het plakkaat van 1627, in handen van de baljuw (art. 3).

- Deze eed moet eveneens door baljuw, griffier, meier en andere officieren afgelegd worden in handen van de wet van de kasselrij. Ze mogen niet tegelijkertijd schepen zijn. (art. 4).

- Heren en vrouwen mogen geen jaarlijkse vergoeding ("pensioenen") uitbetaald krijgen (art. 5).

- De ambten moeten persoonlijk bediend worden. Plaatsvervangers zijn niet toegelaten tenzij om ziekte en ouderdom. In dat geval mag aan de plaatsvervanger geen enkele vergoeding betaald worden (art. 6).

- Vader en zoon, schoonvader en schoonzoon, twee broers of schoonbroers mogen niet tezamen dienen als schepen, noch mag bijvoorbeeld de ene baljuw en de andere griffier zijn (art. 7).

- Degenen die benoemd zijn voor een jaar mogen in de loop van dat jaar niet afgedankt worden zonder wettige reden. Schepenen mogen met uitzondering van twee, ten hoogste drie van hen, niet langer dienen dan één jaar. Uitzonderlijk kan dit wel in plaatsen met weinig inwoners en waar weinig bekwame personen gevonden worden. Daar mogen schepenen drie jaar in functie blijven (art. 8).

- Bij het vernieuwen van de wet zal men geen onkosten maken. Ieder pas benoemde en afgedankte schepen krijgt een halve patacon (= 2 pond 12 sch.), baljuw, meier, burgemeester en griffier krijgen elk 3 pond (art. 9).

- Alle schepenbanken moeten minstens om de veertien dagen vergaderen in het schepenhuis, indien dit bestaat. Indien niet, dan moeten ze jaarlijks hun vergaderplaats en uur van de vergaderingen bekend maken bij afkondiging, zodat ieder daarvan op de hoogte is. Normaal begint de vergadering om 10 uur in de voormiddag en de schepenen mogen niet scheiden totdat alle zaken van het dorp en van particulieren behandeld zijn (art. 10).

- Iedere schepen moet op de vergadering aanwezig zijn. Hij mag slechts afwezig zijn met een geldige reden zoals ziekte. Daarvan moet hij de burgemeester verwittigen. Onterechte afwezigen krijgen een boete van 1 pond 16 schellingen ten voordele van de aanwezigen. De griffier moet het eerst aanwezig zijn om de zaken klaar te leggen die moeten afgehandeld worden (art. 11).
- De griffier zal een register aanleggen en daarin alle besluiten, ordonnanties en zendingen van schepenen noteren (art. 12).
- Het is verboden enig verbruik te doen op kosten van het dorp (art. 13).

Een volstreekte nieuwigheid was het 35ste artikel van het reglement. Voortaan moesten de inwoners van het dorp vijf notabelen kiezen en de grondeigenaars twee afgevaardigden onder de grootste grondeigenaars. Deze notabelen en grondeigenaars zouden tezamen met baljuw en schepenen beslissen over de belastingen die men zou heffen om de eigen kosten van het dorp te betalen. De Heer of Vrouw van het dorp, burgemeester en schepenen konden niet verkozen worden in deze groep. Indien er betwistingen rezen tussen de betrokkenen werd de belasting geschorst en moest het geschil voorgelegd worden aan het Hoofdcollege van de kasselrij. Deze 7 personen kregen in 1711 de opdracht om misbruiken op te sporen en aan te geven bij de hogere overheid¹².

Op 6 oktober 1706 vaardigden de Twee Machten (de koningin van Groot-Brittannië en de Staten-Generaal van de Verenigde Provinciën) een nieuw reglement uit dat grotendeels de wetgeving van 1672 hernam. Ze stelden vast dat er nog veel misbruiken heersten. In dit reglement werden de boeten voor misbruiken schrikbarend hoog gesteld. Dit reglement in artikel

---

¹² *Placcaeten van Vlaenderen*, deel IV f° 581.

7 verklaarde dat de functie van schepenen eigenlijk een last was en geen ambt. Daarom kon men niemand verplichten langer dan één jaar te dienen.

Het nieuwe reglement stuitte op enorm veel weerstand in Vlaanderen en de regering werd verplicht om het amper 4 maanden na de uitvaardiging, op 3 februari 1707, in te trekken. Het reglement van 1672 bleef dus verder van kracht en werd in 1774 nog eens bekrachtigd en verder aangevuld.

Reglementen uitvaardigen is één zaak, ze doen toepassen en naleven is een andere. De overheden hebben in 1683 gecontroleerd of het reglement van 1672 wel in praktijk gebracht werd. Raadsheren van de Raad van Vlaanderen gingen aan het werk in Vlaanderen. Ze legden zich vooral toe op de controle van de fiscaliteit en financiën. Hun rapport bracht aan het licht dat de misbruiken helemaal niet verdwenen waren. Ze ontdekten heel wat gevallen van bedrog, geknoei en winstbejag. In 1683 was het reglement op dit gebied dode letter gebleven¹³.

Was dit ook zo voor de andere voorschriften inzake de benoeming van de schepenen? In de volgende bladzijden gaan we nader in op deze aspecten.

2. Naleving van de wettelijke voorschriften

Pas vanaf 1672 beschikken we over benoemingsbrieven van de wethouders. Daarin lezen we dat de Vrouw van Okegem, Maria Adriana de Boussu, niet zelf de benoemingen deed, maar volmacht gaf aan anderen om in haar naam de

---

¹³ BUNTINX W., *Het "Reglement van den platten lande (1672) en de dorpscomptabiliteit in het Land van Dendermonde*, in: *Gedenkschriften Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde*, 3de reeks, 1967, p. 161-179, p. 178.

benoemingen te doen. Ze delegeerde haar macht aan de baljuw van Okegem (1675, 1681, 1684, 1687), haar baljuw en haar meier samen (1672) en griffier (1679)¹⁴.

In 1702 benoemde de curator van de nalatenschap van Maria Adriana de Boussu de burgemeester en schepenen. Nadien waren het Heren en Vrouwen van Okegem zelf die persoonlijk de wethouders benoemden. We kunnen gerust aannemen dat de Heren en Vrouwen en hun raadgevers de reglementen kenden. Op het einde van de 18de eeuw nam Louis Jozef de Coninck in zijn benoemingsbrief letterlijk de formule op: *ende geïnformeert sijnde van de capaciteyt, goed comportedement ende Roomsche catholique religie van de naervolgende personen...*". Dit wil zeggen dat hij bij de benoemingen rekening hield met de bekwaamheid, het goed gedrag en de katholieke overtuiging van de personen die hij tot schepen aanstelde.

Het vernieuwen van de schepenbank op een vaste dag zoals het reglement van 1672 voorschreef is te Okegem blijkbaar niet nageleefd. Op 17 benoemingsbrieven gebeurde de machtswissel in januari (1), mei (1), juni (4), juli (1), augustus (2), september (3), oktober (1), december (4). Juni, halverwege het jaar, en december, op het eind van het jaar, scoren het hoogst.

Op de dag van de benoeming werden de voorgaande schepenen bedankt en legden de nieuwe burgemeester en schepenen de navolgende eed af: *"dat wy in onse voorseide qualiteyt respectivelyck sullen handhaven de gerechtigheden ende preëminentien deser prochie ende heerelyckhede, dat wy getrouwelyck sullen dienen het publicq, den armen ende kercke, dat wij voor, soo vele doendelyck, sullen voorstaen de weduwen*

---

¹⁴ Rijkarchief Beveren, Gemeentelijk oud archief Okegem nr. 5. In 1679 was er geen baljuw in functie.

ende weesen ende stricktelyck sullen verswygen de saeken van het publicq daer het verheyst word, midtgaders dat wij om tot onsen respectiven staet ofte officie te geraeken ofte ten oorsaecke van dien geen geld ofte andere dingen aen imand gegeven, geboden ofte beloofst en hebben, aen niemant en hadden doen geven, bieden nochte belooven, nochte geven en sullen, aen wie het oock sij, directelyck nogte indirectelyck nogte andersints in eeniger manieren behalvens dat men gewoon is te geven voor d'expeditie ofte depeche"¹⁵.

De nieuw benoemde schepenen beloven dus de rechten en voorrechten van de heer van Okegem te handhaven. Ze zullen de inwoners van Okegem, de armentafel en de kerkfabriek dienen. Weduwen en wezen zullen ze beschermen en steunen. Ze zullen de geheimhouding bewaren waar zulks vereist wordt. Verder is in de tekst de verplichte "grote eed" opgenomen, waar de schepenen moesten zweren dat ze om het ambt te verkrijgen geen geld of andere geschenken hadden gegeven.

De eed werd afgelegd in handen van de baljuw, vertegenwoordiger van de heer of vrouw van Okegem. In 1679 gebeurde de eedaflegging in handen van de meier, er was op dat ogenblik geen baljuw in functie.

De jaarlijkse vervanging van de schepenen was de norm maar werd bijna nooit gehaald. Zo werden bijvoorbeeld de wethouders die op 21 december 1684 in functie traden pas op 19 december 1687 vervangen. In Okegem werd dus verondersteld dat er te weinig inwoners en bekwame personen voorhanden waren om de schepenbank jaarlijks te vernieuwen.

---

¹⁵ Rijksarchief Beveren, Gemeentelijk oud archief Okegem nr. 5, anno 24 juni 1791.

nous marie adrienne dalsace
et boussu ordonon au sieur jean
der scure grefre do que quem
de sange la loy a mon non et
que se soit au plus toit faict
a brucelle le 26 de may 1679
marie adrienne dalsace et
boussu

Abbeelding 1: De vrouw van Okegem, Maria Adriana d'Alsace en Boussu, op dat ogenblik verblijvend te Brussel, geeft opdracht aan griffier/secretaris Jan Van der Schueren om in haar naam een burgemeester en 6 schepenen te benoemen. De tekst is in het Frans en persoonlijk door Maria Adriana geschreven. Hij luidt als volgt: *nous marie adrienne dalsace et boussu ordonon au sieur jean der scure grefre do que quem de sange la loy a mon non et que se soit au plus toit faict a brucelle le 26 de may 1679 marie adrienne dalsace et boussu.*

Burgemeester & Schepenen der proque van Okegem
& Idevoorde Amelstet dat
sullen by de van Okegem verfful
de se proque dat vint verfful van
seint die proque als hem stoel sullen
byde de meier der proque
voort by daten 20. meye 1679 foo volop

Adriaen van der Perre Burgemeester

Jacob Beldere

Philips de Jongh

proffijt de Duffall

Door van zichte

Jan Quaille

Jillie & Marcus Schepenen

Deen gedenck sijn allen de zeden
nietum ook hebben gedenck dat
in forma in hand van meyer betham
de meyer verfful, daten 31. meye 1679
Joos B. de Schueren

Afbeelding 2: In uitvoering van zijn opdracht (afbeelding 1) maakt griffier Van der Schueren vijf dagen later, op 31 mei 1679, de lijst van de nieuwe leden van de schepenbank van Okegem en Idevoorde bekend. Adriaen Van de Perre blijft burgemeester en op 7 leden van de schepenbank worden er drie vervangen. Onderaan staat dat ze vereiste eed in handen van de meier aflegden. (Tekst is verkleind)

Heeft de pastoor van Okegem inspraak gehad bij de benoemingen? In de benoemingsbrieven vinden we daarvan geen spoor tenzij we de schrapping van een naam aan zo'n ingreep willen toeschrijven. Maar dergelijke ingreep kan veel oorzaken hebben en is daarom vermoedelijk niet aan de pastoor toe te schrijven. Tweemaal troffen we een dergelijke schrapping aan. In 1681 werd de naam van Jan Steppe geschrapt en werd de naam van Cornelis Hendricx aan de lijst van nieuwe wethouders toegevoegd. In 1786 werd de naam van Pieter Uyttenhove geschrapt en in zijn plaats kwam de naam van Jan Baptist Gobert.

Werden de bekwaamste benoemd? We kunnen het slechts veronderstellen. In een klein dorp als Okegem kon geletterdheid als norm voor de benoeming van schepenen uiteraard niet gehaald worden. Het aantal kandidaat-schepenen waaruit gerecruteerd kon worden was te klein. Het onderwijssysteem was zo ingericht dat slechts weinigen de kans kregen om tot de studie van rekenen te komen. Primordiaal was immers het vak lezen. De leerlingen kregen eerst gedrukte teksten onder ogen, in een volgend stadium volgde de lezing van handgeschreven teksten. Wanneer dit leerproces doorlopen was volgde het leren schrijven. Als allerlaatst kwam het leren rekenen. Dit stadium was een voorrecht, voor weinigen weggelegd. Overeenkomsten tussen de overlevende ouder en de voogden van de wezen vermeldden meestal, als verplichting voor de overblijvende ouder, dat de kinderen dienden onderwezen worden in lezen en schrijven. Voor meisjes was lezen reeds voldoende. De gevolgen laten zich licht raden. Rekeningen, belastingaanslagen, etc... konden slechts weinigen

controleren. De controle van de rekeningen was nochtans een van de voornaamste taken van de schepenen¹⁶.

De gewone man had over het algemeen geen inzicht in het al dan niet gerechtigd zijn van de fiscale aanslag. Een markant voorbeeld op dit gebied dat aantoont in welke mate het rekenen in het onderwijs niet aan bod kwam, is de notitie van de pastoor van Berchem bij Oudenaarde. In 1787, bij de aangifte van zijn inkomsten, schreef hij onderaan zijn aangifte dat hij niet erg onderlegd was in de rekenkunde en dat hij liever te veel betaalde uit vrees te weinig aan te geven¹⁷. Slechts kinderen van gegoede plattelandsbewoners konden een opleiding volgen die hen in staat stelde om actief deel te nemen aan de machtsuitoefening.

Om de graad van alfabetisatie te meten gaat men meestal voort op het al dan niet kunnen plaatsen van de handtekening. Te Okegem vinden we verscheidene schepenen die niet in staat waren hun handtekening te plaatsen bij het afhoren van de rekeningen en dus als analfabeet kunnen aangewezen worden. Het was trouwens gebruikelijk om bij de controle van de rekeningen deze aan de schepenen luidop voor te lezen.

In 1639 was burgemeester Adriaan Van Ginderdeuren niet in staat om te tekenen. Hij was de enige uitzondering onder de burgemeesters. Bij de schepenen vonden we er meerdere die een kruis plaatsten als handtekening.

---

¹⁶ VAN ISTERDAEL H., *Financiële en fiscale factoren als basis voor machtsposities in plattelandsgemeenschappen*, in: *Machtsstructuren in de plattelandsgemeenschappen in België en aangrenzende gebieden (12de-19de eeuw)*, 13de Internationaal Colloquium, Spa, 3-5 sept. 1986, Brussel, Gemeentekrediet, reeks in 8°, nr. 77, 1988, p. 249-261, p. 256-257.

¹⁷ Rijksarchief Romse, Parochiaal archief Berchem, nr. 9: "*gemerckt ik in trekenen cijferen niet geoeffent ben, heb ik mogelijk gefaelt, k'geve 300 gulden meer over ter provisie omdat ik niet te luttel wil overgeven*".

Min ghehoor & parrat hier om alle ghevoers
verleent heb, desen 17 april 1660 (1660)

Agynre s'gouentme Ballewag & heggyn

Jacques boeckman gheacten soot

Joob van Smeun Jande

Cornelis van ghelst gendrick

kaner: andon Andries Meijndert

Heester van gijlenbroek

Joob Boeckman

Philips s'gouentme & Jhande s'gouentme

Jacques s'gouentme & van s'gouentme

Joob van ghelst gendrick

Dit is d' mack van de gande bode

d' mack van + Cornelis gendrick

Afbeelding 3 en 4: Afsluitingen van dorpsrekeningen in 1660 en 1684. In 1660 tekenen allen met hun naam. In 1684 tekenen 2 schepenen op 6 namelijk Jan De Boeck en Cornelis Hendricx met een kruis. Ze konden hun naam niet schrijven. (Tekst is verkleind)

In de eerste helft van de 17de eeuw was Pieter Van Snick niet in staat te tekenen. Vanaf 1681 lijkt het onmogelijk te zijn geweest om voldoende bekwame schepenen te vinden. Ongetwijfeld hebben de talrijke oorlogsjaren de opleiding van de Okegemse jeugd sterk verstoord. Voor volgende schepenen is duidelijk aanwijsbaar dat in hun jeugd jaren de oorlog ook het onderwijs grondig heeft verstoord. Ze waren gedurende jaren in dienst en blijkbaar niet geletterd.

- Jan De Boeck, geboren te Pamel, schepen tussen 1681 en 1708
- Gillis De Weghe, geboren te Okegem in 1664, schepen tussen 1708 en 1710
- Reinier De Wenne, geboren te Okegem in 1657, schepen tussen 1684 en 1700, jaar van zijn overlijden
- Cornelis Hendricx, geboren omstreeks 1636, schepen tussen 1681 en 1708
- Adriaan Schelfhout, geboorteplaats onbekend, schepen tussen 1746 en 1754

Hun jarenlange aanwijzing als schepen laat veronderstellen dat deze mensen ongetwijfeld over andere waardevolle kwaliteiten hebben beschikt of dat het met de andere kandidaat-schepenen niet veel beter was gesteld.

De heer moest aan de meest gegoede, de rijkste inwoners steeds de voorkeur geven. Is dit te Okegem ook gebeurd?

Gegoed zijn kon zowel in grond, renten als in geld. In dit opzicht was er trouwens een grote samenhang tussen beide: wie veel grond bezat en/of bewerkte had ook de beschikking over een grote som geld. De enkele gevallen die we controleerden door gebruik te maken van de aangifte van nalatenschap bevestigen steeds deze vaststelling. Bovendien was veel geld belegd door middel van leningen aan de mindergegoeden. Grote pachters - dus zonder aanzienlijk grondbezit - bouwden via deze weg een vermogen op.

Grondbezit was slechts één factor omdat op het platteland veel grond in bezit was van grootgrondbezitters zoals bijvoorbeeld geestelijke instellingen. Dit hield in dat verpachters ook een rol speelden in de keuze van de schepenen. Concreet betekende dit dat de abdij van Ninove, die te Okegem ongeveer de helft van de oppervlakte in eigendom bezat, door de keuze van haar pachters meteen ook de kandidaten naar voor schoof om de functies van schepen, baljuw en meier te vervullen.

Het bestuursapparaat vereiste te Okegem 9 leden (baljuw, meier, burgemeester en 6 schepenen). De te begeven plaatsen konden, op een paar uitzonderingen na, vanaf de 16de eeuw tot het einde van de 18de eeuw nooit volledig opgevuld worden door bedrijfshoofden met meer dan 5 ha grond in bewerking. Na 1715 was er telkens minimum één persoon uit de kleine bedrijven, dit is kleiner of gelijk aan 5 ha, in het bestuur tegenwoordig. In werkelijkheid lag hun aantal hoger. In 1751 bijvoorbeeld waren er dat 4 op 9 en in 1789 5 op 9¹⁸.

Volgens de reglementen mochten familieleden niet tezamen zetelen. Opnieuw blijkt duidelijk dat dit te Okegem zeer moeilijk haalbaar was. In 1786 was baljuw Jan Hendricx gehuwd met de zuster van burgemeester Amand Haelterman, ze waren dus schoonbroers en bovendien was meier Niclaas Elias Van Havermaet gehuwd met de zuster van de baljuw. De twee belangrijkste ambten, na de baljuw, werden dus bediend door zijn schoonbroers. Op dat ogenblik waren eveneens verscheidene schepenen eveneens verwant met de baljuw.

---

¹⁸ VAN ISTERDAEL H., *Machtsstructuren...*, o.c., p. 256.

3. Samenstelling van de schepenbank

Te Aalst, waar in 1330 zeven schepenen benoemd werden, volstonden 5 schepenen om een volle vierschaar of bank te vormen¹⁹. Dit voorschrift werd nadien meermaals gewijzigd. Het aantal schepenen vereist voor criminele zaken werd verhoogd tot 7, voor civiele zaken waren er minimum 4 schepenen nodig, vanaf het jaar 1525 terug verhoogd tot vijf. Om dit aantal te kunnen halen werden daarom te Aalst 9 schepenen benoemd.

We mogen aannemen dat te Okegem de benoeming van zeven schepenen de regel was. Jonker Anthon Frans Jozef de Castro maakte daarop een uitzondering door in 1768 slechts een burgemeester en 4 schepenen te benoemen.

Na de samenvoeging, in 1638, van de heerlijkheden Okegem en Idevoorde onder één bestuur werd nog slechts één schepenbank, bestaande uit 7 schepenen, benoemd.

Te Aalst droeg de eerste schepen vanaf 1513 de titel van burgemeester. In 1569 treffen we te Okegem voor de eerste maal een persoon aan die uitdrukkelijk als burgemeester genoemd wordt namelijk Jacob Beeckman.

Bij de schepenen van Okegem bestond er ook een zekere rangorde. Dit leiden we af uit de ondertekening van de stukken. De volgorde op de benoemingsbrief was ook hun plaats bij de zitting. De burgemeester stond bovenaan op de lijst. In de benoemingsbrief van 1702 werd de tweede op de lijst "eerste schepen" genoemd.

---

¹⁹ DE DONCKER E., *o.c.*, p. 224.

4. Bevoegdheden

a. Het geografisch rechtsgebied

De grenzen van de heerlijkheid Okegem vielen niet samen met de parochiale grenzen. De inwoners van het gehucht Impegem behoorden tot de parochie Okegem, ze kwamen er naar de kerk, ontvingen er de sacramenten, werden hier begraven en werden gesteund door de Okegemse armentafel. Nochtans hadden de schepenen van Okegem geen enkele zeggingschap over de inwoners van Impegem. Voor wereldse zaken zoals het verlijden en registratie van akten en contracten, de aangifte van nalatenschappen, het terechtstaan voor misdrijven, e.a. moesten ze zich aanmelden bij de schepenen van Liedekerke-Denderleeuw. Samenvattend kan men zeggen dat ze geestelijk ressorteerden onder de parochie Okegem en wereldlijk onder de heerlijkheid Liedekerke-Denderleeuw.

Het rechtsgebied van de Okegemse schepenen was vóór 1638 beperkt tot de heerlijkheid en dus niet het dorp Okegem. De heerlijkheid Idevoorde vormde een enclave in Okegem. Op deze heerlijkheid was een andere schepenbank, onafhankelijk van de Okegemse schepenen, bedrijvig. Na 1638 werd één gezamenlijke schepenbank voor beide heerlijkheden benoemd.

b. Over personen

De schepenen van Okegem hadden jurisdictie over de inwoners van de heerlijkheid Okegem. De inwoners van de heerlijkheid Idevoorde, eveneens parochiaal Okegem, stonden vóór 1638 niet onder de rechtspraak van de Okegemse schepenen hoewel ze op fiscaal gebied wel getaxeerd werden en belasting betaalden met de inwoners van de heerlijkheid Okegem.

Verder waren er verscheidene uitzonderingen en beperkingen inzake de rechtspraak van de schepenen waarop we nu niet verder ingaan. Jachtovertredingen werden bijvoorbeeld behandeld door een bijzondere rechtbank. Inwoners van Okegem die zich lieten inschrijven als poorter van de steden Aalst of Geraardsbergen konden enkel vervolgd worden voor de schepenen van deze steden. Die uitzonderingen en nog andere, dat is stof voor een andere bijdrage.

Afbeelding 6: De Heer of Vrouw van de heerlijkheid had via de benoeming van een baljuw, burgemeester en schepenen zeer veel macht. De schepenen konden moeilijk tegen de persoon die hen aanstelde ingaan. Een voorbeeld van dergelijk ingrijpen van de vrouw van Okegem en Idevoorde lezen we hierna. Maria Adriana de Boussu ontsloeg, zonder opgave van redenen, op 24 september 1678 Jan De Strijcker als baljuw van Okegem en Idevoorde. Dat ging gewoon met volgend briefje: *grefre bourguemestre et echevein je vous ordone a ne plus reconestre pour bailli et mayheur jan straiker pour de reson a moy conue. Faict a liquerque le 24 de cepdembre 1678 Marie Adriene dalsace et boussu*

Vrij vertaald: griffier, burgemeester en schepenen, ik beveel U om baljuw Jan De Strijcker niet meer te erkennen als baljuw en meier om redenen aan mij bekend. Geschreven te Liedekerke op 24 september 1678.

gite per bourgeois mestre et
schenein le vous ordone a
ne plus reconestre pour bailli
et mayeur ian straker
pour de re son amy conue
fait a laquerque le 29 de
septembre 1678
Marie a d'vienne d'alcaire et
bouveru

Bijlage: Chronologische lijst van burgemeesters en schepenen van Okegem en Idevoorde

De namen van de burgemeesters en schepenen werden gehaald uit alle mogelijke bronnen in het Gemeentelijk Oud archief van Okegem: rekeningen van het dorp, kerkfabriek en armentafel, aangiften van nalatenschappen, akten en contracten, processtukken, benoemingen, ... Er bestaat in het archief van Okegem geen systematische registratie van de in functie zijnde schepenen. De datum is de het jaar-maand-dag waarop de schepenen in functie werden aangetroffen. Slechts wanneer een benoemingsbesluit bewaard is kennen we de aanvangsdatum van hun functie. De bron van namen van schepenen van Okegem en Idevoorde die we in archieven van andere instellingen aantreffen is tussen haakjes aangegeven.

Afkortingen: bu: burgemeester; s: schepen(en)

Heerlijkheid Idevoorde

1628.02.11: s: Beecman Cornelis, Wagheman Joos zn Joos

1637.04.04: s: Raespoet Pieter, Soncke Adriaen (Gemeentelijk Oud archief Erembodegem nr. 1089)

Heerlijkheid Okegem

1414: s: Gosins Heine (Algemeen Rijksarchief, archief Rekenkamer nr. 13549)

1438: s: Steppe Arend, Soys Jan, Beecman Jan; Raad: Van den Bossche Pieter alias boist, Becman Wouter, Becman Coel, Goessin Geert, Leebeecx Geert, Goessin Jan (charter abdij Ninove, supplement)

1527-1530: s: Beeckman Martin, Bruekelinck Jan, Van den Neste Lieven, Van Ghinderdeuren Cornelis, De Puttere Jan (Archief Raad van Vlaanderen, nr. 8794)

1547.11.27: s: Beecman Lauwereys, Bruekelinc Jan, Van den Neste Joos (Archief Raad van Vlaanderen, nr. 27895)

1548.12.20: s: Beecman Lauwereys, Bruekelinc Jan, Van den Neste Joos, De Mets Cornelis, De Cueleneere Joos, Marcx Jan (Archief Raad van Vlaanderen, nr. 31459)
1569: bu: Beeckman Jacob; s: Daneels Gillis, De Medts Joos, Van der Smessen Jan, Van der Zaelen Adriaan, Truyen Joos (penningkohier 1569)
1571: s: De Mets Joos, Daneels Gillis, Vander Zalen Adriaan, Truyen Joos (penningkohier 1571)
1604: s: Steppe Gillis, De Braeckeleer Jan
1615: Bu: Pieter Waye s: Steppe Gillis, Bogaert Laurentius, Baeyens Cornelis, Schoonjans Adriaen, Vernailen Gysbrecht (Gemeentelijk Oud archief Erembodegem nr. 1064 f° 137; Gemeentelijk Oud archief Liedekerke nr. 4863 f° 113v°)
1621.03.27 en 04.02: s: Bogaert Laurentius, Buyens Cornelis
1621.10.15: s: Soncke Adriaan, Van Landuyt Jan
1622.09.09: bu: Bogaert Laurentius (parochieregister)
1627.01.01: s: Steppe Gillis in vervanging van Schoonians Adriaan
1632.12.13: s: Steppe Gillis, Schoonjans Adriaan, Waije Pieter
1634.01.13 en 03.03: s: Steppe Gillis, Schoonjans Adriaan, De Troijere Jan, Soncke Adriaen (Gemeentelijk Oud archief Erembodegem nr. 1157)
1635.06.08: s: Waye Pieter, Buyens Cornelis, Van Snick Pieter
1636.09.20: oud-bu: Bogaert Laurentius s: Schoonjans Pieter, Van Huylenbroeck Daniël (Gemeentelijk Oud archief Erembodegem nr. 1088)
1637.06.16: s: Buyens Cornelis, Schoonjans Pieter, Bonjours Adriaan
1638.05.05: s: Schoonjans Pieter, Van Uuylenbrouck Daniël

Heerlijkheden Okegem en Idevoorde

1639.06.25 en 12.09: bu: Van Ghinderdueren Adriaan; s: Wagheman Joos, Schoonjans Reinier, Evenepoel Jan, Buyens Cornelis

1640.12.13: s: Van Huylenbroeck Daniël, Moordack Filip, Evenepoel Jan, Wagheman Joos, Schoonjans Reinier

1641.01.18: s: Wagheman Joos, Evenepoel Jan, Schoonjans Reinier

1642.01.31: s: Ooghe Gijsbrecht, Vernailen Jan

1642.07.14 (vernieuwing wethouders): bu: Schoonjans Reinier; s: De Winne Christiaan, Ooghe Gijsbrecht, Van Huylenbroeck Daniël, Steppe Joos

1643.05.02 en 1643.12.30: bu: Schoonjans Reinier; s: Beeckman Jacob, De Wenne Christiaan, Steppe Joos, Ooghe Gijsbrecht

1644.02.05: bu: Schoonjans Reinier; s: Van Huylenbroeck Daniël, De Wenne Christiaan, Ooghe (Hooghe) Gijsbrecht, Van Snick Pieter, Steppe Joos

1644.05.18, 1644.12.21: bu: Beeckman Jacob; s: Beeckman Jacob zn Cornelis, Vernailden Joos, Evenepoel Jan

1645: bu: Schoonjans Reinier

1646.06.27, 1646.09.13 en 1646.11.05: bu: Beeckman Jacob zn Jan; s: Van de Poele Willem, Beeckman Jacob zn Cornelis, Van Snick Joos.

1647.06.19 en 1647.12.13: bu: Schoonjans Reinier; s: Buydens (Buyens) Cornelis, Vernailen Joos, Cools Pieter, Van Huylenbroeck Daniël, Ooghe Gijsbrecht

1648.12.18: bu: Schoonjans Reinier; s: Cools Pieter, Buyens Cornelis, De Wenne Cornelis

1649.03.20 en 1649.10.31: bu: Schoonjans Reinier; s: Cools Pieter, Buydens Cornelis, Taelman Cornelis, De Wenne Cornelis, Beeckman Jacob, Schoonjans Pieter

1650.06.13 en 1650.09.07: bu: Schoonjans Pieter; s: Cools Pieter, Steppe Joos, Van Huylenbroeck Gillis, Van Londersele Jan, Beeckman Jacob zn Jan, Schoonjans Pieter

1651.02.04: bu: Schoonjans Pieter; s: Van Huylenbroeck Gillis, Beeckman Jacob zn Jan, Cools Pieter, Van Londersele Jan, Van Ginderdueren Gillis, Steppe Joos

1652.03.26: bu: Schoonjans Pieter; s: Cools Pieter, Steppe Joos

1653.04.04 en 1653.10.22: bu: Schoonjans Pieter; s: Van Huijlenbroeck Gillis, Van Londersele Jan, Cools Pieter, Beeckman Jacob

1654.05.02: bu: Schoonjans Pieter; s: Van Huijlenbroeck Gillis, Cools Pieter

1655.09.09: bu: Schoonjans Pieter; s: Cools Pieter, Wagheman Joos de oude, Wagheman Joos zn Joos, Van Londersele Jan, Beeckman Jacob

1657.02.09: bu: Schoonjans Pieter; s: Beeckman Jacob zn Jan, Cools Pieter, Van Londersele Jan, Steppe Joos, Van Ginderdueren Gillis

1658.07.29: bu: Schoonjans Pieter; s: Cools Pieter, Beeckman Jacob zn Jan, Van Londersele Jan.

1659.05.30: bu: Schoonjans Pieter; s: Cools Pieter, Van Ginderdeuren Gillis, Steppe Joos, Van Huylenbroeck Pieter, Beeckman Jacob, Wageman Joos zn Joos

1659.10.03: bu: Beeckman Jacob zn Jan; s: Waeghman Joos de oude, Cools Pieter, Cardoen Karel, Wynant Andries (kerkrekening)

1660.04.01 en 1660.08.08: bu: Beeckman Jacob; s: Cools Pieter, Wagheman Joos de oude, Van Ghinderdeuren Cornelis, Cardoen Karel, Weynant Andries, Van Huylenbroeck Pieter; gegoeden: Schoonjans Pieter en Waegeman Joos zn Joos

1661.05.27: bu: Schoonjans Pieter; s: Van Ghinderdeuren Cornelis, Cools Pieter, Cardoen Karel, Weijnant Andries, Van Huylenbroeck Pieter, Wageman Joos zn Joos

1662.02.15 en 1663.01.12: bu: Schoonjans Pieter; s: Cools Pieter, Steppe Joos, Van Ghenderdeur Cornelis, Weynant Andries, De Wenne Jacob zn Lieven; eventueel andere schepen: Van Huylenbroeck Pieter

1663.09.25: bu: Schoonjans Pieter; s: Cools Pieter, Van Huylenbroeck Pieter, Wijnant Andries, Van Ginderdeuren Cornelis, Cardoen Karel

1664.11.25: bu: Van Ginderdeuren Gillis; s: Beeckman Jacob, Cardoen Karel, Van Huylenbroeck Pieter, Van Londersele Jan, Van de Waterloop Pieter, Cools Pieter

1665.09.25 en 1665.12.21: bu: Van Ginderdeuren Gillis; s: Cools Pieter, Cardoen Karel, Van Huylenbroeck Pieter, Van Londersele Jan, Beeckman Jacob zn Jan

1666.10.26: bu: Cools Pieter; s: Van Ginderdeuren Gillis, Cardoen Karel (pachter Hof te Rief in 1672), Van Huylenbroeck Pieter, Van Londersele Jan, Van Gheert Joos

1667.12.23: bu: Cools Pieter († 04.10.1667); s: Van Gheert Joos, Van Londersele Jan, Van Ginderdeuren Gillis, Van Huylenbroeck Pieter, Wijnant Andries

1668.10.19: bu: Van de Perre Adriaan; s: Hendricx Jacob, Schoonjans Daniël, De Weghe Jan, Wynant Andries, Beeckman Adriaan, Soncke Adriaan, Van Londersele Jan

1669.01.22 en 1669.12.21: bu: Van de Perre Adriaan; s: Hendricx Jacob, Schoonjans Daniël, De Weghe Jan, Beeckman Adriaan, Soncke Adriaan

1670.03.02 en 1670.10.10: bu: Van de Perre Adriaan; s: Schoonjans Daniël, Soncke Adriaan, Beeckman Adriaan, De Weghe Jan, Hendricx Jacob

1671.02.20 en 1671.12.22: bu: Van de Perre Adriaan; s: Hendricx Jacob, Schoonjans Daniël, Sonck Adriaan, Beeckman Adriaan, De Duffeleer Paschier, Taelman Cornelis

1672.06.10 en 09.09.1672: bu: Van de Perre Adriaan; s: Schoonjans Daniël, Hendricx Jacob, Soncke Adriaan, De Hondt Adriaan, Van Geite Joos, De Duffelere Paschier

1672.12.22 (vernieuwing wethouders door baljuw en meier in opdracht van en met volmacht van de Vrouw Maria Adriana de Boussu)

bu: Van de Perre Adriaan; s: Heyndricx Jacob, Soncke Adriaan, De Duffelere Paschier, Van Geerte Joos, Dhondt Adriaan, De Schrijver Jan

1673.12.21: bu: Van de Perre Adriaan; s: Heyndricx Jacob, Soncke Adriaan, De Duffelere Paschier, Van Geerte Joos, Dhondt Adriaan, De Schrijver Jan

1674.12.16: bu: Van de Perre Adriaan; s: Heyndricx Jacob, Soncke Adriaan, De Duffelere Paschier, Van Gerte Joos, De Hondt Adriaan, De Schrijver Jan

1675.06.20 (vernieuwing wethouders door baljuw Jan De Stryckere in opdracht van en met volmacht van de Vrouw Maria Adriana de Boussu)

bu: Van de Perre Adriaan zn Jacob; s: Hendericx Jacob, Schoonjans Filip, De Duffelere Paschier, De Hondt Adriaan, De Schrijvere Jan, Beeckman Pieter

1676.12.21: bu: Van de Perre Adriaan; s: Heyndricx Jacob, Schoonjans Filip, De Duffelere Paschier, De Hondt Adriaan, De Schrijver Jan, Beeckman Pieter

1677.12.28 (vernieuwing van de wethouders)

bu: Van de Perre Adriaan; s: Hendricx Jacob, Schoonjans Filip, Beeckman Pieter, De Schrijver Jan, De Duffelere Paschier, Van Santen Thomas

1679.05.31 (vernieuwing van de wethouders door griffier Charles Van der Schueren in opdracht van en met volmacht van de Vrouw Maria Adriana de Boussu)

bu: Van de Perre Adriaan; s: Hendricx Jacob, Schoonjans Filip, De Duffeleer Paschier, Van Geirte Joos, Vernailen Jan, Moens Gillis

1680.10.24: bu: Van de Perre Adriaan; s: Hendricx Jacob, Schoonjans Filip, De Duffeleere Paschier, Van Geirte Joos, Moens Gillis, Vernailen Jan

1681.03.27: bu: Van de Perre Adriaan; s: Moens Gillis, Schoonjans Filip, Vernailen Jan, Hendricx Jacob, De Duffeleer Paschier, Van Geirt Joos

1681.12.22 (vernieuwing van de wethouders door baljuw Joris Van der Stricht in naam van de Vrouw van Okegem, met schriftelijke lastgeving, oud-burgemeester van Ninove (archiefr. 5): bu: Van de Perre Adriaan; s: Hendricx Jacob, Schoonjans Filip, Van Geirt Joos, Vernailen Jan, De Boeck Jan, Hendricx Cornelis

1683.02.02: bu: Van de Perre Adriaan; s: Hendricx Jacob, Schoonjans Filip, Van Geert Joos, Vernailen Jan, De Boeck Jan, Hendricx Cornelis

1684.12.21 (vernieuwing van de wethouders door baljuw Joris Van der Stricht op bevel van de Vrouw van Okegem (archiefr. 5), deze wethouders bleven in functie tot december 1687): bu: Schoonjans Filip; s: Van de Perre Adriaan, Van Geirt Joos, De Boeck Jan, De Schrijvere Jan, Hendricx Cornelis, De Wenne Reinier

1687.12.19 (vernieuwing van de wethouders door Jacob Hendricx, baljuw, in naam van en op bevel van de vrouw van Okegem): bu: Van de Perre Adriaan; s: Goessens Adriaan, Vernailen Jan, Beeckman Pieter, Buydens (Bayens) Cornelis, De Wenne Reinier, Van Audenhoven Adriaan

1688.11.11 (dorpsrekening): bu: Van de Perre Adriaan; s: Goessens Adriaan, Vernailen Jan, De Wenne Reinier, Baijens Cornelis, Van Audenhove Adriaan

1689.12.16 (dorpsrekening): bu: Van de Perre Adriaan; s: Vernailen Jan, De Wenne Reinier, Bayens Cornelis, Goessens Adriaan

1690.10.25 (dorpsrekening): bu: Van de Perre Adriaan; s: Vernailen Jan, De Wenne Reinier

1691.03.01 en 1691.05.18 (dorpsrekeningen): bu: Van de Perre Adriaan; s: Goessens Adriaan, Vernailen Jan, Baijens Cornelis, De Wenne Reinier

1692.10.03 (dorpsrekening) en 02.22: bu: Van de Perre Adriaan; s: Vernailen Jan, De Wenne Reinier, Bayens Cornelis

1693.07.20 (dorpsrekening): bu: Van de Perre Adriaan; s: Vernailen Jan, Bayens Cornelis, De Winne Reinier

1693.12.21: bu: Van de Perre Adriaan; s: Goessens Adriaan, Vernailen Jan, De Wenne Reinier

1694.04.15 (dorpsrekening) en 1694.12.21 (kerkrekening)
bu: Van de Perre Adriaan; s: Goessens Adriaan, Vernailen Jan, De Winne Reinier

1695.01.21 (dorpsrekening): bu: Van de Perre Adriaan; s: Goessens Adriaan, De Winne Reinier

1696.02.10 en 1696.12.07 (dorpsrekeningen en armenrekening)
bu: Van de Perre Adriaan; s: Goessens Adriaan, Vernailen Jan, De Winne Reinier

1697.12.06 en 1697.12.21 (dorps- en armenrekening): bu: Van de Perre Adriaan; s: Vernailen Jan, De Winne Reinier, De Boeck Jan

1698.02.10 en 1698.12.21 (dorps- en kerkrekening): bu: Van de Perre Adriaan; s: Vernailen Jan, De Winne Reinier, De Boeck Jan

1699.03.06: bu: Van de Perre Adriaan; s: Vernailen Jan, De Boeck Jan, De Winne Reinier

1700.04.02, 1700.05.07 (dorpsrekeningen): bu: Van de Perre Adriaan; s: Vernailen Jan, De Boeck Jan, De Winne Reinier

1701.03.11 (dorpsrekening) en **1701.12.21:** bu: Van de Perre Adriaan; s: Vernaellen Jan, De Boeck Jan

1702.07.27 (vernieuwing van de wethouders door Michiel Muylaert, curator ten sterfhuize van Maria Adriana de Bossu): bu: Schoonjans Filip; s: Van Havermaet Jacob, Vernailen Jan, Van de Perre Jan, Uijtersproet Pieter, Hendricx Cornelis de oude, De Mol Jan

1703.09.17 en **1704.12.31** (dorpsrekeningen): bu: Schoonjans Filip; s: Van Havermaet Jacob, Vernaellen Jan, Van de Perre Jan, Uyttersproet Pieter, Hendricx Cornelis, De Mol Jan

1705.02.06 (dorpsrekening): s: Van Havermaet Jacob, Vernaellen Jan, Uuyttersprot Pieter, De Boeck Jan, Van de Perre Jan, Hendricx Cornelis, De Mol Jan

1705.06.19 (vernieuwing van de wethouders): bu: Van Havermaet Jacob; s: Vernaellen Jan, Uuyttersproet Pieter, Schoonjans Adriaan, De Boeck Jan, Hendricx Cornelis, De Mol Jan

1707.02.18 (dorpsrekening) en **1707.06.10:** bu: Van Havermaet Jacob; s: Uuyttersproet Pieter, Hendricx Cornelis, Schoonjans Adriaan, De Boeck Jan, Vernaellen Jan, De Mol Jan

1708.01.07 en **1708.05.04** (dorpsrekeningen): bu: Van Havermaet Jacob; s: Vernaellen Jan, Uuyttersproet Pieter, Schoonjans Adriaan, Hendricx Cornelis, De Boeck Jan, De Mol Jan

1708.06.15 (vernieuwing van de wethouders door J.B. Sturte-waegen): bu: Uuyttersproet Pieter; s: Van Havermaet Jacob, Vernailen Jan, Schoep (Schoup) Joos, Moens Jan, Straetman Niclaas, De Wege Gillis

1709.12.16 (dorpsrekening): bu: Uuyttersproet Pieter; s: Van Havermaet Jacob, Vernaellen Jan, Schouppe Joos, Moens Jan, Straetman Niclaas, De Weghe Gillis

1710.03.22: bu: Uuyttersproet Pieter; s: Van Havermaet Jacob, Vernailen Jan, Schoeppe Joos, Straetman Niclaas, De Wege Gillis

1710.12.31: bu: Uuyttersproet Pieter; s: Van Havermaet Jacob, Vernailen Jan, Schouppe Joos, De Wege Gillis

1711.12.21: bu: Uuyttersproet Pieter; s: Van Havermaet Jacob, Schouppe Joos, De Wege Gillis, Vernailen Jan, Clotman Joos

1712.05.18: bu: Schoonjans Adriaan (op 04.04.1712 was Pieter Uuyttersproet nog burgemeester); s: Uuyttersproet Pieter, Schouppe Joos, De Boeck Jan, Pauwels Joos

1713.03.24 en **1714.01.19**: bu: Schoonjans Adriaan; s: Uuyttersproet Pieter, Schouppe Joos, De Boeck Jan, De Mol Jan, Pauwels Joos, Hendricx Cornelis

1714.12.21: s: Schouppe Joos, Hendricx Cornelis

1715.05.07: bu: Schoonjans Adriaan; s: Uuyttersproet Pieter, Schouppe Joos, De Boeck Jan, De Mol Jan, Pauwels Joos, Hendricx Cornelis de oude

1716.02.27 en **1716.12.18**: bu: Schoonjans Adriaan; s: Uuyttersproet Pieter, Schouppe Joos, De Boeck Jan, De Mol Jan, Pauwels Joos, Hendricx Cornelis, de oude

1717.08.25: bu: Schoonjans Adriaan; s: Uuyttersproet Pieter, Schouppe Joos, De Boeck Jan, De Mol Jan, Pauwels Joos, Hendricx Cornelis, de oude

1718.12.16 (vernieuwing wethouders in zomer 1718): bu: Uuyttersproet Pieter; s: Schoonjans Adriaan, De Boeck Jan, Vetsuypens Pieter, Bayens (Baeyens) Cornelis, Van den Berghe Adriaan, Asselman (Hasselman) Jan

1719.05.19 en **1719.12.21**: bu: Uuyttersproet Pieter; s: Schoonjans Adriaan, De Boeck Jan, Vetsuypens Pieter, Baeyens Cornelis, Van den Berghe Adriaan, Asselman Jan

1720.12.21: (vernieuwing van de wethouders in de zomer 1720): bu: Schoonjans Adriaan; s: Uuyttersproet Pieter, Schouppe Joos, Bayens Cornelis, Van de Perre Adriaan, Hendricx Cornelis, De Boeck Jan zn Jan

1721.12.05: (kerkrekening) bu: Schoonjans Adriaan; s: Uuyttersproet Pieter, Schouppe Joos, Baeijens Cornelis

1722.12.21: bu: Schoonjans Adriaan; s: Uuyttersproet Pieter, Schouppe Joos, Baeyens Cornelis, Van de Perre Adriaan, Hendricx Cornelis de jonge

1723.12.21: bu: Schoonjans Adriaan; s: Uuyttersproet Pieter, Schouppe Joos, Baeyens Cornelis, Van de Perre Adriaan, Hendricx Cornelis de jonge

1724.12.21: bu: Schoonjans Adriaan; s: Uuyttersproet Pieter, Schouppe Joos, Baeyens Cornelis, Van de Perre Adriaan, Hendricx Cornelis de jonge

1725.11.05 (vernieuwing van de wethouders): bu: Schoonjans Adriaan; s: Schouppe Joos, Van de Perre Adriaan, De Mol Jan, Hendricx Jan, Ruijs Michiel, Van Audenrode Filip

1726.12.21: bu: Schoonjans Adriaan; s: Schouppe Joos, Van de Perre Adriaan, Hendricx Jan, De Mol Jan, Ruijs Michiel, Van Audenroede Filip

1727.12.21: bu: Schoonjans Adriaan; s: Hendricx Jan, De Mol Jan, Ruijs Michiel, Van Audenroede Filip

1728.12.21: bu: Schoonjans Adriaan; s: Hendricx Jan, Van den Berghe Adriaan, De Mol Jan, Ruijs Michiel, Van Oudenroede Filip, Baeyens Cornelis

1729.12.21 en 1729.05.30: bu: Hendricx Jan; s: De Mol Jan, Ruijs Michiel, Van den Berghe Adriaan, Asselman Jan, Baeyens Cornelis, Schoonjans Adriaan

1730.12.21: bu: Hendricx Jan; s: Schoonjans Adriaan, De Mol Jan, Ruijs Michiel, Baeyens Cornelis, Van den Berghe Adriaan, Hasselman Jan

1731.12.21: bu: Hendricx Jan; s: Schoonjans Adriaan, Van den Berghe Adriaan, De Mol Jan, Ruijs Michiel, Hasselman Jan, Baeyens Cornelis

1732.12.21 en 05.1732, 05.1733: bu: Hendricx Jan; s: Schoonjans Adriaan, Van den Berghe Adriaan, Ruijs Michiel, Baeyens Cornelis, Asselman Jan

1733.12.21: bu: Hendricx Jan; s: Schoonjans Adriaan, Baeyens Cornelis, Van den Berghe Adriaan, De Mol Pieter, Ruijs Michiel, Neukermans Andries

1734.05.28 (vernieuwing van de wethouders): bu: Hendricx Jan; s: Schoonjans Adriaan, Hendricx Cornelis de jonge, Baeyens Cornelis, Neukermans Andries, Van de Speeten Jan, De Mol Pieter

1735.12.21 en 1735.06.30: bu: Hendricx Jan; s: Schoonjans Adriaan, Hendricx Cornelis, Baeyens Cornelis, Neukermans Andries, Van de Speeten Jan, De Mol Pieter

1736.12.21 en 1736.06.04: bu: Hendricx Jan; s: Schoonjans Adriaan, Baeyens Cornelis, Hendricx Cornelis, Neukermans Andries, Van de Speeten Jan, De Mol Pieter

1737.12.21 en 1737.06.12: bu: Hendricx Jan; s: Schoonjans Adriaan, Baeyens Cornelis, Hendricx Cornelis, Neukermans Andries, Van de Speeten Jan, De Mol Pieter

1738.03.21 en 06.09: bu: Hendricx Jan; s: Schoonjans Adriaan, Baeyens Cornelis, Hendricx Cornelis, Neukermans Andries, Van de Speeten Jan, De Mol Pieter

1739.02.09 en 1739.12.21: bu: Hendricx Jan; s: Baeyens Cornelis, Hendricx Cornelis, Neukermans Andries, Van de Speeten Jan, De Mol Pieter

1740.05.09: bu: Hendricx Jan; s: Schoonjans Adriaan, Baeyens Cornelis, Hendricx Cornelis, Neukermans Andries, Van de Speeten Jan, De Mol Pieter

1740.12.21 en 1741.05.05: bu: Schoonjans Adriaan; s: Hendricx Cornelis, Baeyens Cornelis, Neukermans Andries, Van de Speeten Jan, De Mol Pieter

1741.12.21 en 1742.06.08: bu: Schoonjans Adriaan; s: Hendricx Cornelis, Baeyens Cornelis, Neukermans Andries, Van de Speeten Jan, De Mol Pieter

1743.03.23 en 1743.06.20: bu: Schoonjans Adriaan; s: Baeyens Cornelis, Hendricx Cornelis, Neukermans Andries, Van de Speeten Jan, De Mol Pieter

1743.12.21: bu: Van Dalem Jan; s: Baeyens Cornelis, Hendricx Cornelis, Neukermans Andries, Van der Speeten Jan, De Mol Pieter, Asschericx Pieter

1744.12.21 en 03.06: bu: Van Dalem Jan; s: Hendricx Cornelis, Neukermans Andries, Van der Speeten Jan, Asschericx Pieter, Moens Gillis

1745.12.21: bu: Van Dalem Jan; s: Hendricx Cornelis, Neukermans Andries, Van der Speeten Jan, Asschericx Pieter, Moens Gillis

1746.12.31 en 06.30: s: Schoonjans Jan Filip, Asschericx Pieter, Neukermans Andries, Van der Speeten Jan, Moens Gillis, Schelfhout Adriaan

1747.12.21 en 08.17: bu: Van Dalem Jan; s: Schoonjans Jan Filip, Asschericx Pieter, Neukermans Andries, Van der Speeten Jan, Moens Gillis, Schelfhout Adriaan

1748.12.21: s: Schoonjans Jan Filip, Asschericx Pieter, Neukermans Andries, Van der Speeten Jan, Schelfhout Adriaan

1749.11.24 (eedaflegging voor het jaar 1750): bu: Asschericx Pieter; s: Covens Hendrik, Van der Speeten Jan, Neukermans Andries, De Duffeleer Joos, Van den Berghe Joos, Schelfhout Adriaan

1750.12.21: bu: Asschericx Pieter; s: Covens Hendrik, Van der Speeten Jan, De Duffeler Joos, Van den Berghe Joos, Schelfhout Adriaan

1751.12.21: bu: Asschericx Pieter; s: Covens Hendrik, Van der Speeten Jan, De Duffeler Joos, Van den Berghe Joos, Schelfhout Adriaan

1752.12.21: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Schoonjans Filip, Van der Speeten Jan, De Duffeler Joos, Schelfhout Adriaan, Asselman Adriaan

1753.12.21: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Schoonjans Filip, Van der Speeten Jan, De Duffeler Joos, Schelfhout Adriaan, Asselman Adriaan

1754.12.21: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Schoonjans Filip, Van der Speeten Jan, De Duffeleer Joos, Schelfhout Adriaan, Asselman Adriaan

1756.12.21: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Schoonjans Jan Filip, Van der Speeten Jan, Dhoye Pieter, Vetsuypens Pieter, De Mol Niclaas

1757.12.21: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Schoonjans Filip, Van der Speeten Jan, Dhoye Pieter, Vetsuypens Pieter, De Mol Niclaas

1758.12.21: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Schoonjans Jan Filip, Van der Speeten Jan, D'hoye Pieter, Vetsuypens Pieter, De Mol Niclaas

1759.12.21: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Schoonjans Jan Filip, Van der Speeten Jan, D'hoye Pieter, Vetsuypens Pieter, De Mol Niclaas

1760.12.21: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Schoonjans Jan Filip, Van der Speeten Jan, Dhoije Pieter, Vetsuypens Pieter, De Mol Niclaas

1761.12.21 (vernieuwing wethouders in 1761): bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Dhoije Pieter, Vetsuypens Pieter, De Mol Niclaas, Neukermans Joos, Van den Berghe Joos

1762.12.21 en 03.18: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Dhoije Pieter, Neukermans Joos, De Mol Niclaas, Van den Berghe Joos, Sonck Joos

1763.11.10: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Dhoije Pieter, Neukermans Joos, De Mol Niclaas, Van den Berghe Joos, Sonck Joos

1764.12.21: bu: Covens Hendrik; s: Asschericx Pieter, Dhoije Pieter, Neukermans Joos, De Mol Niclaas, Van den Berghe Joos, Sonck Joos

1765.10.22 (wethouders veranderd vóór 22.10.1765, 6 scheidende en 5 aankomende schepenen): bu: Asscherickx Pieter; s: Vetsuypens Pieter, Ghysels Jan, Asselman Pieter, Straetman Adriaan

1766.12.21: bu: Asscherickx Pieter; s: Vetsuypens Pieter, Ghysels Jan, Asselman Pieter, Straetman Adriaan

1767.11.15: bu: Asscherickx Pieter; s: Vetsuypens Pieter, Ghysels Jan, Asselman Pieter, Straetman Adriaan

1768.10.05 (vernieuwing wethouders door jonker Anthon Frans Jozef de Castro, heer van Sombeke, voogd van Françoise Emanuele de Camusel, vrouw van Okegem; slechts 5 schepenen benoemd): bu: Van den Berghe Joos; s: Asscherix Pieter, Neukermans Joos, De Mol Niclaas, Schelfaut Jan

1769.10.01: bu: Van den Berghe Joos; s: Asscherickx Pieter, Neukermans Joos, De Mol Niclaas, Schelfhout Jan

1770.11.09: bu: Van den Berghe Joos; s: Asscherickx Pieter, Neukermans Joos (overleden 05.10.1770), De Mol Niclaas, Schelfhout Jan, Asselman Pieter

1771.08.25: bu: Van den Berghe Joos; s: Asscherickx Pieter, De Mol Niclaas, Schelfhout Jan, Asselman Pieter

1772.12.21: bu: Van den Berghe Joos; s: Asscherickx Pieter, De Mol Niclaas, Schelfhout Jan, Asselman Pieter

1773.12.21: bu: Asscherickx Pieter; s: De Mol Niclaas, Van Dalem Jaspard Karel, Neukermans Cornelis, Sonck Joos

1774.12.13: bu: Asscherickx Pieter; s: De Mol Niclaas, Sonck Joos, Van Daelem Jaspard Karel, Neukermans Cornelis

1775.12.21: bu: Van Dalem Jaspard Karel; s: Asscherickx Herman Jozef, Neukermans Cornelis, Uytenhove Pieter, Haelterman Amand

1776.12.21: bu: Van Dalem Jaspard Karel; s: Asscherickx Herman Jozef, Neukermans Cornelis, Uuyttenhove Pieter, Haelterman Amand

1777.12.23: bu: Haelterman Amand; s: Asscherickx Pieter, Neukermans Cornelis, Uytenhove Pieter, De Mol Niclaas

1778.12.21: bu: Haelterman Amand; s: Asscherickx Jan Baptist, Neukermans Cornelis, Uytenhove Pieter, De Mol Niclaas

1779.12.17: bu: Haelterman Amand; s: Asscherickx Jan Baptist, Neukermans Cornelis, Uytenhove Pieter, De Mol Niclaas

1780.12.21 (de wethouders werd vernieuwd in de loop van 1780 door de heer van Okegem Jan Jozef de Landre gehuwd met Carolina Theresia Constantia de Camusel): bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, Sonck Joos, Uytenhove Pieter, De Mol Niclaas

1781.12.21: bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, Sonck Joos, Uytenhove Pieter, De Mol Niclaas

1782.12.21: bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, Sonck Joos, Uyttenhove Pieter, De Mol Niclaas

1783.08.29: bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, Sonck Joos, Uyttenhove Pieter, De Mol Niclaas

1784.12.21: bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, Uytenhove Pieter, Van den Berghe Jan, Van den Berghe Jozef, De Winne Jan

1785.06.17 (vernieuwing wethouders door de heer van Okegem Louis Jozef de Coninck): bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, Van den Berghe Jan, Uyttenhove Pieter, Van den Berghe Jozef, De Winne Jan

1786.06.26 (vernieuwing wethouders door Louis Jozef de Coninck): bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, Van den Berghe Jan, De Winne Jan, Van den Berghe Jozef, Goubert Jan Baptist (Uyttenhove Pieter was geschrap)

1787.08.23 (vernieuwing wethouders door Louis Jozef de Coninck): bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, De Winne Jan, Goubert Jan Baptist, Van den Berghe Jozef, De Brabanter Francis (Van den Berghe Jan geschrap)

1788.09.23 (vernieuwing wethouders door Louis Jozef de Coninck): bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, De Winne Jan, Goubert Jan Baptist, De Brabanter Francis, Gysens (=Ghysels) Jan

1789.09.21 (vernieuwing wethouders door Louis Jozef De Coninck): bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, De Winne Jan, Goubert Jan Baptist, De Brabanter Francis, Ghysels Jan

1790.10.15 (vernieuwing wethouders door Louis Jozef de Coninck): bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, De Winne Jan, Goubert Jan Baptist, De Brabanter Francis, Ghysels Jan

1791.09.09 (vernieuwing wethouders door Joanna Coleta de Berlaere weduwe Louis Jozef de Coninck): bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, De Winne Jan, De Brabanter Francis, Covens Cornelis, Ghysels Jan

1792.12.21: bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, De Winne Jan, De Brabanter Francis, Ghijssels Jan, Covens Cornelis Jozef

1793.12.21: bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, De Winne Jan, De Brabanter Francis, Ghijssels Jan, Covens Cornelis Jozef

1794.05.23 (wethouders en voornaamste inwoners): bu: Haelterman Amand; s: Neukermans Cornelis, Asscherickx Jan Baptist, De Winne Jan, De Brabanter Francis, Ghijssels Jan, Covens Cornelis Jozef; notabelen: Van Droogenbroeck Jan, Claesens Jan

1794.12.21: bu: Haelterman Amand; s: Asscherickx Jan Baptist, Neukermans Cornelis, De Winne Jan, De Brabanter Francis, Ghijssels Jan, Covens Cornelis Jozef

1796.01.26: s: Asscherickx Jan Baptist, Neukermans Cornelis

1797.03.17 (Agent, adjoint, repartiteurs): Agent: Hendrickx Jan; Adjoint: Covens Cornelis Jozef; Repartiteurs: Haelterman Amand, Asscherickx Jan Baptist, De Winne Jan, De Brabanter Francis, Ghijssels Jan, Van Droogenbroeck Jan Remi, Vernailen Gillis

INHOUD

Het bestuur van de heerlijkheid Okegem	1
Herman Van Isterdael	

MEDEDELINGEN

HEEMKRING OKEGEM

SPIJSKAART

VOORGERECHT

—
KARDINAALSOEP MET DUIKERTJES

—
VENETIAANSCH
HUWELIJKSGONDOLLEN

—
SSENHARTS — GROENTENKRANS
EN VADERLANDERS

—
VRUCHTENSCHAAL

—
OKEGEMSCHE KIPPEN, SLA
EN EIERKLOP

—
PASTEIGEBAK

—
FRUIT

—
MOKA

—
NAGERECHT

Goudappelroom in gesmolten ijs
Dat doet wel deugd is 'n warme spijs.

De schone taak van dag en nacht
Wordt 't in beeld op 't bord gebracht.

Veerkolprinsen gesmoord in 't bloed
En dansende juffers met hoge hoed.

De porc à la mode of 't Brugse twijn
De helden der blamen, der boeren min.
De vieren trisont met 'telies der Franssen
Te wapen! De leeuwen dansen!

Van sverree uit twiderland
Fris is dit kappje, naar ieders tand

O rode Angèle, tu étais si belle
Je t'ai rencontrée à la parade
Tourle maintenant dans la salade.

Een feestgebak, net marsepein ...
Dat is heerlijk, dat is fijn!

Breughelse doeken
of "ons moeders keeken"!

Al niet dit goedje kwart als roet
Door ieder sudje smaakt het goed!

Kostloos nog een gulden raad
Zorg dat 't glas niet ledig staat.

De heer zij dank
voor spijs en drank!

31ste Jaargang, 2006, nr. 2

VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS

Afgiftekantoor Ninove 1

2e trimester 2006

BESTUURSLEDEN

Voorzitter: Herman Van Isterdael, Idevoordelaan 27, Okegem
(054/32.23.02)

Secretaris: Patrick Praet, Kievitlaan 25, Ninove
(054/32.71.58)

Penningmeester: Suzanne Van der Speeten, Hazeleerstraat 19,
Okegem
(053/66.76.89)

Bestuursleden:

Jozef Van der Speeten, Guldenboom 12, Okegem
(054/33.55.75)

Godelieve De Deyn, Kouterbaan 34, Okegem
(054/33.48.70)

André Segers, Bievegemstraat 18, Roosdaal
(054/33.65.68)

Herman Brantegem, Hazeleerstraat 24, Okegem
(053/68.04.51)

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Ninove.

Verantwoordelijke uitgever: Herman Van Isterdael Idevoorde-
laan 27, 9400 Okegem-Ninove

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Een jaarabonnement op Mededelingen Heemkring Okegem kost
amper 4 Euro. Erelid wordt men vanaf 6 Euro. Lid worden
kan door de som te storten op rekeningnummer
850-8193434-36 van Heemkring Okegem.

Voorzijde: Twee menu's van huwelijksfeesten die verder in
deze aflevering pagina 60-61 besproken worden.

De voetschrapper, een verdwenen gebruiksvoorwerp¹

Herman Brantegem

Voetschrappers zijn voorwerpen om beslijkte, vuile schoenen of kloefen aan af te vegen vooraleer men een gebouw wilde binnentreden. In het Groot Woordenboek der Nederlandse taal (Van Dale) krijgt het voorwerp de volgende benamingen: voetkrabber, voetenkrabber, voetenschrapper, voetenschraper en schrapijzer.

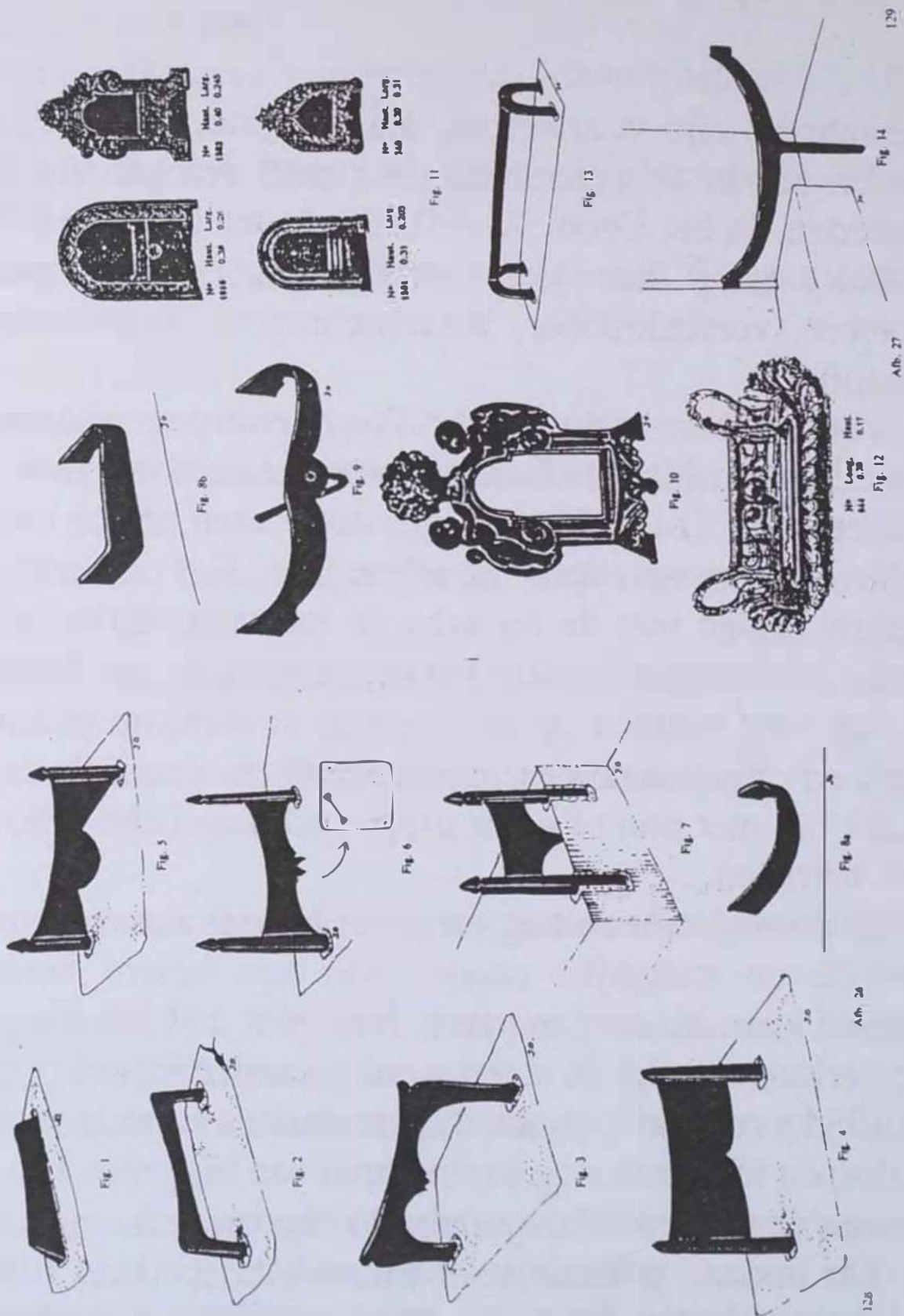
Voetkrabbers waren gebruiksvoorwerpen waaraan nu geen aandacht meer geschonken wordt omdat ze niet meer functioneel zijn. Tot vijftig jaar geleden waren ze een normaal gebruiksvoorwerp aan voor- of achterdeur. Het ontstaan ervan hing nauw samen met de onverharde toestand van de wegen. Riolering bestond niet, zodat het regenwater en het huishoudwater hun weg zochten op en langs de straten, op pleinen en vóór het erf. Voetschrappers waren in die omstandigheden een noodzaak om met min of meer proper schoeisel een gebouw te kunnen betreden.

In de stad zijn ze nog aan veel huizen aanwezig niettegenstaande de stedelijke centra over een betere bestrating beschikten dan de dorpen. Aan heel wat huizen gingen ze echter verloren omdat de stoep werd gemoderniseerd of omdat het gelijkvloers werd verbouwd (herenhuizen werden winkels). In de dorpen treft men nog exemplaren aan bij gebouwen zoals pastorieën en huizen van vooraanstaande burgers.

De meest primitieve voetkrabbers bestaan uit een smeedijzeren plaatje, dat tussen twee vangijzers is geplaatst, in een steen op de stoep is verankerd, aan de kant waar de deur scharniert of waar de bel hangt. Sommige gebouwen waren

---

¹ GERITS Jan, *Straatmeubilair, een verwaarloosde heemkundige rijkdom*, in: *Ons Heem*, jaargang 46, 1992, nr. 3, p. 160-161.

Bijlage: catalogo van de ijzergieterij Fonderies Nestor Martin te Hoei met verschillende modellen van nisvormige voetschrappers.

soms voorzien van twee voetkrabbers links en rechts aan de ingang. De voetkrabbers werden meestal door de dorpsmeden vervaardigd.

Vanaf de 19^e eeuw werden voornamelijk gietijzeren modellen door gespecialiseerde firma's op de markt gebracht. De voetschraper verdwijnt geheel in de muur, onder de vorm van een versierde nis, die op drie punten vast gegoten werd in de meestal hardstenen ondergevel. Oude catalogi van de ijzergieterij Fonderies Nestor Martin te Hoei vermelden verschillende modellen van nisvormige voetschrappers. Een overzicht van de verschillende modellen vind je in de volgende bijlage.

De rand rond de opening waarin de voetschraper geplaatst is en het vuil wordt opgevangen, is doorgaans opgesmukt met bloem of meetkundige motieven. Ze zijn bekroond met sierlijke elementen zoals fruitbloemen, putti, dieren enz. die aan het geheel een plastisch uitzicht verschaffen.

Op grond van hun vormgeving onderscheidt men twee soorten voetkrabbers namelijk de stoep- of dorpelvoetkrabbers en de gevelvoetkrabbers. Door de aanleg van de moderne stoepen is de eerste soort, die eertijds veruit het meeste voorkwam, nagenoeg volledig verdwenen. De tweede soort, die meestal in gietijzer werd uitgevoerd vindt men nog bij heel wat gebouwen.

Te Okegem vonden we nog enkele voetkrabbers in oude gebouwen.

Links en rechts aan de achterdeur van het kloostergebouw bevinden zich twee voetkrabbers uit gietijzer (foto 1). Ze stammen van circa 1894. De achterdeur van het kloostergebouw gaf uit op de vroegere speelplaats van de school die men bereikte langs het kleine poortje in de Schoolstraat. De zusters der H.H.Harten gebruikten ze om hun schoeisel te reinigen

vooral het kloostergebouw te betreden. Kinderen kwamen uitzonderlijk langs de achterdeur in het kloostergebouw.

De voordeur van het klooster was met een bakstenen paadje te bereiken. Misschien was dit de reden dat er geen voetschraper aan de voorkant van het gebouw aanwezig was.

De voetschrappers hebben volgende afmetingen: breedte 25,5 cm, hoogte 40 cm en het gedeelte om het schoeisel af te schrapen is 7 cm breed. De randen rond de opening zijn opgesmukt met bloemmotieven en zijn nog in zeer goede staat.

Een eigenaardige plaatsing van een voetkrabber vinden wij aan het huis Dorpplaats 43, bewoond door de familie Vercruyse (foto 2). Het is een eenvoudig model en enkele meters rechts in de voortuin geplaatst. Om er de aandacht op te trekken is er een hond in zink aan bevestigd. Het geheel zou dateren van rond de jaren 1923 toen Patrice De Schepper eigenaar werd van de gebouwen en veranderingen uitvoerde aan de gebouwen.

Een ander mooi exemplaar bevindt zich links van de deur aan het huis Burgemeester Couckstraat 1 (foto 3). In dit huis werd het secretariaat van de gemeente ondergebracht in 1938. Het huis dateert uit het midden van de 19^e eeuw. Het voetschrappertje is vervaardigd uit gietijzer en de rand is opgesmukt met bloemmotieven en bekroont met een leeuw. Tussen de moestuin en de achtergebouwen van de pastorie is een eenvoudig model van voetschraper geplaatst in ijzer. Het diende om het bevuilde schoeisel te reinigen na het werk in de moestuin. Het dateert van rond de jaren 1940 van vorige eeuw. Onze dorpskerk had vroeger twee ringvormige ijzeren ringen (figuur 8a) die dienst deden als voetschraper. Door werken aan het voorplein zijn die spijtig genoeg verdwenen.

Voedingsgewoonten te Okegem in de jaren 1920-1940²

Herman Brantegem

De voedingsmiddelen die wij vandaag aan tafel nuttigen verschillen enorm met die van tientallen jaren geleden. De uitheemse keuken heeft een plaats gevonden op ons bord en het voedingspatroon wordt meer en meer gekenmerkt door nieuwe tendensen. Niet alleen veroveren gerechten uit andere landen onze keuken, ook allerlei nieuwe kooktechnieken zijn in gebruik. Kookboeken passen zich aan deze veranderingen aan. Zij leren ons dat eetgewoonten beïnvloed worden door een groot aantal aspecten, zoals godsdienst, cultuur en sociale omstandigheden. Voedingsgewoonten hangen eveneens af van de financiële en structurele mogelijkheden (landbouwgrond en dieren) die men heeft.

Deze bijdrage handelt over de voedingsgewoonten tussen beide oorlogen van vorige eeuw te Okegem en is gebaseerd op interviews met verscheidene personen die uit verschillende sociale milieus komen.

Leven op en van het land

Okegem was tijdens het interbellum (1920-1940) een boerendorp. De gemiddelde Okegemenaar was landbouwer die zijn gezin kon onderhouden mits hard werken maar die zeker geen geld op overschot had. Arbeiders waren in de minderheid en van een zeer rijke klasse was er geen sprake.

---

² Geraadpleegde werken: DE KEIZER Diane, *De keuken van meesters en meiden*, uitgeverij Van Halewijck, 1997; VAN DEN BOSCH Patrick, *Voedingsgewoonten in het interbellum Asse*, in: *Ascania*, jaargang 48, 2005, nr. 1.

De eetgewoonten van de vroege jaren twintig van vorige eeuw verschillen niet zoveel van die van vóór de Eerste Wereldoorlog. Alleen de grote boeren die zich ten koste van de stedeling verrijkten verbeterden hun levens- en eetgewoonten. Voor de kleine boeren veranderde er maar weinig en was er geen luxe in de huizen.

Leven, eten en koken gebeurden in één ruimte waar een tafel, een paar stoelen en een kast stonden. In die kast bewaarde men de etenswaren die men dagelijks nodig had en ook het eetgerei. In die ene kamer werd geleefd. We deden er alles: boteren, brood maken, wassen en alle andere huishoudelijke taken omdat het dank zij de Leuvense stoof de enige verwarmde ruimte was. Op die stoof maakten we het eten klaar. Het was een kachel met een platte buis, nog zonder oven. De platte buis werd door een opening aan de onderkant boven de vuurpot aangebracht en steunde langs het ene uiteinde op de vuurpot en het andere uiteinde op een ijzeren staaf. De vuurpot rustte op een voetstuk waarin een asbak was aangebracht. (Celine Van der Speeten)

De oorzaak van deze tergend trage vooruitgang lag in de organisatie van de landbouw zelf. Het leven van de boer was hard, zelfs voor de boer die een deel van zijn grond in eigendom bezat. Hij klopte lange dagen en leidde een sober bestaan omdat wat grotendeels op het land gewonnen werd naar pachten en landprijzen ging. De bedrijven lagen er nogal versnipperd bij met soms ver uit elkaar liggende stukjes land. De grote bedrijven mechaniseerden maar de kleine boeren konden dat niet of enkel dankzij de leningen van de Boerenbond.

In de jaren twintig lijkt het de goede richting uit te gaan maar in 1928 is het uit met de vooruitgang. Het is crisis in de landbouw en de boer is verplicht zijn aangekochte grond tegen een lagere prijs te verkopen. Deze landbouwproducten dalen in

prijs en hij ziet zijn inkomen verminderen wat rechtstreeks een gevolg had op zijn eetgewoonten.

De boer eet wat hij kent en wat hij kent is wat het land te bieden heeft: tarwe en rogge voor het brood in de oven, aardappelen met eigen handen uit de grond geraapt; melk en botermelk en een zuinig likje boter van de koe in de stal; eieren van de kippen en twee keer per jaar vers varkensvlees; de overige dagen spek en rauwe hesp of haring met ajuinsaus. Op zondag komt het echte vlees, bouilli of karbonades op tafel en met de kermis is er pensenkermis.

Maaltijden in de week

Landbouwersgezinnen aten vier tot vijf keer per dag. De eerste keer bij het krieken van de dag en na het werk in de stal, een tweede keer volgde halverwege de voormiddag. Er dienden krachten opgedaan te worden en het spek was het enige wat daarbij kon helpen. De hoofdmaaltijd gebeurde 's middags en omstreeks vier uur nuttigde men terug een boterham om 's avonds af te sluiten met een maaltijd bestaande uit pap of resten van de middag.

Het ontbijt

Het ontbijt op een gewone werkdag bestond bij elke Okegemenaar uit boterhammen uit wit brood. Brood van de bakker was eerder een uitzondering dan regel. Ieder boerenhuis had immers zijn bakhuis waar wekelijks een volle oven brood gebakken werd. Wie niet over een bakhuis beschikte bakte in de oven van een buur.

Wij woonden in het ouderlijk huis op de Hazeleerstraat 4 met zeven personen grootvader (Jean-Baptist De Saeger), grootmoeder (Barbara Helpers), moeder (Van Snick Blondine), en

drie kinderen. Ik was drie jaar toen vader stierf en de hulp bij de huiselijke taken was welkom daar moeder dagelijks handschoenen diende te maken. Grootvader ging iedere vrijdag brood bakken in de bakoven van Wauters, die iets verder rechtover het Hazeleerhof woonde. Hij bakte iedere week een tiental broden voor ons gezin en had een grote moestuin voor onze groenten 's middags. Grootmoeder maakte confituur van allerlei bessen die in onze tuin stonden en die we bij onze boterham 's morgens aten. (Lisa De Saeger)

Bij de bakker in het dorp kwamen de boeren zelden. De rogge – en tarwekorrels van hun eigen velden werden bij de molenaar gemalen. Er werd steeds meer tarwe en steeds minder roggebrood gegeten.

Mannen aten dikwijls spek erbij omdat “op spek” kon gewerkt worden. In vele gevallen bestond het beleg van de boterham uit smout of confituur. Het vet was meestal afkomstig van de eigen varkens. Deze dieren werden immers zowel door de boeren als door arbeiders gekweekt.

Het spek werd zachtjes gebakken in een spekpan (een zware verlakte pan met twee oren) op de achterkant van de Leuvense stoof. De stukjes spek werden van de zijde spek gesneden die in een katoenen zak ging aan de zoldering van de woonplaats.

De spekpan stond al van de avond tevoren op de Leuvense stoof. Rond halfzeven aten we nog voor we naar de mis gingen. Tijdens de week gingen we niet te communie daarom mochten we eten voor de mis. Er was alle dagen brood en wij aten meestal confituur bij onze boterham (Philomene Van der Speeten)

Naast vet werd rond de jaren dertig margarine³ gebruikt die men kocht in één van de talrijke kruidenierswinkels te Okegem. In bijlage 1 vindt men een overzicht, opgetekend door Benoit Van Vaerenbergh, van de voedingswinkels in Okegem tussen 1900 en 1950. Wat er destijds in dergelijke winkels zoal verkocht werd vind je in bijlage 2.

Confituur werd zelf gemaakt met vruchten en fruit uit de tuin. Bijna iedereen bewerkte een groentetuin waarin ook aardbeien, rabarber, moerbezen (zwarte besjes), stekelbessen, frambozen en rode besjes stonden.

In veel gezinnen werd de dag al eens gestart met een gebakken eitje. Als er eieren in de pan gebakken werden, werden zij soms aangelengd met melk en bloem om een grotere hoeveelheid te hebben.

Zelfgemaakte plattekaas van melk van de geit of van schapen kwam in sommige gezinnen ook voor.

Wij aten met onze boterham soms plattekaas van de melk van onze schapen. De mannen aten spek (Julia Broeckaert).

Van vlees als beleg was er geen sprake behalve in de rijkere gezinnen. In een beperkt aantal gezinnen kwam er af en toe een speculaasje tussen de boterham terecht.

Bij het ontbijt hoorde koffie met melk en de kinderen dronken meestal melk alleen.

---

³ De bereiding van margarine of kunstboter werd uitgevonden in Frankrijk omstreeks 1870 en werd vervaardigd uit gesmolten rundsvet, melk en kleurstof (eigeel).

Het middagmaal

Het middagmaal was de belangrijkste maaltijd van de dag. Voorgerechten werden niet gebruikt maar in de meeste families stond elke middag verse soep op het menu. In de zomer was er soep van de groenten uit de tuin en de winter vroeg om steviger kost zoals bonen- en erwtensoep. Op warme zomerdagen at men soms rauwe botermelk met geroosterde broodkorstjes erin.

Het was meestal ook niet de bedoeling van een bepaalde soep te maken: groenten waarvan men teveel had dienden meestal om soep van te maken. Het belangrijkste was dat de soep voedzaam was.

De groenten uit de tuin zoals ui, prei, wortel en selder werden fijn gesneden maar niet doorgestoken. Enkel als de groenten heel vers waren lieten we ze even in de pot zonder vetstof uitzweten. Er werd zelden soepvlees gekocht, wat we er wel indeden was vermicelli. Bonensoep maakten we klaar van gedroogde prinsessenbonen die op zolder gedroogd werden om in de winter te kunnen gebruiken. De gedroogde bonen dienden een nacht in water te weken. In kokend water gingen ze samen met prei, selder, aardappelen, een ui en een liebig blokje (Celine Van der Speeten).

Bij alle geraadpleegde personen bestond het middagmaal uit aardappelen al dan niet verwerkt tot stampot (stoemp).

Bij de aardappelen at men dikwijls een zoetemelksaus: dit was een saus die men bereidde door boter bruin te laten worden en een “temperken” van bloem en gewone melk bij te voegen. Een beetje smout werd er tenslotte bijgevoegd voor de smaak. De Boerin, het tijdschrift van de Boerinnenbond deed nochtans pogingen om haar leden aan te zetten om groenten rauw te eten, te stoven of heel kort en in weinig water te koken maar

de diepgewortelde traditie van groenten en aardappelen uren te laten sudderen bleef meestal voortbestaan.

De scholen leerden de meisjes koken en gaven les in huishoudkunde. We vonden nog een leerboek bij Julia Broeckaert uit haar jeugdijaren.

De groenten werden overwegend zelf gekweekt in een groententuin die bijna iedereen had en die door man en vrouw onderhouden werd. De groenten die 's middags op het bord terechtkwamen waren sterk seizoensgebonden. Men kon bijna niets bewaren. Een uitzondering op de regel bestond er voor kolen.

Groene, witte en rode kool werden in de winter bewaard in de kelder of ingelegd onder bladeren en grond in de tuin. Kolen werden ook soms bewaard in bruine "tobbes". Onderaan werd een laagje zout gelegd, daarboven een laag groenten en daarboven terug zout en zo verder tot uiteindelijk boven de laatste laag zout een deksel werd gelegd en de tobbe in de kelder werd geplaatst. Dit was het "opleggen" of inmaken van de groenten. Tomaten trachtte men te bewaren in de vorm van tomatenpuree die in flessen gedaan werd en met een klein laagje olie afgedekt. Schorseneren en wortelen werden een zekere tijd bewaard in een bak droog zand en snijbonen bewaarde men in de pekels in aarden potten. De bonen dienden goed gespoeld te worden om het zout kwijt te geraken. Veel smaak zat er niet meer in.

Voor de hoofdschotel maakte men dikwijls stoemp van wortelen, prei of kolen. Die werden samen met de aardappelen gekookt. Spek in brokjes in ajuinsaus werden er bijgevoegd en met een ijzeren stamper werd alles fijn geplet. Sommige beweren dat dit wel het grootste verschil was met het eten bij de rijkere mensen. Die kookten hun groenten en aardappelen altijd apart. In studies uit de periode tussen de twee wereldoorlogen leest men dat de mensen op het platte land weinig

groenten aten. De Boerinnenbond voerde zelfs campagnes onder het motto “Eet meer groenten”.

Groenten die niet te veel tuinmanskunst vroegen waren kolen, spruiten, wortelen, erwten, bonen, uien, sjalotten en look. In de zomer was er sla, maar mayonaise was er niet. Men maakte een zure saus bij de sla. Dat was een saus met wat vetstof, een beetje water en azijn, gebonden met bloem. Als die saus afkoelde, dikte ze nog en deed men ze op de sla. Zurkel plukte men langs beken of bermen van de spoorweg en in september plukte men paddestoelen (kompernoeilj'n) in de weiden.

Als vlees was het spek of hesp bij alles en tot na de tweede wereldoorlog zou daar niet veel verandering in komen. Er was enkel veel vlees als het varken pas geslacht werd. En op zondagen haalde men bij de plaatselijke beenhouwers wel eens worsten. Vlees kopen betekende voor vele gezinnen een te grote hap uit hun budget.

Kippen en konijnen behoorden tot de vaste huisdieren. Deze dieren dienden af en toe als vlees tijdens het middagmaal maar ze waren eerder een zondagskost.

Er werden niet constant dieren geslacht en men diende de vleeswaren enige tijd te bewaren in vleestobbes op dezelfde manier als de groenten. Het gevolg hiervan was dat er perioden waren dat er vaak eieren werden gegeten.

We woonden langs de spoorwegberm aan de overweg van de Hazeleerstraat met ons gezin. Vader was spoorwegbediende. We aten groenten en aardappelen uit onze hof met spek gebakken met ajuinsaus. Deze saus werd “pillekessaus” genoemd en was stukjes spek gesneden met ajuin gebakken (Julia Broeckaert).

De katholieke kerk regelde heel wat meer dan nu het dagelijkse leven van de mensen, zo ook hun eetgewoonten. Op vrijdag werd er geen vlees gegeten en eveneens de woensdagen in de

advent en de vastentijd. De meeste mensen hielden zich daaraan. Vis en eieren deden dienst als vleesvervangers. De vis werd gegeten met “pellepetatten” (aardappelen in de schil) zonder groenten dikwijls met “paraplukessaus” (ajuinsaus). De naam paraplukessaus zou ontleend zijn omdat de ajuinsneetjes die gestoofd werden de vorm namen van een paraplu. De vis die het meest op tafel verscheen was de haring in alle mogelijke vormen: vers gedroogd en gerookt. Stokvis braadde men in de boter voor de smaak.

Tijdens de vasten moesten we het vele dagen stellen zonder vlees. In de jaren twintig legde een schip aan iedere vrijdag aan de brug zodanig dat we onze vis daar konden kopen. Later kwam de viskar aan huis, we kochten haring of stokvis die gebakken werden in een ijzeren rooster op het open vuur van de Leuvense stoof (Judith Van Damme)

Frieten kwamen zelden op tafel. De gewone man in de straat had voor de tweede wereldoorlog nog nooit frieten gegeten. De frieten werden toen in een grote “kastrol” in vet gebakken op de Leuvense stoof wat veel tijd vergde. Ze waren ook platter en hadden minder smaak dan nu. Het frituurvet was vaak rundvet.

Pasta werd enkel gebruikt in de soep en desserts werden op een gewone werkdag nooit genuttigd.

Er werd niet altijd gedronken tijdens het middagmaal en indien er gedronken werd was het meestal water van de pomp. De vader des huizes dronk soms bier tijdens het middagmaal die men kocht in tonnetjes bij de brouwers.

Wie in de buitenlucht zware arbeid verrichtte hield het maar een paar uren vol vooraleer de honger terug begon te knagen. Men at rond vier uur in de namiddag nog een boterham met smout, soms met confituur of siroop. Een reden was dat de kinderen rond die tijd van school kwamen.

Tijdens de zomermaanden, wanneer er veel werk op het veld was, werd het vieruurtje met de kruiwagen ter plaatse gebracht. Koffie in een verlakte kan, rode bessensap en boterhammen in een sluitkorf waren de traditionele voedingsmiddelen om op krachten te komen.

Voor het avondeten werden er verschillende gewoonten op nagehouden. Men at soms de resten van de middag op maar meestal at men melkpap met boterhammen.

Zoetemelkpap bereide men door stukken brood in een weinig water aan de kook te brengen tot het water opgedroogd was. Daarop goot men melk en suiker naar smaak en verwarmde het geheel. Men at boterhammen met gebakken appelen of kleine gestoofde winterperen of zelfgemaakte plattekaas met radijsjes. Het zal nog tot na de Tweede Wereldoorlog duren eer er fijne vleeswaren op de tafel verschijnen.

Zondagse kost

Het katholieke geloof bepaalde ook de eetgewoonten op zondag. De zondag was een rustdag en er mocht dus niet gewerkt worden zo dat er wat meer aandacht kon besteed worden aan het eten.

Het ontbijt op zondag verschilde niet enorm van dat op een gewone weekdag. De meest in het oog springende verandering was dat er al eens echte boter op de boterham werd gesmeerd en er krentenbrood op tafel kwam ter vervanging van het gewone brood. De zondagse soep was soep met soms een stukje vlees (bouilli) erin.

Terwijl de industriearbeiders vaker een stukje rundvlees aten bleef voor de gewone boerenmens het stukje rood vlees voorbehouden voor zon- en feestdagen. Men ging dan bij de plaatselijke dorpsbeenhouders om een stukje bouilli of stoofvlees.

Foto 1 : Voetschrappers Kloostergebouw

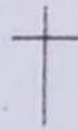

Foto 2 : Voetschrapper Burgemeester Couckstraat 1

Foto 3 : Voetschrapper Dorpplaats 43

Liefdevol aandenken aan

DE HEER

Jozef COUCK

Echtgenoot van mevrouw Germaine COPPENS

Geboren te Okegem op 15 juli 1918 en thuis vredig
van ons heengegaan op 26 december 2005.

*Zijn glimlach en zijn zorgen zijn voorbij
zijn lieve aandacht voor de daagse dingen
die door zijn hoofd en door zijn vingers gingen
en alles wat hij was voor u en voor mij.*

(A. van Wilderode)

Bij sommige geraadpleegde personen bakte men frieten bij stoofvlees. Die bakte men in een gewone kookpot met ossenvet uit witte hoge pakjes. Op een gewone werkdag vergde dit te veel tijd.

De drank die bij het middagmaal genuttigd werd was meestal water maar tafelbier werd vaker geserveerd omdat het zondag was.

In de loop van de zondag brachten de mannen een bezoek aan een café dat vaak een uitloper was van de zondagsmis.

Het vieruurtje bleef ongewijzigd zoals in de week en het avondmaal was identiek aan het avondmaal op een werkdag.

Feestmaaltijden

Alle mijlpalen in een mensenleven zijn een feestmaal waard. Het begint in de wieg en tot aan het graf werd er gevierd naargelang de financiële mogelijkheden van het gezin. Het aantal feestgelegenheden was zeer beperkt. Kinderen waren de rijkdom van de armen en na de geboorte van een kind gingen meter, peter en de vader met het pas geboren kindje van café tot café om de geboorte te vieren. De goede burgers gaven dan “kinnekessuiker” aan de burens en familieleden. De armen gaven kleine aardappeltjes in vroegere tijden. Nu nog spreekt men van een “petakkerkind” wanneer de familie geen suiker geeft aan burens of familieleden.

Het werd destijds gezegd van een kind waarvan peter of meter ter gelegenheid van het doopsel geen suikerbonen (kinnekessooëker) uitdeelden aan de kerk. Mogelijk moeten we hier petat zien als iets van geringe waarde; de baby (kindje) voor wiens doopsel geen suikerbonen over hadden (of liever er zich geen konden permitteren) zal in de ogen van de “krijg-

grage” kinderen ook van weinig betekenis of waarde zijn geweest⁴

De communiefeesten waren eerder sober. Het was meer naar de kerk lopen dan wat anders. Men mocht meestal te eten gaan bij een familielid of heel goede buur. Er was groentesoep, een stukje varkensvlees, worteltjes en erwtes met aardappelen. Een huwelijksfeest was lang niet altijd een uitbundig feest. 's Middags bleven de getuigen en de beide ouderparen bij de bruid thuis eten. Het menu was te vergelijken met een communiefeest. Bij de bemiddelde bevolking werden er voor een groot feest kippen geslacht. Kip in de soep en zeker gebraden was voor de Tweede Wereldoorlog pure luxe. Op de boerderij werden kippen gehouden voor de eieren en uitgelegde kippen werden geslacht en meestal verkocht. Per uitzondering vonden zij hun weg naar de soeppot. Pas na 1945 werden kippen goedkoper dankzij de bio-industrie met haar massaproductie. Kippenvlees verliest dan ook voor goed zijn feestelijke status. Menu's waren uitzonderlijk en werden vaak met de hand geschreven. We vonden een aantal menu's van huwelijksfeesten. Het valt op dat het aantal gangen groot is vergeleken met de hedendaagse menu's. Bepaald gerechten gaat men omschrijven in versvorm of gewone taal.

Zo zien we dat op menu 1 men met kardinaalsoep een tomatensoep bedoeld is, duikertjes zijn balletjes. Venetiaansche huwelijks gondolen zijn pasteitjes van bladerdeeg in de vorm van een boot gevuld met vol-au-vent. Met ossenharts bedoelde men rundgebraad en vaderlanders zijn aardappelen. Eierklop is zelfgemaakte mayonaise.

---

⁴ PLETINCKX Ludo, *Op z'n Asses*, tweede deeltje nr. 135, p. 18.

Bij menu 2 is goudappelroom in gesmolten ijs een tomatensoep. Neerhofprinsen zijn hanen en dansende juffers kippen. Du porc à la mode is varkensgebraad en met van overzee uit Zuiderland bedoeld men een fruitschotel met zuiderse vruchten. O rode Angèle, zijn kalkoenen en Breughelse doeken was rijstpap of vla. Tenslotte is koffie het goedje dat zwart ziet als roet.

Bij een begrafenis aten de familieleden dikwijls een warme maaltijd, meestal kervelsoep, rosbief met groentekrans en aardappelen.

Kerstavond werd nauwelijks gevierd. De nachtmis was het centrale gebeuren van die avond. Op nieuwjaarsdag was er konijn met appelmoes. Wafels of pannenkoeken leenden zich uitstekend op dergelijke dag tot bakken ervan. Met heel veel suiker en op de Leuvense stoof gebakken was dit een stevig baksel.

Weinig feestdagen konden tippen aan Pasen. Na veertig dagen vasten namen kip of konijn het van de stokvis over. Op Paaszaterdagmiddag na twaalf uur eindigde de vasten en werden eieren reeds ten geschenke gegeven wat onvermijdelijk tot gevolg had dat 's avonds eierkoek met spek gebakken werd. Het grote gebeuren was het rapen van de eieren. Gekookte eieren van kippen, geverfd of in koffie gekookt om een bruine kleur te krijgen waren een lekkernij voor de kinderen die ze dienden te rapen om ze 's avonds met hun boterham op te eten. Sint-Nicolaas werd hier niet gevierd in de jaren tussen beide oorlogen, wel werd "de greef van halfvasten" gevierd. In maart werd een mandje geplaatst voor de greef zijn paard. De kinderen kregen dan meestal speculaaskoeken en een sinaasappel.

De beste maaltijd van het jaar werd met de kermis gegeten. Nu nog spreekt men van "het is kermiseten" als er een gerecht op tafel komt die men graag lust.

Meestal slachtte men bij de meeste gezinnen een varken met de kermis of voor de winter en kwam de hele familie meegenieten van de “pensenkermis”.

De gebruiken bij het slachten van varkens werd reeds beschreven in Mededelingen Heemkring Okegem 28e jaargang 2003 nr. 2 en 3.

Een gezegde in onze streken was dat voor de winter een boer twee zwarte plekken diende te hebben op zijn hof: één van een varken te branden en een ander van een kar kolen af te kappen.

Wij woonden in de Kattestraat 47 met ons gezin van 8 kinderen. Vader was spoorwegbediende en met de grote kermis werden de broers en zusters van mijn beide ouders uitgenodigd op de pensenkermis.

Heel de familie kwam al van in de voormiddag. De genodigden dronken na de mis een soort aperitief, meestal jenever of een “kimme”. Dat was een tas zonder oor met een mengeling van gebrande jenever en bruine suiker. Krieken opgelegd in jenever behoorde ook tot de gebruikelijke drank. Een vaatje bier van 30 of 60 liter werd bij de brouwerij Dufour te Ninove gehaald. Rond de middag werd aan tafel gegaan en werd er pensensoep gegeten. Die werd gemaakt van het kooknat van de pensen. Bij het koken kwam het er op aan dat er zo weinig mogelijk pensen barstten maar pensensoep zonder vlees kon niet, dus dienden er toch één of twee pensen te sneuvelen.

Na de soep werden er verse karbonaden geserveerd met verse groenten uit de hof zoals worteltjes, erwtjes en prinsesjes met aardappelen.

Een vorm van dessert was oren en poten gekookt en in kleine brokjes gesneden en daarna gestoofd met rozijnen en gedroogde pruimen.

De gewoonte om in de namiddag taart te eten en koffie te drinken is pas na de Tweede Wereldoorlog gekomen. In de

jaren dertig werd de taart of vla na het avondeten gegeten. Dat avondeten bestond op een pensenkermis uit zwarte en witte pensen met boterhammen. (Piet Vernailen)

De voedingsgewoonten in het interbellum te Okegem waren vooral éénvormig en eenvoudig. Het sociale onderscheid werd vroeger, veel meer dan nu het geval is, met de voedingsgewoonten onderstreept. In Okegem stond men vaak nog zelf in voor zijn voedselvoorziening, vooral bij de landbouwers.

Studies over de voedselgewoonten in geheel Vlaanderen tonen aan dat er in het interbellum een ruimere keuze aan voedsel was dan ervoor maar dat men er niet altijd gebruik van maakte. Men hield het liever bij eigen gekweekte producten dan bij gekochte eetwaren. Grote veranderingen in de voedselconsumptie zullen zich pas na de Tweede Wereldoorlog voordoen.

Bijlage 1

Lijst van voedingswinkels die Benoit Van Vaerenbergh in Okegem kende tussen 1900-1950 (opgetekend in juli 1991)

Dorp

Gustaaf De Boitselier-Van de Perre (bij Staaf Ribbes)

Karel Van der Speeten-Vetsuypers (bij Belazie – Pelagie)

Kamiel Van der Veken-Straetmans (bij Wieze)

Jozef Beeckmans Ulin (bij Jef Van den Boj)

Eugeen Neuckermans-Beeckman (bij Jeanne)

Irma Buyl (bij Irma van Tinneke Laen)

Henri Wellekens-Vernailen (bij de Moneco)

Henri Vernailen-Staels (bij Germaine later bij Betsy)

August Van Laeren-De Strooper (bij Irma Strooper)

Etienne De Dier-De Motte (bij Etienne v.d. burgemeester)

Stationsplein

Frans Van Damme (bij Francois)

Bernard Van Varenberh-Grijseels (bij Bernard)

Felix Vernailen-Van Schelvergem (bij Liza Sponzj)

Gustaaf Van den Broeck-Goubert (bij Dense)

Maurice Vernailen-Servranckx (bij Jeanne)

Leopoldstraat

Jules Corrijn-Van den Spiegel (bij Yolande)

Henri Van den Broeck - Van der Speeten (bij Arie Van Mantekes)

Van de Perre-Vernailen (bij Stanse Prot)

Wed. De Doncker-Van Isterdael (bij Maria van Kaffebezze)

Rene Gies-Van der Donck (bij Julia)

Kattestraat

Hippoliet Binon-De Rijck (bij Wanne De Rijck)

Frans Van de Perre-Schoupe (bij Sofieke Schoep)

Jozef De Brabanter (bij Gezzeken)

Armand De Strijcker-Cobbaert (bij de rare Vos)

Paul Vernailen-De Rijck (bij Emmeljen van Soeë Loeben))

Kouterbaan

Alfred Van der Speeten-De Boitselier (bij Gusta)

Albert Van den Broeck-Van der Speeten (bij Camilla)

Fonteinstraat

Joannes Van der Speeten-Wittenberg (bij Dausseleers)

Frans Gies-Bicqué (bij Pieje ooét't Spoeljt'n)

Emiel Van der Speeten-Broeckaert (bij Manse Krol)

Frans De Bruyn - Wittenberg (bij Jette van Peejemans)

Joseph Ronsijn - Wittenberg (bij Jef Rosseng)

Hazeleerstraat

Philemon Baeyens-Wauters (bij Maria Wauters)

Bijlage 2

Wat er destijds (1900-1940) in de winkel van Bernard en Cesarine zoal verkocht werd (opgetekend door Benoit op 24/6/1991)

Eetwaren:

- wit en bruin brood, paardenbrood, mastellen (grote en kleine) peperkoek
- allerhande soorten kaas zoals schellekeskaas, stinkende kaas, plattekaas
- gedroogde hesp, saucisson, salami
- klontjes suiker (niet verpakt), kristallisé, bruine suiker, kandisuiker, bloem, zemelen
- rijst, vermicelli, maïzena, pudding powder, gedroogde rozijnen, zout (onverpakt), siroop (los), koffiebonen (los), chicorei (in pakjes van een ½ kg)
- pekelharing uit het vat, opgelegde haring (eigen fabrikaat), rolmops, droge haring, booling (haring die in open lucht gedroogd werd), sardienen in ijzeren doosjes
- margarine, appelsienen, citroenen, vijgen
- allerhande soorten ingeblikt goed zoals soep en groenten.

- waspoeder (los en verpakt) grove en fijne groene zeep (bruine zeep geheten), los in kuipjes stukjes zeep, wasspelden, dweilen, stofvodden, poets in potjes om koper te kuisen.
- azijn (aangekocht met het vat en overgetapt in flessen)
- petroleum (petrol) werd van 't vat overgetapt in flessen of in petrolkannen
- allerhande kleuren saai (saai) voor het herstellen van kousen en pull-overs, wollen kousen voor mannen en vrouwen, sokken om in de kloefen of holleblokken te dragen, schoenveters,

koorden sletsen (wit, blauw en bruin) vooral gebruikt door de kaatsers, sletsen waarvan het bovenste deel gevlochten textiel was en onderaan leder, kloefen en holleblokken voor mannen, vrouwen en kinderen, kloefleders, kloefnagels en schoensmeer.

- naaigarens, rolletjes lint, stopnaalden en gewone naalden, open en toespelden rekkers (elastiek) voor kousenbanden en ondergoed, kammen in metaal en been, haarspelden, breinaalden, colknoppen, witte hemdsknopjes, broekknoppen witte en zwarte “pressions”, haarpoppen voor de vrouwen, bretellen
- glazen voor petroleum lampen, olielampjes, wieken voor petroleumlamp, kaarsen
- tabak voor pijp en sigaret, pruimtabak, sigarettenblaadjes, sigaren en cigarillo's, houten en stenen pijpen, lucifers
- zicht en wenskaarten, briefpapier en enveloppen, pennenstukken, stalen pennen, potloden, duimspijkers en klemhaakjes, beenhouwerspapier (vleespapier), papieren zakjes (tipzakjes), rolletjes
- marbels en boketten, papier voor versiering van kasten, krijt, draaitoppen
- veegborstels, grove borstels voor buiten, handborsteltjes, borstelstukken, bolletjes koorden, dikke koorden (zieël'n) voor het leiden van koeien en paarden – dorsvlegels, draagriemen (singels)
- borden (talloer'n) koffietassen en kommetjes, en teilen
- snoepgoed zoals chocolade, suikerspekjes (bollen), koekjes, zoethout in bundeltjes gebonden, zwarte kalisje (drop)
- scheergerief: scheermessen, haarmachientjes, scheerzeep, scheerborstels, slijpsteentjes, lederen riemen om het scheermes te zetten, aluinsteen
- alle soorten wekkers en uurwerken

In memoriam Jozef Couck⁵

Jozef Van der Speeten

Op 26 december 2005 (2e Kerstdag) overleed Jozef Couck heel onverwacht in familiekring. Hij had nog echt genoten van het laatste kerstfeest. Met pretoogjes had hij geluisterd naar de vele wensbrieven van zijn achterkleinkinderen, neuriede hij de kerstliederen mee en zat aan tafel te midden van de zijnen te genieten van het samenzijn.

Al was hij de laatste tijd niet meer zo fit, niets liet vermoeden dat de dood hem zo plots zou treffen. Het achterblijven, zonder een bewust laatste moment van afscheid, geen woord of teken, kwam hard aan voor zijn familie.

De plechtige uitvaartliturgie, waarin heel wat vrienden en kennissen aanwezig waren, had plaats op 30 december in de dekanale O.-L.-Vrouw-Hemelvaartkerk van Ninove.

Bij het begin van de eucharistie lazen drie personen een treffende lijkrede af met aangename herinneringen aan de afgestorvene.

Ook deken P. Becaus bracht in zijn homilie hulde aan de overledene wiens leven heel verdienstelijk geweest was op alle gebied. Op het einde van de misviering spraken de kinderen en kleinkinderen een afscheidswoord uit aan hun geliefde papa en opa.

Alhoewel Jozef Couck een echte Ninovieter geworden was vonden wij het toch passend hem even in herinnering te brengen in ons tijdschrift. Op de eerste plaats omdat hij te

---

⁵ Bronnen: Deken P. Becaus, homilie in uitvaartmis; Jan Hoorens, voorzitter Lions Club, lijkrede in uitvaartmis; Michel Bellemans, kapitein-bevelhebber brandweer, lijkrede in uitvaartmis; Sam De Sutter, Sint-Sebastiaansgilde, lijkrede in uitvaartmis.

Okegem geboren was maar ook omdat hij nog altijd geïnteresseerd bleef in het doen en laten van de Okegemnaren.

Jozef Couck werd te Okegem geboren op 15 juli 1918 als oudste kind van Romain Couck en Adeline Schoon. De naam Jozef kreeg hij van zijn peter Jozef Couck, die stationschef te Okegem was. Het gezin Couck-Schoon kreeg in 1921 nog een dochter bij die Maria genoemd werd.

Het jaar 1918 waarin Jozef geboren is was een heel speciaal jaar. Er werden dat jaar slechts 22 kinderen geboren (13 jongens en 9 meisjes). Dat was een zeer laag geboortecijfer in vergelijking met de vorige jaren. Maar er zijn in dat jaar uitzonderlijk veel sterfgevallen geweest namelijk 30 waarvan 14 mannelijke en 16 vrouwelijke inwoners. Dit hoge sterftecijfer was toe te schrijven aan de besmettelijke griepepidemie (Spaanse griep) die dat jaar overal in ons land heerste.

Als kind groeide Jozef op in een specifiek midden. Zijn vader was herbergier en handelaar in kolen en zijn moeder was huisvrouw en hielp mee in de herberg. Er kwam dus heel wat volk over de vloer en dit verklaart misschien waarom Jozef een gewiekst handelaar en sociaal sterk bewogen geworden is. Vader Romain was ook een verkozene van de lijst van de Katholieke Partij.

Nadat hij de bewaarschool in de Zusterschool doorlopen had werd hij in het schooljaar 1924-1925 opgenomen in het 1e leerjaar bij zuster Colette en hij deed in 1925 zijn Eerste Communie. Op 1 oktober 1925 ging hij over naar de gemeenteschool waar toen maar twee gemeenteonderwijzers actief waren: meester Leon De Roeck en hoofdonderwijzer Cyriel De Neve. Het gemeentelijk onderwijs volgde hij tot 30 augustus 1929. Daarna stuurde vader Romain hem naar het "Moeilj'n hof" (nu Sint-Gabriëlinstituut genoemd) te Liedekerke.

Waarschijnlijk zal zijn vader hem daar heen gestuurd hebben om "Frans" te leren wat hij later als handelaar goed kon gebruiken.

Na de Eerste Wereldoorlog werd er te Liedekerke een internaat voor Franstalig onderwijs opgericht door de Broeders van Sint-Gabriël. Het was hoofdzakelijk lager secundair onderwijs, vooral gericht op handel en talen, met het Frans als moedertaal. Omdat hij uit de gemeenteschool kwam, waar geen Frans onderwezen werd, moest hij eerst een paar jaar de Franse taal inoefenen in de voorbereidende klassen.

Jozef deed in 1930 zijn Plechtige Communie en op 27 juli 1931 werd hij te Denderleeuw gevormd door de bisschop van Gent. Uit goede bron vernamen we dat hij ook enkele jaren misdienaar geweest is. Hij stopte in juli 1934 de lagere middelbare afdeling in de school te Liedekerke en werd als interne leerling ingeschreven in de Sint-Thomas Normaalschool te Brussel. In 1938 behaalde hij het diploma van onderwijzer en kon reeds in september aan de slag in de gemeenteschool van Okegem. Hij verving meester Dominique De Schrijver die opgeroepen werd naar het leger (1^e mobilisatie).

In 1939 of in 1940 werd hij opgeroepen om zijn militaire dienst te vervullen en maakte hij als milicien de 18-daagse veldtocht mee. Als oudstrijder 1940-1945 werd hij lid van de Oudstrijdersbond van Ninove waarvan hij na enkele jaren de voorzitter werd.

In 1942 huwde Jozef met Germaine Coppens van Ninove en ging zich te Ninove vestigen. Jozef leerde Germaine kennen op de treinreis die hen naar Brussel bracht tijdens hun studietijd. Jozef studeerde aan de Sint-Thomasnormaalschool en Germaine was inwonende studente van een Brussels meisjesinstituut. Ze zagen mekaar 's maandags bij de heenreis en spraken dan af om 's zaterdags samen terug te keren. Het is dus niet bij een "studentenlief" gebleven. Vanaf dat jaar begon er een heel ander leven voor hem en begon de microbe om een handelszaak te beginnen stilaan haar werk te doen. Hij werd hierin voluit gesteund door zijn vrouw die uit het handelsmilieu vandaan kwam.

Maar op de eerste plaats kwam het gezin en al wat hij ondernam stond mede in functie van het gezin en het geluk van hen. Vier kinderen kwamen het gezinsgeluk volledig maken: Anita, Danielle, Jan en Kati. Twee van de drie meisjes zijn echter op volwassen leeftijd gestorven. En beide waren ze moeder van vier kinderen. Dit was de zwaarste beproeving voor Jozef en Germaine en bleef hun leven tekenen. Het gezin en de familieband waren voor Jozef heilig. Het was voor hem een grote vreugde steeds weer op belangrijke momenten en dagen de hele familie bij elkaar te zien: de kinderen, de elf kleinkinderen en de tien achterkleinkinderen.

In 1948 stichtten Jozef en Germaine de wasserij Exelsior die gevestigd werd in de Geraardsbergsestraat te Ninove. Met de middelen van toen hebben zij baanbrekend werk verricht en heel wat mensen te werk gesteld. We herinneren ons heel goed dat Karel Van Snick jarenlang in de omliggende dorpen rondreed om het wasgoed bij de klanten op te halen en het daarna netjes gewassen en gestreken terugbracht. Jozef liet hij de wasserij over aan zijn zoon Jan die nu nog altijd de zaak runt.

Maar naast zijn werk in de wasserij was Jozef een sterk sociaal bewogen man. Mensen samenbrengen, naar mensen luisteren dat was de kern van zijn lidmaatschap in verschillende organisaties en bewegingen. De voornaamste daarvan waren: de Lions Club Ninove, de Vrijwillige Brandweer Ninove en de Koninklijke Sint-Sebastiaan handbooggilde. Van elke geciteerde vereniging brengen we een korte schets van zijn activiteiten. Jozef was medestichter van de Lions Club Ninove in 1970, vervulde de taak van secretaris, werd tot tweemaal toe voorzitter en was ook zonevoorzitter. Hij was de grote bezieler van de textielophaling die vanwege het grote succes te Ninove gepromoot werd bij andere Lions Clubs over gans België. Hij was het oudste lid van de club maar maakte er een erezaak van om werkend lid te blijven. Naar zijn woord werd altijd

geluisterd omdat het telkens opbouwend was en meestal verwijzend naar de menselijke aspecten van het probleem.

Jozef was ook een van de oudste brandweermannen uit het Ninoofse korps. Brandweerman zijn was voor hem een roeping, een bewust gekozen manier van leven. Op 33-jarige leeftijd ontwaakte het brandweervlammetje.

Van 1951 tot 1978 diende hij de Ninoofse bevolking. Hij maakte de grote verhuis mee van de brandweerkazerne in De Waag op de Graanmarkt naar de Desiré De Bodtkaai. Hij diende onder officier-dienstchef Karel Fransman, Gustaaf De Jonghe en Bertus De Roeck om nadien als 2e in bevel samen met de Ere-Commandant André Moeremans het korps te leiden. Zijn sociaal engagement bij de brandweer vertaalde zich in het oprichten van de muziekkapel en het ondersteunen van de voetbalploeg. Ook de dames herinneren zich Lt. Couck als elegante danser van het door hem jaarlijks georganiseerde bal van de brandweer. In 1978 werd een grootse hulde gebracht op het Sint-Barbarafeest aan Lt. Couck die afscheid nam van de actieve dienst omdat hij de ouderdomsgrens van 60 jaar bereikt had. Onder zijn stuwende kracht richtte hij voor de ereleden van de brandweer de erewacht op, die regelmatig een tweemaandelijks bijeenkomst houden.

Jozef Couck werd reeds in 1943, op aandringen van zijn schoonvader Alfons Coppens, lid van de Koninklijke Handbooggilde Sint-Sebastiaan, de alleroudste vereniging van Ninove. Tien jaar later werd hij reeds opgenomen in het bestuur. In 1966 is hij tot kapitein bevorderd en in 1976 aanvaardde hij het voorzitterschap (hoofdman) van de Gilde. Onder zijn voorzitterschap groeide de Gilde uit tot een groep waar vriendschap, goed humeur en een kwinkslag hoog in het vaandel staan. In 1993 werd hij gevierd voor zijn vijftigjarig lidmaatschap. Hij kreeg toen van het stadsbestuur het ereplakket van de stad. Een afgevaardigde van de Nationale Federatie speldde hem toen een zelden toegekende medaille op de borst.

Ook sport en ontspanning (cultuur) kregen zijn grote aandacht. Bij de oprichting van de Sportraad werd hij tot voorzitter aangesteld en mocht nadien de titel van erevoorzitter dragen. Hij was medestichter van de Karnavalraad en werd opgenomen als Ridder van de Wortelorde.

Het ging hem bij dit alles niet om de eer, maar om de inzet en het in vriendschap samenbrengen van vele mensen.

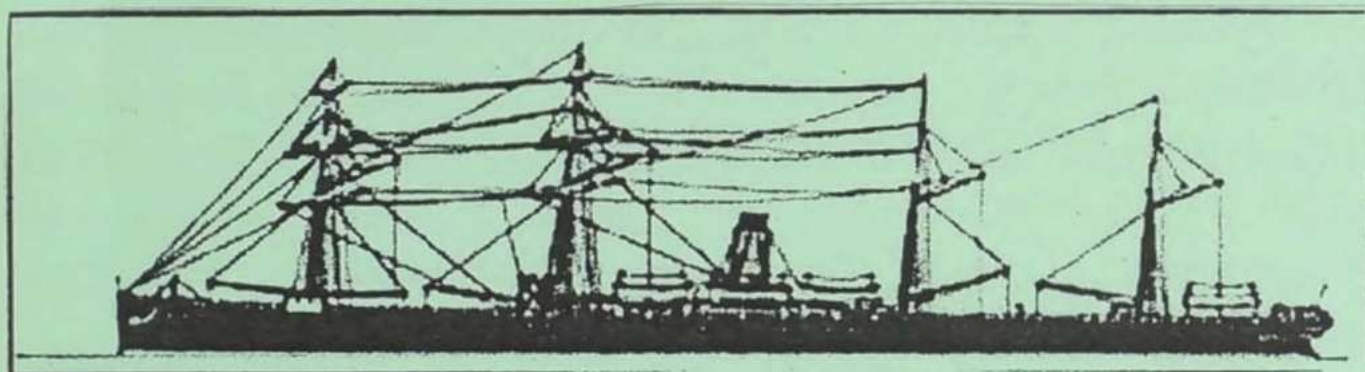
We besluiten met te zeggen dat Jozef dankzij de hulp en de steun van zijn echtgenote Germaine in al die verenigingen tot voldoening van eenieder bestuursverantwoordelijkheden kon opnemen.

INHOUD

- De voetschraper, een verdwenen gebruiksvoorwerp . . . 41
Herman Brantegem
- Voedingsgewoonten te Okegem in de jaren 1920-1940 . . 45
Herman Brantegem
- In memoriam Jozef Couck 67
Jozef Van der Speeten

MEDEDELINGEN

HEEMKRING OKEGEM

Built by A. McMillan & Son, Dumbarton, Scotland, 1881. 3,987 gross tons; 360 (bp) feet long; 43 feet wide. Compound engine, single screw. Service speed 12 knots. 1,070 passengers (40 first class, 30 second class, 1,000 third class).

Built for Monarch Line, British flag, in 1881 and named **Lydian Monarch**. London-New York service. Sold to Wilson Line, British flag, in 1887. Renamed **Ontario** in 1895. in 1902.

31ste Jaargang, 2006, nr. 3

VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS

Afgiftekantoor Ninove 1

3e trimester 2006

BESTUURSLEDEN

Voorzitter: Herman Van Isterdael, Idevoordelaan 27, Okegem
(054/32.23.02)

Secretaris: Patrick Praet, Kievitlaan 25, Ninove
(054/32.71.58)

Penningmeester: Suzanne Van der Speeten, Hazeleerstraat 19,
Okegem
(053/66.76.89)

Bestuursleden:

Jozef Van der Speeten, Guldenboom 12, Okegem
(054/33.55.75)

Godelieve De Deyn, Kouterbaan 34, Okegem
(054/33.48.70)

André Segers, Bievegemstraat 18, Roosdaal
(054/33.65.68)

Herman Brantegem, Hazeleerstraat 24, Okegem
(053/68.04.51)

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Ninove (75
euro).

Verantwoordelijke uitgever: Herman Van Isterdael Idevoorde-
laan 27, 9400 Okegem-Ninove

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Een jaarabonnement op Mededelingen Heemkring Okegem kost
amper 4 Euro. Erelid wordt men vanaf 6 Euro. Lid worden
kan door de som te storten op rekeningnummer
850-8193434-36 van Heemkring Okegem.

Voorzijde: Tekening van het schip "The Lydia". Schip
waarmee Alexis in 1917 van Newport in Engeland emigreerde
naar Amerika. Hij kwam er aan op 18 december 1917.

Een Okegems dialectwoordenboek Aankondiging en voorpublicatie

In het najaar van 2006 geven Heemkring en Davidsfonds van Okegem een uniek boek uit over het Okegems dialect: *Azzoeë gezeid. Een inleiding tot het Okegems dialect*. Deze onmisbare publicatie is het resultaat van jaren verzamelwerk door Jozef Van der Speeten. Hij sprokkelde meer dan 3000 Okegemse woorden en ca. 400 typische uitdrukkingen bij elkaar. Kunstenaar en volkszanger Rufijn De Decker illustreert het boek met enkele rake cartoons en Patrick Praet verzorgt de eindredactie. *Azzoë gezeid* wordt voorgesteld op zondag 19 november 2006 om 10.30 uur in het Buurthuis. De kostprijs bedraagt 15 euro, maar wie intekent vóór 1 oktober ontvangt het boek aan 12 euro. De verzendingskosten bedragen 3 euro. De namen van alle vóórintekenaars worden achteraan in het boek opgenomen. Alle verdere gegevens en de inschrijvingsmodaliteiten zijn terug te vinden in de bijgevoegde promotiefolder.

Om u een idee te geven van de inhoud van het boek krijgt u in dit nummer reeds een gedeeltelijke voorpublicatie van het dialectwoordenboek. We kozen voor twee fragmenten: een reeks uitdrukkingen met typische Okegemse levenswijsheid en een bladzijde uit de woordenlijst.

Uit de rubriek “huwelijk en gezin”

afkrabbeling van de moeilje: gezegd van de laatste van een reeks kinderen in een gezin

augetraad és augescheten: een aangetrouwde heeft weinig te zeggen bij de familie

bastaut mauken: iemand onterven, niet laten delen in wat geschonken wordt

ooët 't bérre klappen: vertellen uit het intiemste huwelijksleven

z'émmen al goed elen devoeëren gedaun: gezegd van een gezin dat veel kinderen heeft in relatief korte tijd

e és tegen zén gedacht getraad: hij is niet met volle toestemming getrouwd

't és en schoeën gerief mau ge meeg 'et nie in ooës emmen: smalend gezegd door mannen over een vrouw (of omgekeerd)

z'és over d'(h)alf deer getraad: ze woont al samen maar is nog niet getrouwd

in 't kasken (h)angen: in het kastje (van de aankondigingen) hangen, in ondertrouw zijn

't és van moetens: gezegd wanneer een koppel moet trouwen wegens een voorhuwelijks zwangerschap

e és tot over zén oeëren getraad: hij heeft zijn meesteres gevonden

z'és aun 't spauren: ze is in blijde verwachting

de spelemaan zitj nog op 't dék: ze zijn nog in de wittebroodsweken, ze hebben nog geen zorgen

op speelvwoozje: op huwelijksreis

speivers zén bleivers: gezegd van kinderen die veel overgegeven hebben maar die toch goed opgegroeid zijn

e èèt vogelschoiët: gezegd van een pasgetrouwd iemand die er maar bleekjes uitzien

e woenjt in de vraamieësterstraut: hij ligt onder de slof bij zijn vrouw

't és dau stommen ambacht: gezegd van een koppel dat niet met mekaar spreekt

't ès dau lep(pe)saas: ze spreken niet tegen mekaar

ze doen dau goe voesj: ook gezegd van een koppel dat regelmatig aan gezinsuitbreiding doet

Uit de letter f

faat – fout, schuld; *zonder faat* (in ieder geval)

fabbrieën (Fr.: *favoris*) – bakkebaarden

faffoel(jeken) – opschepper, windhaan, aanstellerig persoon

fakkeïn (Fr.: *façonnier* : iemand die zich gekunsteld gedraagt)
– 1. snob – 2. druktemaker

fakteer [fakteur] (Fr.: *facteur*) – postbode, brievenbesteller

fars (Fr.: *farce*) – 1. (bn.) vrank; *e és nogal fars* (hij is nogal grappig, vrijpostig) – 2. (zn.) grap; *'k ooë daur en fars veren* (ik had daar nogal iets voor)

farseer (Fr.: *farceur*) – grappenmaker

fas (nekspier) – (uitdr.) *'t fas af* (de nekspieren zijn gebroken met de dood tot gevolg)

faur (Fr.: *fort*) – specialiteit ; *da's zénne faur* (daar is hij sterk in)

fazjaulen (gefazjauld) – fezelen, prevelen, fluisteren

fedok – leperd, onbetrouwbaar persoon. De naam verwijst naar het hoofdpersonage van een populaire politieroman omstreeks 1920. Vidocq was een avontuurlijk politie-inspecteur die nauwe banden met het misdadmilieu onderhield.

fél – mooi, goed gevormd; *'t és en félle mokke*

fernét – 1. wispelturig, ondeugend kind – 2. mooi meisje

fetrék (lett.: vertrek) – W.C.; *é zitj op 't fetrék*

feuter (Fr.: *feutre*) – vilt

fieër – fier

fieërkont (lett.: een fiere kont) – een vrouw die vooral begaan is met haar uiterlijk, een “modepop”

fikfakkelderoië (afg.: fikfakken) – 1. gebeuzel – 2. gepruts, gestoei

filloe (Fr.: *filou*) – 1. geslepen persoon – 2. schurk

fiolét (Fr.: *violette*) – 1. troetelnaam bij begroeting van een meisje – 2. opgedirkte vrouw – 3. viooltje (bloem)

firmammént – 1. firmament – 2. (uitdr.) *mé gieël eer firmamént bloeët* (met heel haar onderlichaam bloot)

flaa – flauw, flets

flabeskieët (lett.: flauw bescheid) – onnozel iemand, iemand die zich flauw voordoet

flambie (Fr.: *flambeau*) – flambeeuw, een kaars die in een processie wordt megedragen

flate – flauwte

flaven (flaaën) – 1. iemand die flauw praat – 2. iemand die niet tegen een stootje kan

flebit (flebitis) – aderonsteking

Okegemse landverhuizers naar Amerika¹

Jozef Van der Speeten

Een paar artikels die enkele tijd geleden in De Standaard verschenen brachten me op het idee op zoek te gaan naar Okegemnaars die in de eerste helft van vorige eeuw naar Amerika verhuisden. Vooraleer echter met hun levensverhalen te beginnen willen we eerst een korte inleiding geven van de emigratie (uitwijking) van onze landgenoten.

Het emigratieverhaal houdt Antwerpen de jongste tijd in de ban. Dat moet in 2008-2009 uitmonden in de creatie van het museum Red Star Line Memorial op het Eilandje van waar de gelukzoekers tussen 1870 en 1940 vertrokken naar Amerika. Amerika bereiken via Antwerpen was in die periode een droom voor drie miljoen migranten en gelukzoekers. Dertig procent van hen was Vlaming en kwamen vooral uit de “arme gordel” tussen Tielt en Deinze, Ninove en Aalst. Dit waren streken die bijzonder geleden hadden onder de economische crisis. Maar de meeste migranten kwamen uit Rusland, Polen, Duitsland, Oostenrijk, Hongarije; een stoet van haveloze figuren die elders hun geluk wilden beproeven.

Antwerpen was een van de belangrijkste transitsteden voor de “landverhuizers”. Ze arriveerden in het Centraal Station en ontweken daar de bedriegers en nepagenten. Ze kochten een ticket in de kantoren van de Red Star Line in de Kammenstraat en vertrokken één of twee dagen later vanaf de Rijnkaai richting Nieuwe Wereld. Daar wachtte hen een zorgvuldig onderzoek; in het slechtste geval een quarantaine of gedwongen verblijf. “Idioten, onnozelen en krankzinnigen”

---

¹ Met hartelijke dank aan diegenen die me familiegegevens bezorgden nl. Van der Speeten Suzanne, Van de Perre Carine en Van der Taelen Maggie.

werden uit de rij gehaald, alsook kreupelen of mensen met lichamelijke afwijkingen. Kandidaat inwijkelingen ondergingen een spervuur van vragen o.a. Wat is uw eindbestemming? Hoeveel geld hebt u bij zich? Bent u anarchist? Doet u aan veelwijverij? enz...

Om te voorkomen dat ze bij de aankomst in New York teruggestuurd zouden worden ondergingen alle passagiers van de Red Star Line eerst een grondig onderzoek. De administratieve controle, de gezondheidstests en de ontsmetting van de bagage gebeurden in de magazijnen op het Eilandje. De loodsen zijn intussen verkommerd en stellen architecturaal niet veel meer voor. Maar voor de Antwerpse haven zijn ze van onschatbaar belang als “herinnering- of gedenkplaats”. Tegen 2008-2009 worden ze gerestaureerd en omgebouwd tot een museum waarin de ervaring en de opwinding van de Trans-Atlantische reizigers weer voelbaar moet zijn².

De Red Star Line werd opgericht in 1872 als Societé Anonyme de Navigation Belge-Americaine (S.A.N.B.A.) om een regelmatige scheepvaartverbinding tussen Antwerpen en Philadelphia te organiseren. Het moederbedrijf in de Verenigde Staten (V.S.) bracht meteen drie schepen in vaart nl. de Vaderland (1872), de Nederland (1873) en de Zwitserland (1874). Vrij vlug herdoopten de Antwerpenaars de lange naam in Red Star Line, naar de vlag van de rederij.

De Red Star Line had zijn hoofdkwartier in een statig gebouw aan de Kammenstraat in Antwerpen. Van daar uit zouden tot de verbeelding sprekende schepen met ronkende namen worden ingezet op de Noord-Atlantische route: de Zeeland (1 en 2),

---

² VAN DER SPEETEN Geert, *Gezocht: grote vissen voor Red Star Line*, in: *De Standaard*, 6 mei 2006.

Pennenland, Belgenland (1 en 2), Rijnland, Friesland, Vaderland (1 en 2), Kroonland, Finland, Lapland enz.

De activiteiten van de Red Star Line in Antwerpen deed de haven snel klimmen in de hitparade van Europese havens. Tot aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog deed de rederij gouden zaken en bracht ze honderdduizenden passagiers uit heel Europa naar de Nieuwe Wereld. De Eerste Wereldoorlog legde de bedrijvigheden en de emigratiestroom stil. De haven van Antwerpen lag plat en de schepen werden opgeëist.

Na 1914-1918 droogde de stroom landverhuizers langzaam op. Veel schepen werden daarom uit de vaart genomen en afgebroken. Red Star Line probeerde ook enkele van zijn emigrantenschepen te laten herleven als toeristenschepen. Rijkelui uit de hele wereld maar vooral uit de V.S. konden inschepen voor wereldcruises naar de meest exotische bestemmingen.

In 1935 ging de S.A.N.B.A. in vereffening en dat betekende het einde van een stuk "vaderlandse" geschiedenis. Red Star Line werd door een Duitse zakenman overgenomen en de hoogdagen van de Transatlantische overvaarten waren definitief voorbij. De naam ging in de volgende jaren over van het ene scheepvaartbedrijf naar het andere. In 1983 ging de naam definitief de kast in.

In 1885 waren in ons land een twintigtal rederijen actief die vanuit Antwerpen landverhuizers naar de Nieuwe Wereld brachten.

Op 29 april 1890 verscheen een Koninklijk Besluit (KB) dat het "Transport van Landverhuizers" regelde. In dat KB stond o.m. dat tickets voor de overtocht naar de Nieuwe Wereld alleen mochten verkocht worden door agenten die door het Ministerie van Buitenlandse Zaken waren erkend. De officiële, door de overheid erkende scheepvaartagenten, werkten met onderagenten die de kandidaat-landverhuizers beter konden bereiken. In 1893 waren de onderagenten van de Red Star Line

het grootst in aantal. Een aantal hulpagenten werkten voor andere scheepvaartlijnen. Nu en dan werden agenten van de Red Star Line naar Antwerpen uitgenodigd om aan boord van de schepen een kijkje te nemen. Wie tickets verkocht moest toch weten waarvoor hij tickets verhandelde.

Veel landgenoten deden er een hele tijd over om de stap naar de emigratie te zetten. Het was een hele klus om het geld voor de overtocht bij elkaar te krijgen. Velen zagen zich verplicht hun hebben en houden te verkopen om het bootticket te kunnen betalen.

Op 19 maart 1923 kwam de nieuwe Belgenland van de Red Star Line voor het eerst in Antwerpen. De Antwerpenaars hadden nog nooit zo'n gigantisch schip gezien. De Belgenland had plaats voor 2600 passagiers en maakte op 4 april 1923 zijn eerste transatlantische reis vanuit Antwerpen naar New York. Maar het schip kwam te laat om op die route nog geschiedenis te schrijven. De emigratiegolf was erg afgenomen en op die eerste reis van Antwerpen naar New York voeren welgeteld 189 passagiers mee en waren er 530 bemanningsleden aan boord. De Belgenland zou kort daarna een carrière beginnen als cruiseschip.

Decennialang ontvingen de Verenigde Staten de emigranten met open armen. Ze hadden ze nodig en ze waren welkom. Zonder al te veel formaliteiten konden da landverhuizers in zowat alle Amerikaanse en Canadese havens waar emigrantenschepen aanlegden het land in: New York, Baltimore, Philadelphia, Boston. New York werd snel de belangrijkste bestemming. Door de aanleg van grote spoorlijnen kon New York voor bestemmingen in zowat de hele VS als uitvaartbasis dienen. De schepen meerden af in de haven van New York waarna de derdeklaspasagiers met ferry's naar Ellis Island gebracht werden voor het hachelijkste moment van de reis: de doorlichting.

Van Ellis Island ging het met de ferry ofwel naar het vlakbij gelegen New Jersey waar een gigantisch spoorwegstation was gebouwd van waaruit treinen vertrokken in alle windrichtingen ofwel ging het naar Manhattan waar de meeste emigranten terechtkwamen in gure woonkazernes en waar zich na verloop van tijd migrantenbuurten ontwikkelden.

Veel emigranten gingen in de Nieuwe Wereld een nieuw en succesvol leven tegemoet. Over de succesverhalen werd thuis, in het geboortedorp uitvoerig gepraat. Over de mislukkingen zweeg men zedig. Veel landverhuizers, Belgen en anderen, namen de boot terug naar Antwerpen; die terugkeer was definitief als gevolg van een mislukking. Veel mislukte landverhuizers stonden maanden, soms jaren na hun vertrek weer op de plaats waar het begon: de Scheldekaaien in Antwerpen. De meesten stonden daar totaal berooid en zwaar ontgoocheld op zoek naar een middel om thuis te geraken. Van hun "Amerikaanse droom" bleef geen spaander meer heel en ze vonden dat de schuld van hun mislukking bij anderen lag. Bij de scheepsagent of bij de ticketverkoper die hun valse beloften had gedaan. Vele landverhuizers mislukten door onwetendheid of illegale praktijken. Ze hadden maar één wens: zo snel mogelijk genoeg geld verdienen om hun vrouwtje en kinderen te laten overkomen.

Niet alle landgenoten die België verlieten weken naar Noord-Amerika uit. Ongeveer vijfduizend onder hen emigreerden tussen 1847 en 1914 naar Brazilië, ca 23.000 landgenoten trokken in diezelfde periode naar Argentinië. Toch zijn het de Verenigde Staten en Canada die het meest tot de verbeelding

spreken en spelen vandaag in de meeste familie-geschiedenissen op de een of andere manier een voorname rol³.

Okegemse personen en families die de overtocht waagden

1. Alexis Van Bossuyt – Victorine De Weghe

Het gezin vertrok op 2 november 1922 naar New Jersey. Felix, een broer van Alexis, vertrok mee met de familie.

Alexis van Bossuyt werd op 5 oktober 1878 geboren te Okegem als zoon van Theodorus Van Bossuyt en Philomena Van der Elst die te Iddergem huwden op 8 augustus 1867. Na hun huwelijk gingen ze wonen te Okegem in de wijk Eversem. Alexis had nog vier broers en een zuster.

Alexis, mijnwerker van beroep, trouwde te Liedekerke op 27 juli 1907 met Victorine De Weghe, met beroep kantwerkster. Ze vestigden zich in de Hazeleerstraat nr. 11 waar drie kinderen geboren werden: Rufin (geboren 1908), Maria Alice (geboren 1910) en Celina (geboren 1913). In het bevolkingsregister 1900-1910 vonden we dat Alexis zich in 1903 als vrijwilliger liet inschrijven bij het Belgisch leger en waarschijnlijk enkele jaren in dienst bleef.

Toen de oorlog in 1914 uitbrak werd hij opgeroepen in zijn eenheid, het 10^e linieregiment. Maar een zeer eigenaardig feit deed zich in 1917 voor. Eind dat jaar vluchtte hij van Frankrijk naar Engeland en monsterde in Newport op het schip The Lydia dat naar de Verenigde Staten afvoer. Hij kwam er aan op 18 december 1917⁴. Hij verbleef daar tot het einde van

---

³ MUSSCHOOT Dirk, *Wij gaan naar Amerika - Vlaamse landverhuizers naar de Nieuwe Wereld 1850-1930*, Lannoo, 2002.

⁴ Website Internet: www.EllisIsland.org

de oorlog en keerde pas naar zijn heimat terug nadat de Belgische regering amnestie verleend had aan de deserteurs op voorwaarde dat hun echtgenote (of ouders) hen terugwilden. Dat was hier het geval want hij staat opgetekend in de bevolkingsregister van 1920-1930. In dat register steekt ook een Pro-Justitia van 28 augustus 1928 waarin staat dat Alexis Van Bossuyt meer dan 6 maanden deserteerde in oorlogstijd. Hij kreeg hiervoor als straf een maand militaire gevangenis. Maar de straf werd opgeschort. Op 2 november 1922 vertrok Alexis met zijn gezin terug naar Amerika. Hij had waarschijnlijk een goede dunk van dat land en wist waar hij werk kon vinden. Heimwee van de moeder maakte dat de familie na enkele jaren terug naar Okegem kwam. Maar de kinderen konden zich in het kleine Okegem niet meer aanpassen en de Van Bossuyts staken nu voor goed de plas over⁵. Zijn broer Felix bleef dan definitief in Okegem waar hij in 1945 overleed. Niemand van de Van Bossuyts die te Iddergem en Denderleeuw verblijven konden me nog wat nieuws vertellen over Alexis en zijn familie die in Amerika verbleven.

2. De familie Van der Veken – Straetmans

Van der Veken René werd te Okegem geboren op 18 mei 1912 als zoon van Petrus Camiel en Louisa Straetmans. Hij groeide op in een gezin van zes kinderen waarvan vier meisjes en twee jongens. Op 1 oktober 1920 werd hij samen met zijn broer Vincent ingeschreven als leerling in de gemeenteschool van Okegem. Tot onze grote verbazing stelden we vast dat ze reeds

---

⁵ VAN VAERENBERGH Benoit, Brief van 24-5-1981 waarin hij een aanvulling geeft op de lijst Okegemse soldaten die deelnamen aan Wereldoorlog 1, in: Mededelingen Heemkring Okegem, jaargang 6, nrs. 1-2 p. 43-47.

eind november uitgeschreven werden in het register wat dus betekende dat ze naar een andere school verhuisden.

Waarschijnlijk deden René en Vincent hun intrede in de voorbereidende afdeling van het Sint-Laurentiuscollege van Aalst dat bestuurd werd door de Paters Kapucijnen. Na de voorbereidende (lagere school) begonnen ze aan hun opleiding in de Oude Humaniora (Grieks-Latijnse). René zal waarschijnlijk de volledige humaniora gevolgd hebben. Zijn broer Vincent is na zijn studies in Aalst ingetreden in het klooster te Brugge, maar is uitgetreden in 1936.

Na zijn studies te Aalst kon René onmiddellijk aan de slag in een apotheek te Brussel en stak daar heel wat kennis op van geneesmiddelen en zelfs medicinale planten. Suzanne Van der Speeten kreeg van hem een reeks afbeeldingen van geneeskrachtige planten die ze kon gebruiken in de normaalschool. Omdat hij avonturier van aard was verwondert het ons niet dat hij zich steeds aangetrokken voelde naar andere streken en bijzonder naar Amerika. Hij vertrok op 21 april 1938 te Okegem en werd op de tonen van de fanfare uitgeleide gedaan tot aan het station. Daar werd hij door heel wat dorpsgenoten uitgewuifd en veel geluk toegewenst in zijn nieuw vaderland.

Hij scheepde te Antwerpen in en kwam een tiental dagen later aan in Ellis Island, een eiland in de haven van New York. Daar moest hij op zoek gaan naar een verblijf en naar werk. De eerste twee jaar van zijn verblijf in Amerika heeft hij het zeer moeilijk gehad en heeft veel zwarte sneeuw gezien. Gelukkig voor hem vond hij werk dat hem lag. Hij startte in New Jersey een bedrijfje dat instond voor de aanleg van parken en pleinen en tuinen van de gemeente. Zijn kennis van o.a. medicinale planten kwam hem nu goed van pas. Na korte tijd stond op zijn visitekaartje volgende referentie te lezen "Landscaping and Maintenance Contractor" of met andere woorden "tuinaanleg en onderhoud". Op dat kaartje was ook

Louisa Straetmans met haar vier dochters en kleinkinderen
De foto is genomen voor haar woning
v.l.n.r. Louisa (Wieze) Maria, Philomène,
Rosalie, Josephine,
(die klaarstaat om ijscrème te verkopen met haar driewieler)
(foto is eigendom van Maggie Van der Taelen)

René Van der Veken en echtgenote Ellen (rechts op foto)
op plezierreis met vrienden
(foto is eigendom van Suzanne Van der Speeten)

Foto van het gezin Van der Veken-Robinsons
genomen in december 1959
v.l.n.r. Diane Henriette René Frans
(foto is eigendom van Maggie Van der Taelen)

Familie Cobbaert-Gordts in Amerika Kerstmis 1953
v.l.n.r René v.d. Veken Petrus Cobbaert
Rosalie v.d. Veken Denise Cobbaert Alfons Gordts Edda Cobbaert
(foto is eigendom van Carine Van de Perre)

Familie Alfons Gordts-Cobbaert Denise
v.l.n.r. Alfons Gordts Denise Cobbaert Rosalie v.d. Veken
twee oudste kinderen (meisje en jongen)
De foto is genomen voor het huis in New Jersey met Pasen 1960
(foto is eigendom van Carine v.d. Perre)

Deze foto is genomen op het trouwfeest van Denise Cobbaert
Bovenaan: Alfons Gordts René V.d. Veken
Onderaan: Louisa Straetmans Denise Cobbaert Rosalie V.d Veken
(foto is eigendom van Carine V.d. Perre)

zijn adres vermeld als volgt: 200 Parker Road Apt. 505^e
Elizabeth – New Jersey 07208.

In 1947 kwam hij als een “rijke Amerikaan” op bezoek bij zijn familie in zijn geboortedorp Okegem. Hij had de overvaart niet alleen gedaan en had verschillende zware Amerikaanse auto’s (cars) meegebracht die hij hier aan de man trachtte te brengen. In Okegem had hij al succes en verkocht twee auto’s, één aan Dominique De Boitselier en één aan Patrice De Schepper. Waarschijnlijk is bij deze overkomst het vertrek besproken van de familie Petrus Cobbaert-Rosalie Van der Veken.

Eind de jaren veertig was René zijn huwelijk spaak gelopen en trouwde hij voor de tweede maal met Robinsons Henriette die hem twee kinderen schonk: een jongen Frans en een meisje Liane. In de zeventiger jaren ging hij met pensioen en had geen opvolger die zijn bedrijf kon verder zetten. Zijn zoon Frans overleed op jeugdige leeftijd. Nu kon hij zich volledig geven aan de hobby van zijn dochter Liane. Ze was immers liefhebster van wedrennen of harddraverijen met paarden. Ze had ook een “farm” of een particulier landbouwbedrijf in Florida waar renpaarden gefokt werden.

In zijn brieven die hij toen aan familieleden schreef heeft hij het altijd over “mares” (merries) die hij geholpen heeft bij het werpen van het veulen. In de meeste brieven die hij schrijft “verschoont” (verontschuldigt) hij zich steeds voor zijn “Vlaams” dat zo moeilijk te spellen werd voor iemand die reeds meer dan vijftig jaar in Amerika verbleef.

Begin de jaren tachtig was hij zinnens nog eens naar Okegem te komen. Maar het is hem niet meer gelukt. Hij overleed in Elisabeth op 22 december 1984.

3. Straetmans Maria Ludovica (alias Wieze)

Louisa werd te Okegem geboren op 13 januari 1879 als zesde dochter van Sebastiaan en Rosalie Van de Perre. Ze groeide op in een groot gezin van 9 kinderen waar het aantal meisjes (6) het aantal jongens (3) overtrof.

Louisa ging in 1885 naar de gemeenteschool waar ze onder-richt kreeg van Juffrouw Delphia Constantia Van Damme en waar meester Juliaan Van der Speeten hoofdonderwijzer was⁶. Vermoedelijk werd ze op jonge leeftijd ingeschakeld om te helpen in het gezin want haar vader overleed reeds in 1884 en moeder was winkelierster in Eversem.

Op 4 mei 1905 trad ze in Okegem in het huwelijk met Petrus Kamiel Van der Veken die te Hekelgem geboren was op 9 maart 1877. Het jonge paar ging eerst een tijdje in Hekelgem wonen waar ook hun eerste kind Celestine Rosalie geboren werd op 10 januari 1906.

In 1907 keerden het gezin naar Okegem terug en ze vestigden zich in het hoekhuis Leopoldstraat (toen Rattenberg geheten) en Astridbaan (nu Guldenboom genoemd) waar ze een café openhielden dat ze de naam Vlaanderen-Brabant gaven. Naast het café was ook een specerijwinkel gevestigd⁷. Op 10 augustus 1907 werd hun tweede dochter Maria Philomena geboren. In het jaar 1911 werd hun eerste zoon geboren René (zie hoger) en in 1912 zag Vincent het levenslicht. Daarna mocht het echtpaar zich verheugen bij de geboorte van Maria Magdalena (geboren 1915) en Josephine (geboren 1916). De

---

⁶ VAN ISTERDAEL Herman en VAN DER SPEETEN Jozef, *132 jaar gemeentelijk onderwijs te Okegem* in: *Annalen 1975 van Heemkring Okegem* p. 12-15.

⁷ VAN DER SPEETEN J., *Herinneringen aan Okegem I*, foto op p. 21 (bovenaan).

kinderen spraken hun vader aan met "voij", moeder Louisa werden aangesproken door de kinderen met "moij".

Na de Eerste Wereldoorlog verhuisde het gezin Van der Veken - Straetmans naar de Dorpplaats waar ze in het hoekhuis Dorpplaats - Kouterbaan gingen wonen. Daar opende Louisa een nieuwe specerijwinkel en kon ze al hulp krijgen van de opgroeiende dochters.

Kamiel Van der Veken werd midden de jaren twintig aangesteld tot kerkbaljuw door de toenmalige kerkfabriek. Die functie oefende hij op een zeer waardige wijze uit en hij dwong met zijn zeer statige gestalte "Eerbied in Gods Huis" af. Voordien had hij van de kerkfabriek de taak van rondhaler van het stoelgeld van de "eigen stoelen" gekregen en het ophalen van het stoelgeld tijdens de missen. Die functie liet hij in 1937 over aan zijn jongste dochter Josephine.

Op 21 april 1938 nam het gezin afscheid van zoon René die naar Amerika vertrok (zie hoger). Korte tijd nadien overleed vader Kamiel op 17 november 1939 te Hekelgem. Moeder Louisa die in 1940 de pensioenleeftijd bereikte liet de winkel over aan haar oudste dochter Rosalie en wou ook een stuk van de wereld zien. In het register van de uitwijking staat opgetekend dat ze op 21 april 1940 naar Amerika vertrok om bij haar zoon René in te trekken. Daar de oorlog in mei 1940 uitgebroken was, zag ze zich verplicht de ganse oorlogstijd in Amerika door te brengen en wist ze helemaal niets af hoe haar familie het in België stelde.

Na de Tweede Wereldoorlog is ze nog een paar keer naar Amerika afgereisd en ging ze op bezoek bij haar dochter Rosalie die in 1952 met haar gezin eveneens vertrok naar Amerika. De laatste jaren van haar leven bracht ze door in het O.C.M.W. rusthuis van Denderwindeke waar ze op 15 maart 1972 overleed in de gezegende leeftijd van 93 jaar. Zelfs in het gesticht kon ze Amerika niet uit haar hoofd krijgen, ze las nog dagelijks een Amerikaanse krant die haar toegestuurd werd.

4. Familie Cobbaert – Van der Veken Rosalie en kinderen Denise en Edda

Rosalie Van der Veken was het eerste kind van het echtpaar Van der Veken – Straetmans en werd te Hekelgem geboren in 1906. Nadien kwamen er in dat gezin nog 5 kinderen bij, zodat de oudste reeds heel jong moest zorgen voor broers en zussen.

Ze trad op jeugdige leeftijd op 26 maart 1927 te Okegem in het huwelijk met Petrus Cobbaert die spoorwegwerkman was. Hun eerste kind Denise Joanna Maria werd op 7 september 1927 geboren en hun tweede kind Edda zag het levenslicht pas op 7 juni 1943.

Na de dood van haar vader Kamiel in 1939 en het vertrek van haar moeder Louisa naar Amerika (1940) nam Rosalie met haar gezin intrek in het ouderlijk huis en werd ze winkelierster. Na de Tweede Wereldoorlog kwamen haar moeder en haar broer René van Amerika op bezoek naar de familie in Okegem en Ninove. Die zullen waarschijnlijk heel wat verteld hebben van hun bevindingen van Amerika en na het vertrek van haar broer René dachten Rosalie en Petrus ernstig na over een mogelijke overtocht.

Na lang beraad en overleg met de kinderen hakten ze de knoop door en beslisten ze in 1952 hun geluk te gaan zoeken in Amerika en begonnen met de voorbereiding van hun vertrek o.a. de verkoop van zaken die ze niet konden meenemen. Ze vertrokken naar Amerika vanuit Rotterdam. Er werd zelfs een bus ingelegd van Okegem naar Rotterdam voor familieleden en burens die hen uitgeleide deden. In het register van de “uitwijking” staat genoteerd dat Petrus Cobbaert, Rosalie Van der Veken, Denise en Edda vertrokken op 18 september 1952 naar de U.S.A. – New Jersey.

Voor Denise, die reeds kennis had met Alfons Gordts (1926) van Liedekerke, was het vertrek allesbehalve plezant. Maar ze

kreeg de belofte dat haar vriend het volgend jaar zou overkomen naar Amerika en dat ze daar zouden trouwen.

De familie had het bij de aankomst in Amerika niet zo moeilijk, want ze vonden direct een woning in de buurt van René die voor hen zorgde. In 1953 kwam Alfons Gordts, de verloofde van Denise, naar Amerika en ze traden daar in het huwelijk. Die vond na lang zoeken werk als schrijnwerker bij de firma Merck, waar medicijnen bereid werden. Zoals het in Amerika hoorde bleef Denise thuis en zorgde voor het gezin.

Petrus Cobbaert vond pas in 1955 een goed werk in de papierfabriek U.S. Gypsum Co, waar hij de functie van machinist uitoefende. Dit werk deed hij veertien jaar lang en hij ging in 1969 met pensioen. Intussen was het gezin Alfons Gordts – Denise Van der Veken uitgebreid met drie kinderen twee meisjes en een jongen.

Maar we moeten het ook even hebben over de tweede dochter van de familie Cobbaert – Van der Veken nl. Edda die pas negen jaar oud was toen ze uit Okegem vertrok. Edda heeft haar lagere middelbare studies in Amerika afgewerkt en studeerde daarna verpleegkunde. Ze verblijft momenteel in Richmond, West-Virginia en is reeds verscheidene keren naar haar roots teruggekeerd om de familie te bezoeken.

Petrus Cobbaert en Rosalie Van der Veken verhuisden begin de jaren tachtig naar Colonia waar ze behoorden tot de parochie St. John Vianney R.C. kerk.

Rosalie Van der Veken overleed er op 14 september 1988. Haar man Petrus Cobbaert overleed enkele tijd nadien op 18 december 1988 na een lang verblijf in het Rahway Hospital. Op dat ogenblik had hij twee gehuwde dochters, een broer en een zus in België, drie kleinkinderen en vijf achterkleinkinderen.

Met het gezin Alfons Gordts – Denise Cobbaert gaat het ook niet meer zo goed. Ze verloren reeds een jongen en Denise verblijft momenteel in een tehuis om te herstellen.

5. Neukermans Herman Paul Armand

Hij werd te Okegem geboren op 10 november 1940 als jongste kind van Karel Lodewijk en Maria Josephina Van der Speeten. Hij groeide op in een gezin van tien kinderen waaronder acht jongens. Van de tien kinderen van dit gezin zijn er op dit ogenblik nog slechts twee in leven nl. Lucien en Herman.

Herman was twintig jaar jonger dan zijn oudste broer Justus. Zijn schoolloopbaan in het lager en middelbaar onderwijs verliep heel vlot. Hij was telkens de primus van de klas en eindigde op zeventienjarige leeftijd zijn humaniora.

Daarna liet hij zich inschrijven in de Katholieke Universiteit Leuven en volgde er de studies burgerlijk ingenieur die hij zeer glansrijk eindigde. Hij begon zijn loopbaan als assistent bij een professor van Leuven maar hield het maar een jaartje uit. Hij besloot de oversteek naar Amerika te wagen.

Hij trouwde in 1964 met Eliane Aernoudt en vier dagen na hun huwelijksinzegening vertrok het jonge paar per boot naar Amerika. Daar kon hij onmiddellijk aan de slag bij General Electric in Phoenix. Maar hij wou hoger op de ladder klimmen en ging daarom terug naar de universiteit van Stanford om er vier jaar lang toegepaste fysica te studeren. Hij kreeg werk bij Xerox Research en trok daarna naar Palo Alto in Californië om er bij Hewlett Packard aan het onderzoekswerk te beginnen. Daar vond hij het zeer aangenaam werken en werd er gemotiveerd in zijn research.

Na 12 jaar hard werken bij die firma kreeg hij de kriebels om naar een kleiner bedrijf over te schakelen. Het werd Teneor Instruments dat zeven jaar zijn basis werd. Nu realiseerde hij zich dat anderen hem heel vaak om technologisch advies kwamen vragen en dat hij maar beter zijn eigen vondsten zelf te gelde kon maken. Hij besloot tot de oprichting van een eigen bedrijf dat hij Xros noemde en waar optische instrumenten vervaardigd werden.

In 1999 werd zijn bedrijf overgenomen door het Canadese telecomconcern. Armand had zich de voorbije 35 jaar in Silicon Valley een indrukwekkende carrière opgebouwd. Hij werd bestempeld als een van de grootste technologen van de Valley.

Hij naturaliseerde tot Amerikaans staatsburger⁸.

Bijlage: Ellis Island

Ellis Island is de naam van een klein eiland in de Upper Bay, New York, 1,7 km ten zuiden van Manhattan. Daar was een quarantainestation gevestigd. Ellis Island verkreeg bekendheid door de wantoestanden die daar heersten ten tijde van de massale immigratie in de Verenigde Staten. Naar men zegt is het eiland genoemd naar Elmira Teal, de dochter van Nathan Teal, een herbergier⁹.

---

⁸ PAUWELS Raf, *Armand Neukermans – Vlaams-Californische technotop*, in: *Mededelingen Heemkring Okegem*, 25^e jg., 2000, nrs. 2-3 p. 69-72.

⁹ Winkler Prins Encyclopedie deel 8 p. 130.

Reden de renners van de Ronde van Vlaanderen ooit door Okegem?¹

Herman Brantegem

Tijdens het surfen op het internet vonden wij verrassend Okegems nieuws uit het dagboek van een spoorwegfanaat en pendelaar uit Geraardsbergen met een eigen weblog²

Drie april 2004 Henri Vanlerberghe uit Lichtervelde beter gekend als "Ritten" zorgde in de Ronde van Vlaanderen van 1919 voor een stunt. De Flandrien won in 1919 de ronde en liet zich door niemand tegenhouden. Toen hij tussen Hekelgem en Ninove voor een gesloten spoorweg stond nam hij zonder aarzelen de fiets op de schouders, kroop door de wagon, de ene poort in, de andere uit en zette zijn zegetocht verder. Tot zo ver de geschiedenis, maar ik vermoed dat Ritten door de treinwagon glipte tussen Ninove en Okegem (in plaats van Hekelgem, want dat ligt in Vlaams Brabant) Zondag zullen de renners op de markt van Lichtervelde ook door een replica van een goederenwagon rijden.

We deden navraag over de gebeurtenissen en het verloop van de Ronde van Vlaanderen in 1919 en kregen de gelegenheidsuitgave n.a.v. Lichtervelde, Dorp van de ronde 2004 toegestuurd. Het memorabele verhaal van Ritten de Coureur Den Doodrijder van Lichtervelde werd in 2004 uitgegeven door Patrick Cornillie, stafmedewerker van het Nationaal Wielermuseum te Roeselare.

---

¹ Geraadpleegd werk: CORNILLIE Patrick, *Den doodrijder van Lichtervelde, Het memorabele verhaal van Ritten de Coureur*. Gelegenheidsuitgave n.a.v. "Lichtervelde, Dorp van de Ronde 2004".

² <http://users.skynet.be/deschuiteneer/dagboek2004deel1.htm>.

Vooraleer het verloop van de Ronde in 1919 te beschrijven geven we eerst een kort levensverhaal van de ritwinnaar.

Henricus Vanlerberghe werd geboren op 29 januari 1891, in café 't Staande Peerd in de Statiesstraat te Lichtervelde, waar hij trouwens tot zijn dood zal blijven wonen. Hij overleed op Paaszondag 10 april 1966, daags na de vijftigste editie van de Ronde van Vlaanderen. Zijn vader was veehandelaar, zijn moeder huisvrouw en cafébazin. Het gezin kreeg vier kinderen. Naast Henri wordt ook broer Amand coureur. Na op zestienjarige leeftijd de foor in Roeselare bezocht te hebben komt hij zo goed als platzak naar huis. Op de terugweg merkt hij op dat er in Gits een koers voor beginnelingen is. Henri schrijft zich in met zijn laatste twee frank. Omdat de knaap geen koerskledij bij heeft en bovendien met de oude fiets van zijn vader moet starten wordt hij op hoongelach onthaald. Maar Ritten rolt zijn broekspijpen op en vertrekt. Die jonge snotter reed zo geweldig dat de andere coureurs de ziele uit hun lijf moesten stampen om hem bij te houden. Hij wint uiteindelijk met een straat voorsprong. Hij mocht een bloemtuil en 15 frank in ontvangst nemen. Iedereen gaat zijn ouders feliciteren maar die zijn er niet mee opgezet. Als hij thuis komt, krijgt hij een "muilpeer".

Met een geleende fiets van een vriend wint hij nog enkele wedstrijden om zich met het gewonnen geld een eigen fiets te kopen. Voor een knaap van zestien een niet alledaags feit. Uitgerekend in 1907 begint Henri te koersen en gaat helemaal op in die sfeer die Van Hauwaert bij de Vlaamse volksjongens teweegbrengt. Het stalen ros zorgt ervoor dat arme jongens uit de steenoven of de boerderij raken en meer aanzien krijgen. In 1910 vraagt Henri zijn licentie aan als beroepsrenner. Hoeveel overwinningen hij in zijn carrière precies behaald heeft; is moeilijk te achterhalen. Hij wist het op de duur niet meer. Officieel feit is dat Henri in 1909 gehuldigd wordt voor zijn 75ste overwinning.

In 1913 laat hij zich overhalen door Marcel Buysse om aan de Ronde van Frankrijk deel te nemen. Hij doet het daar goed en slaagt er zelf een etappe te winnen. De Fransen willen de zege in eigen land houden en proberen hem om te kopen. Hij weigert de vijftienduizend frank om de strijd te staken wat niet naar de zin was van de Franse ploegleiders. De volgende dag rijdt een volgwagen hem van de weg. Hij moet opgeven en keert nooit meer naar de Ronde van Frankrijk terug.

De Eerste Wereldoorlog hypothekeert de carrière van Ritten. Net als zijn sterkste jaren er aankomen moet hij zijn militaire plicht vervullen. Aan het front is hij facteur en nu en dan kan hij toch aan wielervedstrijden deelnemen.

Of nu de Ronde van Vlaanderen in Okegem 1919 gepasseerd is? We geven het verloop van deze gebeurtenis weer zoals Patrick Cornillie ze beschrijft in zijn uitgave.

In 1919 begint Ritten Vanlerberghe met leeuwenmoed aan zijn comeback. Meteen behaalt hij de belangrijkste zege uit zijn carrière nl. de Ronde van Vlaanderen.

Op 23 maart 1919 vertrekken er 47 deelnemers vanuit Gent, via Brugge, Roeselare, Kortrijk, Ronse en Aalst naar Gentbrugge voor een wedstrijd van 203 km. Het is een mooie lentedag en na de Tiegemberg moet men dit keer voor het eerst ook de Kwaremont over. Voorbij Kortrijk beantwoordt Ritten Vanlerberghe een uitval van de Nederlander Wiersma. Hij wil weerwraak nemen voor zijn nederlaag van 1914 en op de slechte stenen van den bergop van Vichte naar Ingooigem krijgt hij een van zijn typische dolle bevliegingen en rijdt hij de Nederlander gewoon uit het wiel. Met nog ruim 120 km te gaan en met de wind op kop stoomt hij met machtige pedaalstoten alleen door. Tijdens zijn zegetocht krijgt Ritten echter met een onverwachte hindernis af te rekenen. Tussen Ninove en Hekelgem is den traveer (overweg) toegedraaid en staat er een trein vlak tussen de twee baren. Geen nood voor Ritten. Hij neemt de fiets op de schouder, kruipt door de trein, de ene

deur in, de andere weer uit en zet zijn weg verder. Hij bereikt de aankomstplaats Gentbrugge met grote voorsprong op een groepje achtervolgers, waarvan Leon Buysse de spurt zal winnen.

Veertien minuten voorsprong zo noteren de koerscommissarissen, een record dat nooit meer zal verbeterd worden. Misschien was de voorsprong zelfs groter, maar of Vanlerberghe tijd verloor door eerst een pint te gaan pakken vooral eer de velodroom van Gentbrugge binnen te rijden, laten we in het midden. De Lichterveldenaar rijdt zijn ereronde, zwiert zijn bloemen in de tribune en roept de mensen toe dat de rest van het deelnemersveld een halve dag achter is. De euforie is groot, Henri Vanlerberghe wint de koers die je beroemd en onsterfelijk maakt, hij wordt een deel van het epos van de Ronde.

De veronderstelling dat de renners die van Ninove kwamen om Hekelgem te bereiken via Okegem dienden te rijden is een mooi verhaal maar kan niet worden bevestigd. Er is namelijk geen beschrijving meer van de te volgen weg. Wel zijn we zeker dat de Ronde van Vlaanderen in de jaren vijftig van vorige eeuw meermaals langs de Aalstersesteenweg te Okegem passeerde.

Aankondiging van tweede nieuw boek

VAN ISTERDAEL Herman, **Families en personen te Iddergem en Bakergem-Ene (16e eeuw - 1900)**, uitgever Het Liedekerks Heemkundig Genootschap, 2006.

De auteur, Dr. Herman Van Isterdael, werkte niet minder dan tien jaar aan deze uitgave en stelde dit boek samen aan de hand van een enorme massa historische bronnen. De basis van de studie zijn de parochieregisters (1689-1796) en de burgerlijke stand (1796-1900) van Iddergem. Daarna werden de basisgegevens aangevuld met de gegevens uit de penningkohieren (1569-1571), de aangiften van nalatenschappen (1590-1796), de akten en contracten (1456-1796), de poorterslijsten van Aalst en Geraardsbergen (1396-1796), de bevolkingsregisters (1847-1866), de bevolkingstellingen (1719-1796) en de leggers van onroerende goederen (1666-1725).

De grenzen van de parochie Iddergem kwamen in het verleden niet overeen met de vroegere omschrijving van de heerlijkheid. In de parochieregisters van de parochie Iddergem staan ook de dopen, huwelijken en begrafenissen genoteerd van inwoners van de heerlijkheid Denderhoutem, namelijk de bewoners van de Eigenstraat. De bewoners van de gehuchten Ene en Bakergem, wereldlijk stad Ninove, en van de wijk Denderleeuw-Bakergem waren parochianen van Iddergem. De wijk Bakergem strekte zich grotendeels uit op het grondgebied van de stad Ninove maar er was eveneens een Iddergems en Denderleeuws deel dat Bakergem genoemd werd. Om deze redenen en om een beeld te krijgen van alle Iddergemse gezinnen verwerkte de auteur ook de burgerlijke stand van Ninove en de aangiften van nalatenschap van de stad Ninove van de inwoners van de wijken Bakergem-Ene in dit boek.

De Denderleeuwse parochieregisters werden nageplozen op gegevens van Iddergemse gezinnen. De uitgaven van de

parochieregisters en van de burgerlijke stand van Denderhoutem en van de dorpen in de omgeving bewezen zeer nuttige diensten. Enorm veel verwantschappen werden weer blootgelegd. Zelfs voor de periode 1570-1689, waarvan de parochieregisters verloren gingen, konden veel gezinnen opnieuw worden gereconstrueerd. De combinatie van al deze gegevens uit zoveel diverse bronnen maken van deze uitgave een uitzonderlijk werkstuk. Wie de Iddergemnaars uit het verleden wil leren kennen kan niet zonder dit boek. Het is een naslagwerk over de Iddergemse gezinnen met opgave van de woonplaatsen, het grondgebruik en de beroepen en zelfs met oog voor het typerende detail. Neem bijvoorbeeld de Iddergemse dorpsbrouwerij in de 17e eeuw. Jan Sonck nam van zijn schoonvader Lieven De Winne de brouwerij aan de Dorpplaats naast het kerkhof over. De klerk die het landboek in 1666 opmaakte schreef als commentaar over de brouwerij : "*daer vercoopmen goet bier maer tis somtijts dunne*". Deze man was dus voorstander van "straf bier".

Dit boek wordt uitgegeven in 2 delen (A4 - 944 bladzijden). De kostprijs bedraagt **50 euro voor beide delen** te vermeerderen met 10 euro verzendingskosten. U kan bestellen door de som te storten tot eind oktober op **rek. 743-0209933-39 van Het Liedekerks Heemkundig Genootschap** met vermelding Fam. Iddergem, Bakergem, Ene. Het boek kan ter plaatse afgehaald worden tijdens de voorstelling op zaterdag 18 november 2006.

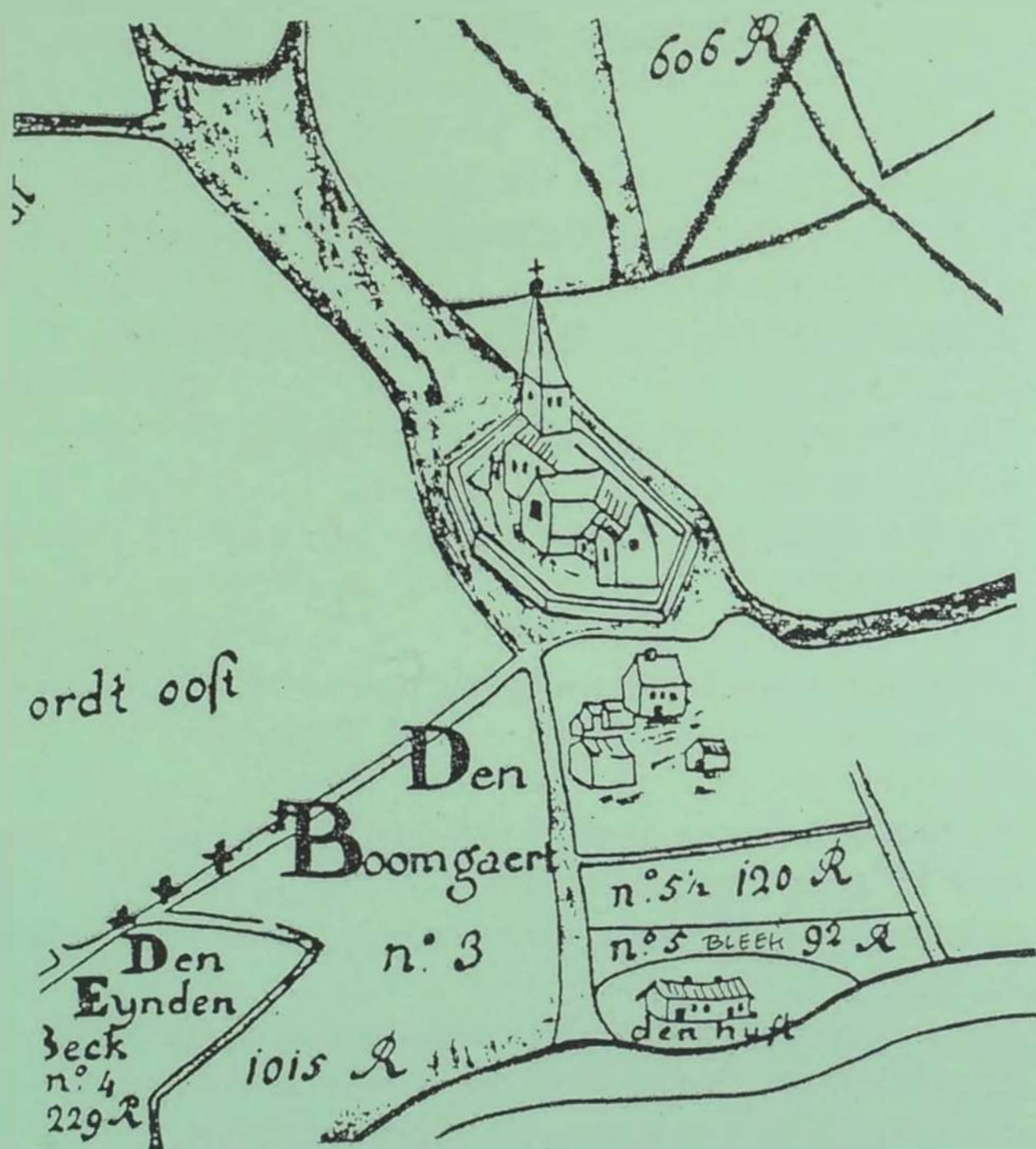
Meer info: 0497/533587 of w.cobbaert@skynet.be

INHOUD

- Een Okegems dialectwoordenboek. Aankondiging
en voorpublicatie. 73
- Okegemse landverhuizers naar Amerika 77
Jozef Van der Speeten
- Reden de renners van de Ronde van Vlaanderen ooit door
Okegem? 96
Herman Brantegem
- Aankondiging van tweede nieuw boek 100

MEDEDELINGEN

HEEMKRING OKEGEM

31ste Jaargang, 2006, nr. 4
VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS
Afgiftekantoor Ninove 1
4e trimester 2006

BESTUURSLEDEN

Voorzitter: Herman Van Isterdael, Idevoordelaan 27, Okegem
(054/32.23.02)

Secretaris: Patrick Praet, Kievitlaan 25, Ninove
(054/32.71.58)

Penningmeester: Suzanne Van der Speeten, Hazeleerstraat 19,
Okegem
(053/66.76.89)

Bestuursleden:

Jozef Van der Speeten, Guldenboom 12, Okegem
(054/33.55.75)

Godelieve De Deyn, Kouterbaan 34, Okegem
(054/33.48.70)

André Segers, Bievegemstraat 18, Roosdaal
(054/33.65.68)

Herman Brantegem, Hazeleerstraat 24, Okegem
(053/68.04.51)

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Ninove (75
euro).

Verantwoordelijke uitgever: Herman Van Isterdael Idevoorde-
laan 27, 9400 Okegem-Ninove

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Een jaarabonnement op Mededelingen Heemkring Okegem kost
amper 4 Euro. Erelid wordt men vanaf 6 Euro. Lid worden
kan door de som te storten op rekeningnummer
850-8193434-36 van Heemkring Okegem.

Voorzijde: De "bleek" achter de kerk en langs de Dender.

Verslag van de voorstelling van ons dialectwoordenboek van Okegem

Christiane Van der Perre

Ter woenen in Okegem nog attèt felle mensjken. Da wistemen a. We wist'n dad a.

Op zondag 19 november laatstleden was het in het "Buurthuis" genieten van het werk van twee rasechte "Okegemske Vlèmingen". "Azoeë gezeid. Een inleiding tot het Okegemse dialect", samengesteld door Jef Van der Speeten en door Patrick Praet, werd er voorgesteld. Jef verzamelde jarenlang Okegemse woorden, uitdrukkingen en liedjes. Samen met Patrick bracht hij ze bijeen in een boek, waarvan de uitgave door de plaatselijke Heemkring- en Davidsfondsafdelingen werd gefinancierd.

Herman Van Isterdael, voorzitter van de Heemkring en historicus, leidde de feestzitting in. Herman deed dat gevat, met kennis van zaken, plezant. Hij wees o.a. op het monnikenwerk van Jef en van Patrick, op de lange avonden van overleg, opzoekingen en studie. Hij merkte ook op, hoe we mensen nog vaak situeren met behulp van de (voor)naam van hun ouders en grootouders. Wie spreekt bv. van Jozef Van der Speeten? We noemen hem Jef Van Cotthem. Germain Van der Perre was Manis va Wentj va Jettekes. Den Dikken van Dauf(David) en Staaf Vetj (Vetsuypens) bijvoorbeeld herinneren ouderen zich ook nog.

Herman gebruikte in zijn speech regelmatig een woord of uitdrukking uit het dialectboek en verwees telkens naar de bladzijde, waarop we dat of die konden vinden. *Herman ka klappen. Ook da wistemen a.*

Patrick sprak technischer. Vele problemen hadden Jef en hij gehad met het samenstellen van het dialectboek. Hoe moesten ze bepaalde klanken weergeven? In welke rubriek zouden ze sommige zegswijzen onderbrengen? Patrick had het

ook over de waarde en het belang van het dialect, over de gevoelswaarde van de volkstaal, over het feit dat je vaak met één dialectwoord zoveel meer kan zeggen dan met vijf Algemeen Nederlands-zinnen. En gelijk heeft hij. Als je bijvoorbeeld een "*petakkerkindj*" omschrijft als een "kind van wie meter en peter geen suikerbollen uitdeelden aan de kerk", dan kan je met die hele uitleg niet half duidelijk maken, wat je met dat éne krachtige woord bedoelt.

Het publiek dankte Jef, Patrick en Herman gaarne en van harte. En dat publiek was talrijk opgekomen. Geïnteresseerde Okegemnaars ontmoetten oud-inwoners, wiens hart altijd een beetje in Okegem is gebleven. Goed volk uit omliggende gemeenten hoorde geamuseerd en verrast, hoe gevat ze het in Okegem kunnen zeggen. *Woelen wist'n dad a*. En daar moesten we toch (weer) even op drinken. De dames van de Heemkring en van het Davidsfonds verwenden ons met wijnen en met frisdranken. We verbroederden en verzusterden gezellig en vlot - en stillekesaan een beetje luidruchtiger. En sommigen kenden ineens weer Okegems - of iets wat er sterk op lijkt.

Jef signeerde nu "*lék as ne groeëten en ne geroutineerden*" plechtig het boek.

Een paar Oud-Okegemnaars hebben er kort in geschreven, welke band ze nog met hun "moedertaal" hebben - en welk woord of welke spreuk ze koesteren en nog regelmatig gebruiken. Het is jammer dat mijn broers alle drie op langere missie in het buitenland en op bezoek bij een zoon in Texas waren, toen Jef wilde vragen naar hun band met het Okegems. Ze hadden zeker enthousiast over bijvoorbeeld "*dro'è ver iëne seng*" of over "*ne kosjenbaal*" of "*nen dop*" gesproken. Of ze hadden nostalgisch over één van hun vele herinneringen aan de speelplaats van de gemeenteschool, *on den triep of on de pit* verteld.

Ook de beeldrijke taal van papa Manis blijft voor hen een onuitputtelijke bron van plezier. "*Klappen gelèk as een krabbe*"; "*Zèn'n oet (= hoofd) drotj no Pollauren*". Aan Jef moet ik eens vragen, of hij ook dié uitdrukkingen kent.

Nog zeggen dat Rufijn De Decker het boek heeft geïllustreerd. De oorspronkelijke en ingekleurde tekeningen sierden die zondagmorgen de muren van de Buurthuiszaal. Groepjes aanwezigen monkelden bij Rufins uitbeelding van o.a. "'k Zie ze vliegen", "Men kat za spreken", "E zo ons (h)ieër van 't krooës aflezen"... Die tekeningen waren ook voor een schappelijke prijs te koop. Rappe bewonderaars *zènjder a me e paur weg*.

Intussen heb ik het boek al meerdere keren vastgenomen en me plezierig verwonderd over de humor, de spitsvondigheid en de realiteitszin van onze ouders, onze groot- en voorouders. Hun werk, hun zorgen en ergernis, hun blijdschap en hun ervaring: ze huizen heerlijk in hun aanschouwelijke woorden en taal.

"Azoëë gezeid" zal me blijven verheugen. Daweeteka. En wie het boek nog niet kocht, zal zich moeten haasten. De eerste editie is ver uitgeput. *Verwonder'nt a?*

Bravo Jef, Patrick en Herman. *Goljt er ieër af!*

Wassen en strijken in het verleden¹

Herman Brantegem

Het vuile linnen gaat vandaag in een geprogrammeerde wasmachine waar het netjes gewassen en gezwierd uitgehaald wordt. In vroegere tijden was het echter een hele karwei vooraleer het wasgoed gestreken en opgevouwen de linnenkast bereikte. Niet minder dan de eer en de faam van de huisvrouw hing ervan af. Alles diende er rein uit te zien.

Wassen en strijken zijn sociaal gezien erg belangrijk. Het uitzicht van de persoon wordt erdoor bepaald maar ook in de bevordering van de hygiëne en de voorkoming van ziekten speelt het wasproces een grote rol.

Eeuwenlang zijn wassen en strijken (stroiëken) vermoeiende en tijdrovende karweien geweest die hoofdzakelijk door de vrouw werden uitgevoerd. Dit veranderde pas na de Tweede Wereldoorlog toen wasmachine, droogtoestel en strijkijzer zich verspreiden in de dorpen. Stromend water, gas en elektriciteit verbeterden de wasmachines aanzienlijk en nieuwe wasmiddelen kwamen op de markt. Indien wij de reclame mogen geloven is wassen nu een plezier geworden. Deze bijdrage is een eerbetoon aan alle vrouwen die jarenlang de zware wastaak op zich namen, lang voor het comfort van de volautomatische wasmachines.

Het wassen

Er waren in vroegere tijden verschillende soorten was. Zo bestond er de jaarlijkse terugkerende was rond Pasen, waar

---

¹ Als basiswerk gebruikten we de studie van: DAVID Johan, *Wassen en strijken*, Grimbergen, 1988.

zelfs het linnen dat gedurende het jaar niet éénmaal werd gebruikt toch mee de was in ging. Men had de wekelijkse was waar het hoogstnodige vuil linnen met de hand werd gewassen in een emmer loog en vlug aan een koord boven de stoof diende te drogen. Tenslotte had men de grote was die om de vier, zes weken plaats had en ongeveer een week duurde.

Om te kunnen wassen had men enkele basiselementen nodig. Het water dat onder de vorm van regen in de grond dringt neemt allerhande bestanddelen op waaronder kalk. Onze voorouders wisten reeds dat zeep in dergelijk water slecht oplost en dat kalk de vlekken verhardt. Eeuwenlang werd daarom gebruik gemaakt van regenwater of rivierwater. Kon dat niet, dan verzachtte men het putwater door er soda (sellesoe) bij te voegen en de kalk te laten bezinken. Dat water diende in huis gehaald te worden met emmers.

De wasmiddelen

Het vuil op de weefsels kon van uiteenlopende aard zijn. Men onderscheidt vetstoffen, eiwitstoffen en kleurstoffen. Wil men die nu verwijderen dient men verschillende methoden toe te passen. Eerst dient men met lauw of koud water te werk te gaan om de eiwitstoffen op te lossen. Warm water zou ze immers fixeren. Daarna kunnen de vetten met alkali in warm water opgelost worden en tenslotte kan men de dode stoffen mechanisch verwijderen.

Het oudste wasmiddel, dat tijdens de laatste Wereldoorlog nog veel werd gebruikt is de loog van een oplossing van houtas.

Het gebruikte loogwater van potas diende vroeger om de melkimmers, teilen, koffiepotten en aarden potten te reinigen. Daarna goot men het loogwater op de mesthoop om de as-meststof niet verloren te laten gaan. Potas werd vooral vroeger als meststof hoog geprezen.

Loog kan men eveneens van soda bereiden. Dat natriumcarbonaat won men eerst uit de as van zeeplanten, later uit keukenzout.

Potas of soda zijn ook één van de bestanddelen van de zeep, een wasmiddel dat met water gemengd in schuim kan oplossen. De tweede component van zeep is een vetstof van vet of traan, koolzaadolie en raapzaadolie. Mengt men een vetstof met potas, dan bekomt men weke zeep. Met soda bekomt men een harde zeep (Marseillezeep).

Voor de was werd reeds in de 19^e eeuw ook zeepoeder gemaakt. Oorspronkelijk bestond ze uit een mengsel van zeep, soda en borax, die in warm water een blekende werking gaf. In de oorlog werd zeep wel eens vervalst zoals vele andere producten. Men voegde er teveel water aan toe en mengde er klei in.

Het vuile zeepsop werd vroeger vaak gebruikt om er de vloerstenen met te schuren of het koper mee te kuisen.

Op het einde van de negentiende eeuw begint men met synthetische wasmiddelen op de markt te brengen, die niet meer uit plantaardige of dierlijke oliën en vetten gemaakt worden. De waspoeders die reinigen en bleken komen op de markt. Persil dankt zijn naam aan de eerste lettergrepen van "perboraat" en van "silicaat".

Tussen de twee wereldoorlogen ontdekt men dat aardolie een zeer bruikbare grondstof is voor wasmiddelen en dat het wasgoed er helderder kan doen uitzien door een beetje fluoreserende stof bij het wasmiddel te voegen. Een groot nadeel is dat het milieu sterk wordt verontreinigd.

Hoe waste men nu vroeger?

De eerste bewerking was het sorteren van de verschillende weefsels. Men houdt ondergoed, wollen kleren, gekleurde of bevlekte stukken uit elkaar.

Sommige vlekken van roest, wijn, fruit of bloed verdwijnen niet bij het gewoon wassen. Men had allerhande hulpmiddelen. Wijnvlekken werden weggenomen door ze in melk te dompelen en ze vervolgens daarin te laten koken. Men wreef ook de vlekken met een vetkaars in alvorens het linnen te wassen. Smeervet, kaars- en verfvlekken verdwijnen soms door het bestrijken met boter en het wassen met warm water waarin enige kristallen soda opgelost zijn.

De eerste eigenlijke bewerking was het weken. De weefsels werden een dag en een nacht in lauw of koud water gedompeld al dan niet met soda. Dit gebeurde in een waskuip. De volgende dag werd het geweekte wasgoed gekookt in water met loog of zeep. Dit gebeurde in een wasketel van koper of van gegalvaniseerd ijzer die boven het vuur hing en later op de Leuvense stoof.

Na het koken gebeurde het wassen zelf. Men diende de loog, evenals de laatste vlekken te verwijderen met zeep, doorgaans de Marseillezeep die men fijn raspte. Die bewerking gebeurde vroeger met de hand. Men nam elk stuk wasgoed zepte en wreef er op. Als hulpmiddel gebruikte men soms een wasbord, een geribbelde plank.

Een andere manier was het wasgoed op een plank leggen en er op slaan met een spaanvormige wasklopper.

In de 19^e eeuw komen verscheidene wasstampers te voorschijn. Men kon al staande en zonder de handen in het water te steken, het wasgoed stampen of stuiken. De houten stampers waarmee men ook roerde werden al gauw vervangen door metalen stampers. Ze bestonden uit een ijzeren of koperen dubbele stolp met gaten. De buitenstolp zat aan de steel vast, de binnenste bewoog door middel van een veer. Dankzij de gaten ontstaat er telkens een zuigende beweging. Omstreeks 1950 werd daartoe een soort van rubberen zuignap gebruikt of een elektrische "trilmachine".

In de loop van de geschiedenis heeft de mens de handenarbeid trachten te verlichten. Allerhande wasmachines werden uitgevonden. De eerste in België bekende melding van een wasmachine, met draaiende trommel dateert van 1848 en gelijkt op een tuimelkarn. In de plaats van een roerder is er een open ton waarin het wasgoed steekt, die trommel wordt snel gedraaid in het zeepsop dat de helft van de karn vult en wast de weefsels op enkele minuten. Pas na de Eerste Wereldoorlog zullen de wasmachines echter het handwerk echt vervangen.

Met de aansluiting van de elektriciteit in de huizen na de Eerste Wereldoorlog kwamen de eerste elektrische wasmachines op de markt. Zij waren niet zonder gevaar. Er was geen aarding en de motor die onder de kuip stond, was niet beschermd. Dat verklaart de trage start van het huishoudelijk gebruik van die kracht.

De volgende stap waren de automatische elektrische wasmachines in de jaren vijftig van vorige eeuw. Door een knopje in te drukken gingen alle bewerkingen (water toevoeren, warmen, weken, koken, wassen en spoelen) automatisch.

Tenslotte in de jaren tachtig doet de microprocessor zijn intrede.

Het wasgoed is nu schoon. Het linnen heeft wel een lichtgele kleur en omdat te verhelpen en het wit te krijgen werd het linnen gebleekt.

De weefsels werden dagen op een wei opengelegd en nat gehouden. Men gebruikte bleekwater (javel) om het bleekproces sneller te laten verlopen.

Wanneer in vroegere tijden dit thuis niet kon ging men vaak naar het bleekveld: de "bleek" genoemd.

Als je van Okegem-kerk naar de Denderbrug gaat, zie je beneden aan de linkerzijde, vlak voor de brug en gestrekt tegen de vaartgracht een deels grond samengesmolten met wat toen de Hurst was, de Blekerstede of Bleek.

Bijgaand plan op de voorkaft geeft aan waar vroeger de Bleek gelegen was. De Bleek was een plaats waar de Okegemse vrouwen hun linnen te bleken legden na het in de Dender gewassen en gespoeld te hebben. Het zou toch maar logisch zijn dat de naam "Bleek" is ontstaan toen de Dender de Bleek nog bespoelde. De Blekerstede moet in het begin in haar volle lengte tegen de stroom hebben aangelegen².

Eveneens om wit goed te bekomen behandelde men de gewassen weefsels met een blauw product. Het blauwsel (blaasel) werd oorspronkelijk bereid uit de indigoplant; nu wordt ultramarijn op kunstmatige wijze samengesteld. Om te blauwen werd het blauwsel in een doekje in het water met de was gedompeld tot men de gewenste kleur bekwam. Het bleken en blauwen waren dus geen reinigingsmethoden maar bewerkingen om het linnen een mooier uitzicht te geven.

Om het drogen te bespoedigen werd de natte was uitgewrongen. Men nam de twee uiteinden van een stuk en wond het op in de richting van een ketting. Dit om het weefsel niet te vervormen.

Na de Eerste Wereldoorlog ontwikkelde zich de droogzwierder die door de middelpuntvliedende kracht het water uit het wasgoed slingert. De combinatie wasmachine – zwierder is nu algemeen.

Het drogen van de was gebeurde buiten op het gras, op de haag of op een waslijn, waar het met wasknijpers (wasspelden) op bevestigd werd. 's Winters hing men het wasgoed in de keuken of op zolder. Droogrekken werden later op de markt gebracht om het wasgoed binnen te kunnen drogen.

---

² VAN HERREWEGHEN G., *Een Okegemse toenaam uit een Pamelse plaatsnaam*, in: *Mededelingen Heemkring Okegem*, 9^e jaargang, 1984, nr. 1.

Enkele stukken zoals kragen, manchetten, plastrons, borststukken van hemden, kant en gordijnen werden soms gesteven. Dit was het stijver en glanzend maken. Daarvoor dompelde men ze in een bad met stijfsel waarna men ze glaceert terwijl ze nog vochtig zijn. Men strijkt ze en dit liefst op een marmeren blad. Het stijven was een modeverschijnsel en is nu nagenoeg in de vergeethoek geraakt. Stijfsel wordt uit zetmeel bereid, hoofdzakelijk van tarwe of rijst.

De grote was in een Okegems gezin

Julia Broeckaert vertelde ons het volgende.

's Zaterdag werd er water gehaald aan het "pompken" te Eversem. Een grote vergaarbak verzamelde het water dat uit een put gestroomd kwam. Langs een koperen kraan stroomde het water naar buiten. Bovenaan de bak was er een uitloopbuisje, aldus kon het water als de bak vol was naar buiten stromen³.

Er was een grote toeloop van waterhalers met gewone kannen, melkerijkannen, grote ketels en zelfs met "berrevaten" (grote ronde houten of ijzeren kuipen). Met het gehaalde water werd de grote bassin gevuld en het vuile linnen er aan toegevoegd.

Het vuile linnen kon dan twee volle dagen en nachten weken. Op maandagmorgen kon het serieuze werk beginnen. Het geweekte linnen werd nu in een "marmite" gekookt nadat de grootste vuile vlekken zoals aan de kragen (kols) van de manshemden met bruine zeep waren ingesmeerd. Het koken gebeurde in een waskot op een "duvel", een houtvuur. Nadat het linnen afgekookt was ging het de wasmachine in waar het

---

³ VAN DER SPEETEN Jozef, *De geschiedenis van het pompken te Eversem*, in: *Mededelingen Heemkring Okegem*, jaargang 1976, nr. 1 en 2 p. 19-35.

Doortocht van de Ronde van Vlaanderen op de Aalstersesteenweg
te Okegem in 1954.

We zien Rik van Steenberghe als renner.
Rechts herkennen we Arthur Pycke en dochter Jeannine

Eén van de talrijke wielervedstrijden te Okegem.
Als vierde renner herkennen we E. De Boitselier.

Voorstelling van het boek door de voorzitter van de heemkring Okegem in het bijzijn van de auteurs.

Jozef Van der Speeten wordt gelukgewenst door Patrick Praet (co-auteur) voor zijn werk

Eén blik op het talrijke publiek tijdens de
'voorstelling van het boek
(foto's Domonique Depauw)

De beide kampioenen Christof & Jimmy Van Cauwenberghe

Twee gaffeltjes en een distelschupje

met een halfronde hendel een kwartier lang heen en weer moest worden geroerd. Dit werkje gebeurde met zijn tweeën, waarna de was uit de loog moest worden gehaald en stevig worden uitgewrongen. In een rieten mand ging het dan naar de weide op den bleek. Twee dagen bleekte het linnen daar wijd uitgespreid waarbij het meermaals met een gieter nat gesproeid werd.

Na het bleken werd het linnen een tweede keer gewassen, de schone was of tweede was noemde men dit. Na meermaals gespoeld en uitgewrongen te zijn hing men de natte was aan een waskoord met houten spelden in de zon en de wind om te drogen. Nadien haalde men het wasgoed binnen om met een zwaar strijkijzer dat op de Leuvense stoof werd geheet te worden gestreken en opgeborgen te worden in de kast.

Het wassen duurde een ganse week en voor andere activiteiten was er weinig tijd.

Het strijken

Men zou de gewassen stukken eenvoudig gevouwen kunnen wegbergen maar voor een netter uitzicht werd het grootste gedeelte van het wasgoed glad gemaakt. Bovendien gaat men met een warm ijzer de microben doden.

Men had vroeger verschillende wijzen om het wasgoed glad te maken. Strijken is één van de mogelijkheden.

Men kon het wasgoed persen door er een gewicht op te plaatsen of het tussen twee planken te leggen die tegen elkaar gedrukt werden.

Een andere wijze van glad maken is het mangelen. In onze streken was dit niet gebruikelijk maar vroeger vooral in Nederland werkte men op deze wijze.

Het wasgoed kon ook gestreken worden door erover te wrijven met een glad voorwerp. Men heeft houten werktuigen van allerlei vormen gebruikt om weefsels glad te krijgen.

Het strijkijzer is het meest gebruikte en gekende voorwerp. Het was oorspronkelijk een kleermakerswerktuig en zou vanaf de 17^e eeuw bij het huisraad horen en is heden ten dage het middel bij uitstek om weefsels glad te maken.

Strijkijzers konden op allerhande wijzen gewarmd worden. Men kon het ijzer op de kachel zetten of het strijkijzer in een stuk ijzer steken, strijkbout genoemd dat op de kachel gewarmd werd of gloeiende kolen kunnen in het strijkijzer gestoken worden. Vandaar de luchtgaten die men op sommige strijkijzers aantreft. Men kon er tenslotte kokend water ingieten. Deze werkwijzen hadden verscheidene nadelen o.a. de warmte van het strijkijzer was niet altijd hetzelfde. In de zomer diende de strijkster naast een hete kachel te staan. Een ander nadeel was dat het wasgoed terug vuil kon worden. Op het einde van de 19^e eeuw heeft men dan ook strijkijzers met gas en elektriciteit uitgedacht. Deze laatste zullen na de Eerste Wereldoorlog geleidelijk de plaats van de andere innemen.

De eerste elektrische ijzers warmden zonder onderbreking, waardoor de elektrische weerstanden vlug verbranden. Omstreeks 1925 kwamen strijkijzers met thermostaat op de markt. Voor allerlei doeleinden bestaan er strijkijzers zoals plooi-strijkijzers om plooiën in kragen te brengen, mouwstrijkijzers, hoedenstrijkijzers enz.

Strijken geschiedde eeuwenlang op een tafel waarop een doek lag of op een plank tussen tafel en een stoel. Later plaatste men er poten onder en zo ontstond de strijkplank die wij nu nog gebruiken.

Gaffels en distelschopjes in een andere betekenis¹

Herman Brantegem

We kennen allemaal de gaffel en het distelschopje als landbouwinstrument. Sommige voorwerpen hebben zowel een functionele als een symbolische betekenis. De gaffel en het distelschopje zijn hier voorbeelden van. Deze bijdrage handelt over deze werktuigen in beide betekenissen.

De hooigaffel diende om het hooi te keren nadat het gras was gemaaid met de zeis. Langs de bermen gebruikte men de sikkel. Later kwam de maaibalk, een soort pikmachine.

De primitieve gaffel was een lange stok waarvan het vertakte uiteinde afgeknot was tot een vork. Later werkte men met een stalen gaffel.

Hooi diende droog te zijn om geen zelfontbranding en geen schimmel te hebben. Ook in het hooi keren kwam er een evolutie. Dat gebeurde met een “hooikeerder” door een paard getrokken. Het was een machine met draaiende rieken en deze machine keerde het gras om en men kon er ook het gras mee bijeenkeren.

Wanneer alles droog was, werd het hooi met een ijzeren gaffel omhoog gestoken. Later kwam de “hooipers” en nu heden ten dage zijn het “hooirollers” die het werk doen

Het hooi werd binnengehaald met de hooiwagen en het werd getast boven de koestal. De gaffel was hier duidelijk een functioneel agrarisch instrument.

Het gaffeltje was het symbool van de “pachter” (herenboer). Het was in het dorp een zinnebeeld van voornaamheid

---

¹ Als basis voor deze bijdrage gebruikten we: VANNOPPEN Henri, *Het verhaal van gaffels distelschopjes en herdersstaven in Vlaanderen*, in: *Ons Heem*, driemaandelijks tijdschrift, jaargang 58, 2005, nr. 2.

en gezag. Suzanne Van der Speeten herinnert zich nog uit haar jeugd jaren dat oud-burgemeester Jan Van den Berghe dergelijk gaffeltje bij zich had wanneer hij zich in het dorp verplaatste. Het was kleiner dan een hooigaffel en een bol deed dienst als een handvat.

Wij vonden dergelijk gaffeltje in privébezit te Okegem. Het zou afkomstig zijn van de familie Van den Berghe-Covens. De familie Covens was afkomstig uit het Brabantse en was een familie met aanzien. Jan Van den Berghe was verwant met de familie via zijn moeder. Jan (1861-1958), bijgenaamd “den blak” was veertig jaar burgemeester te Okegem en was eigenaar van een groot landbouwbedrijf met dienstpersoneel rechts gevestigd van de kerk (nu Idevoordelaan). Het gaffeltje is 118 cm lang en bestaat uit twee delen: de stok en de gaffel zelf.

De stok is van eik, bovenaan versmallend en eindigend in een appelvormige bol. Bovenaan bij de versmalling zijn zes versieringen (ringen in het hout aangebracht). De afstand tussen de ringen is 1 cm.

De gaffel is 11,5 cm lang in ijzer en bevestigd midden in de houten stok. Een ijzeren ring voorkomt dat het houtwerk zou opensplijten. De breedte tussen de gaffelpunten bedraagt 7 cm. De beide punten van de gaffel zijn licht naar voor gebogen wat hem nog eleganter maakt en zijn licht beschadigd wat er op wijst dat het een status symboolgaffel is. Hij zou uit de 19^e eeuw zijn en volgens mondelinge overleving van de familie Covens zijn.

De ovengaffel, een korttandige gaffel met een lange ijzeren huls en een houten steel had alleen een functioneel gebruik. Hij diende om de mutsaards in de oven te spreiden. Oorspronkelijk droeg de postbode (facteur of “den boy”) een sabel zoals een officier. Het Ministerieel besluit van 13 mei 1852 van Minister van Openbare Werken Van Hoorebeke

bepaalde dat de postbode voortaan een stok met twee tanden moest dragen en daarmee zijn we bij de facteursgaffel.

Dit facteursgaffeltje had verschillende functies: de ongewenste honden op afstand houden, zware pakjes over de schouders te dragen en tenslotte diende het als wandelstok.

Tot dezelfde statussymbolen behoort het distelschupje, al dan niet met initialen. De officiële benaming was distelsteker en diende om de distels te vernietigen op de akkers.

De distelsteker bestond uit een houten steel en een ijzeren afsteekmes.

De eigenaar nam het distelschupje mee als hij naar zijn landerijen trok om toezicht op het werk te houden en ook als hij zondags naar zijn velden ging wandelen.

Op het hof Hazeleer vonden we dergelijk schupje. De steel ontbrak.

De wandelstokken van de rijke burgers, de paraplu's van de pastoors en de parasols van de rijke dames waren voor hen een statussymbool. Het gaffeltje en het distelschopje waren het statussymbool van de boeren.

Okegem is twee kampioenen rijker

Herman Brantegem

Twee broers die aan motorcross doen is niets bijzonder, twee broers die kampioen worden is al uitzonderlijk en twee broers die op dezelfde dag kampioen van België worden is wel heel speciaal. Het overkwam de familie Van Cauwenberghe.

Jimmy werd kampioen bij de nieuwelingen 125 cc en Christof deed hetzelfde bij de nationalen MCLB (Motorcross Liefhebbers Bond). Tijd om eens nader kennis te maken met het tweetal.

Jimmy en Christof Van Cauwenberghe wonen in de Hazeleerstraat 50 en hebben het crossen in het bloed. Moeder Gina Mattheus is immers de zuster van vroegere crosser Benny uit het café Het Paviljoen aan de Aalstersesteenweg.

Nochtans zag het er naar uit dat beide broers voetballers zouden worden. Jimmy was in zijn jeugd jaren keeper bij de nationale miniemen van RWDM en Christof middenvelder bij de nationale knapen Denderleeuw.

Voor Jimmy is het de eerste titel in het motorcrossen nochtans rijdt hij reeds een viertal jaren bij de nieuwelingen maar door de talrijke kwetsuren lukte het hem niet om een goed resultaat neer te zetten. Vorige winter heeft hij er een tandje bijgestoken op fysiek vlak en het resultaat was er. Door de goede prestaties dit jaar stapt hij volgend jaar over naar de juniors, of het nu 125 cc of 250-500 cc wordt is nog niet beslist.

Christof heeft al meer ervaring in het behalen van titels. Hij werd vorig jaar reeds kampioen bij de juniors en zette dit jaar de stap bij de nationalen 250-500 cc. Meteen was het raak. Christof won 23 reeksen en mocht 16 maal de bloemen in ontvangst nemen. Volgend jaar waagt Christof de overstap naar de internationalen. Voor zijn eerste jaar verwacht hij geen grote resultaten omdat het de moeilijkste overgang is in zijn carrière.

Het motorcrosseizoen werd succesvol afgesloten. Beiden werden kampioen in de FAM-finale (Federatie Amateurs Motorcrossbonden). Dit is een kampioenschap van drie liefhebbersverbanden namelijk MCLB - VLM (Vlaamse Liefhebbers Motorcross) - VBM (Vlaamse Bond Motorcross) dat op 21 oktober 2006 plaats had te Grobbendonk.

In naam van de heemkundige kring wensen we beide broers nog een verdere succesvolle carrière in de motorsport en het behalen nog veel titels en trofeeën.

ERELEDEN WERKJAAR 2006

Het bestuur dankt alle leden voor hun trouw en belangstelling. In het bijzonder danken we al deze navolgende ereleden zeer hartelijk voor hun steun. Een bewijs dat ze onze vereniging een warm hart toedragen. Wij wensen jullie allen een vreugdevol en hoopvol 2007.

Boriau Albert - Van Audenhove, Okegem
Timmermans Paul, Sint-Amandsberg
Van der Perre Christiane, Okegem
Van Isterdael Walter, Sint-Katherina-Lombeek
Vernaillen Rita, Ninove

De Vos Rudi, Okegem
Van der Speeten Rosa, Groot-Bijgaarden
Geeroms Wilfried, Okegem

De Ridder Marcel, Denderleeuw
Van Eeckhout Willy, Ninove
Van Snick Roger, Meerbeke

Meyskens Omer, Okegem
Van Isterdael Jan, Okegem
Van Snick Gilbert -De Bodt, Okegem
Vernaillen Joris, Okegem

De Kimpe Willy - Van de Perre, Okegem
De Roeck Rudi, Roosdaal
Vernaillen Dirk, Nazareth

Anthoens Achiël, Okegem
Buydens Herman, Okegem
De Dobbeleer André, Okegem

D'Hooge Lucien - Wittenberg Greta, Drongen
Eylenbosch Cyriel, Okegem
Fosselle Leo - Van den Bosch, Aalst
Gies Jan, Brugge
Herssens Oscar, Ninove
Praet Lucien - Van de Perre, Okegem
Servranckx Luc - Van Isterdael, Okegem
Schietecatte Marie-José, Ninove
Sonck Steven, Roosdaal
Strubbe Neron - Hellinckx, Ninove
Van Laeren Maria, Brussel
Vernaillen Achiel - Van den Spiegel, Okegem
Vernaillen Herman - Gies, Affligem

Vernaillen - Lambrecht, Okegem

Asscherickx Guido, Denderleeuw
Cosijns Maurits - Staels, Okegem
De Leeneer Celestina, Okegem
Pauwels - De Smet, Aspelare
Servranckx - Stammeleer André, Okegem
Vernaillen Michel, Okegem

Agneessens Wim - Van de Velde, Antwerpen
Appelmans Victor, Okegem
Ardans Jan, Okegem
Asscherickx Frieda, Kortrijk
Barbé Maria, Ninove
Debbaut Gilbert, Okegem
De Boitselier Willy, Okegem
De Bruyn - Baeyens Florent, Denderleeuw
De Clus Jacques, Okegem
De Dier Etienne, Okegem
De Kegel Jan, Okegem

De Leeuw Jean, Okegem
De Roeck Hugo - Gies, St.-Kwintens-Lennik
De Roose Marcel, Okegem
De Strijker Desiré, Okegem
Gies Etienne, Sint-Katherina-Lombeek
Helpers - De Weghe, Denderleeuw
Lambrecht Eddy - Wauters, Okegem
Minner Alfons - Redant, Okegem
Reynaert Georges, Okegem
Van Brempt Hilda, Ninove
Van Damme Yolande, Okegem
Van den Borre Marc, Gent
Van den Bosch P., Liedekerke
Van den Bossche Simone, Okegem
Van den Spiegel Georges, Okegem
Van de Perre Gilbert - Delagey Godelieve, Okegem
Van de Perre Rudolf - Daman, Affligem
Van de Velde Odila, Liedekerke
Van Herreweghen Gerard, Gent
Van Oudenhove Fernand, Okegem
Veirman - Van der Donck, Okegem
Vernaillen Christiane, Ninove

Baeyens Odilon, De Pinte
Callebaut Alfons, E.H., Okegem
De Bodt Chris, Okegem
De Brabanter Marcel, Okegem
De Deyn Jan - Van Yper, Kruibeke
De Deyn Godelieve, Okegem
De Gieter Magda, Okegem
Delagey Paula, Okegem
Derideaux Lodewijk, Roosdaal
De Saeger Christiane, Okegem
Fonteyn - Broeckart Herman, Roosdaal

Gies Cyriel, Brakel
Gies Lutgarde, Dilbeek
Grijseels Roger, Ninove
Helpers Gilbert, Okegem
Helpers Raymond, Liedekerke
Janssens Jozefien, Okegem
Janssens Roger, Brussel
Ledegen André - Wauters, Okegem
Meert Freddy, Okegem
Moens Louis, Okegem
Ronsijn Paul, Okegem
Servranckx Johnny - Van de Perre, Okegem
Troch - Broodcoren William, Okegem
Van Cauteren Marc - Vernailen, Okegem
Van den Broeck Freddy, Okegem
Van der Speeten Edith, E.Z., Ninove
Van der Speeten Philomena, Okegem
Van Isterdael Luc, Okegem
Van Nedervelde Suzanne, Okegem
Van Tricht - Van Kerckhove, Okegem
Vernailen Etienne, Okegem
Vernailen Piet, Okegem
Vetsuypens Gertrude, Okegem
Wauters - Huyck, Dendermonde
Wynant Frieda, Okegem

INHOUD

Verslag van de voorstelling van ons dialectwoordenboek van Okegem	101
	Christiane Van der Perre
Wassen en strijken in het verleden	104
	Herman Brantegem
Gaffels en distelschopjes in een andere betekenis	117
	Herman Brantegem
Okegem is twee kampioenen rijker	119
	Herman Brantegem
Ereleden werkjaar 2006	121